

Ερμηνεία εις τον Κανόνα

ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ

ποίημα όντα Ιωάννου Μοναχού και Πρεσβυτέρου

του Δαμασκηνού.

Ου η ακροστιχίς κατά Αλφάβητον

Ωδή α'. Ήχος δ'. ο Ειρμός.

Ανοίξω το στόμα μου και πληρωθήσεται Πνεύματος, και λόγον ερεύξομαι, τη Βασιλίδι Μητρί, και οφθήσομαι φαιδρώς πανηγυρίζων, και ασω γηθόμενος ταύτης την Σύλληψιν.

Ερμηνεία

Από δύο ρητά του Προφητάνακτος Δαβίδ ερανίζεται ο Μουσουργός τον παρόντα Ειρμόν εκείνος γαρ λέγει «Το στόμα μου ήνοιξα, και είλκυσα πνεύμα» (Ψαλ. ρη' 131)· και πάλιν, «Εξηρεύξατο η καρδιά μου λόγον αγαθόν λέγω εγώ τα έργα μου τω Βασιλεί» (Ψαλ. μδ' 2). Μιμούμενος λοιπόν τον Δαβίδ ο Ιερός Μελωδός, ούτω λέγει· εγώ ο Ασματογράφος θέλω ανοίξει το στόμα μου, και θέλει γεμώσει αυτό από Πνεύμα. Ποιον δε στόμα ονομάζει; Το της ψυχής δηλαδή και της διανοίας, κατά τον Θεοδώριτον και Βασίλειον και Νύσσης Γρηγόριον λέγοντας· «Δύναται είναι ψυχής στόμα η διανοητική αυτής δύναμις, η διανοούμενη, προφέρει τον εν διανοία λόγον». Επειδή λοιπόν, λέγει, εγώ έκλεισα μεν την διάνοιάν μου από τους πονηρούς λογισμούς, ήνοιξα δε αυτήν εις τους καλούς και αγαθούς, κατά τον Ευθύμιον, δια τούτοεγέμωσεν αυτό από Πνεύμα σοφίας και συνέσεως.

Καθώς δε το μυροδόχον αγγείον, εάν μεν είναι στενόστομον, ολίγον δέχεται και το εις αυτό εγχεόμενον μύρον· εάν δε είναι πλατύστομον, δέχεται και περισσότερον μύρον ούτω και ο άνθρωπος, εάν έχη στενόν το στόμα της διανοίας του, ολιγωτέραν δέχεται την χάριν του Αγίου Πνεύματος· εάν δε έχη αυτό ανοικτόν και πλατύ, περισσοτέραν δέχεται την χάριν όθεν ειπεν αλλαχού ο Δαβίδ «Πλάτυνον το στόμα σου, και πληρώσω αυτό» (Ψαλ. π' 11)· και ο Θεολόγος Γρηγόριος είπεν «Όσον αν το στόμα της διανοίας ανοίξωσι, τοσούτον ελκύσουσι». Όθεν γλαφυρόν είναι το ομοίωμα όπου φέρει εις τούτο σοφός Νείλος λέγων «Όταν το στόμα της διανοίας ανοίξωμεν, επιφοιτήσασα του Κυρίου η χάρις, τροφήν επιδίδωσι, καθάπερ

χελιδών νεοσσώ τινι κεχηγότι». Ὡστε αν ημεῖς δεν κοπιάσωμεν να ανοίξωμεν πρώτον με την προαίρεσίν μας το νοερόν στόμα της διανοίας μας, δεν δίδεται εις ημάς η χάρις του Αγίου Πνεύματος· ὅθεν εἶπε και ο Πηλουσιώτης Ισίδωρος επιστολή, σοα' Αφροδισίω) Πρεσβυτέρω· «Ἐπειδή γέγραφας δι' ην αιτίαν οὐ πάσιν η θεία ἐφίπταται χάρις, ἴσθι, ὦ θαυμάσιε, ὅτι ἐπειδή την προαίρεσιν ἐξετάζουσα πρώτον, οὕτως ἐπιφοιτά· ει γαρ και χάρις ἐστίν, οὐχ ἀπλῶς ἐκχεῖται, ἀλλά τα μέτρα παρά των δεχόμενων λαμβάνουσα, τοσούτον ἐπιρρεῖ, ὅσον αν εὐρη σκεύος πίστεως αὐτή προσενεχθέν ει γαρ μη τα παρ' ημών πρώτον ἐζήτει, πάσιν αν ἐπέτη· ἐπειδή δε την προαίρεσίν ἐξετάζει, και οὕτω παραγίνεται, τοις μεν ἐπιφοιτά και παραμένει· των δε ἀποφοιτά· οἷς δε ουδέ την ἀρχήν καθιέται».

Ἐπάγει δε ἀκολουθῶς ο Μελωδός ὅτι ἐγώ θέλω ἐρεύξομαι λόγον ἀγαθόν και σωτήριον· ἦτοι τον ὕμνον και ἀσματικόν Κανόνα εις την Μητέρα του Βασιλέως των Βασιλέων Χριστοῦ. Ἐρεύξομαι δε εἶπε, δια να φανέρωση ὅτι, καθῶς το ρέψιμον, και χωρίς να θέλη τινάς, ἀναβαίνει κάτωθεν εκ του στομάχου, και ἐκβαίνει ἀπό το στόμα, οὕτω θέλει ἀναπέμψει προς την Θεοτόκον κάτωθεν ἀπό την καρδίαν του τον ἀσματικόν τούτον Κανόνα. Ὅρα δε σοφήν τάξιν ὅπου μεταχειρίζεται ο ἐνθεος ὑμνογράφος εν τῷ Εἰρμῷ τούτῳ· πρώτον λέγει ὅτι θέλει ἀνοίξει το στόμα της διανοίας του, δεῦτερον, ὅτι θέλει γεμῶσει αὐτό ἀπό την χάριν του Πνεύματος, και τρίτον, ὅτι εκ της χάριτος του Πνεύματος θέλει ἐρεύζεται λόγον εις την Μητέρα του Βασιλέως Χριστοῦ. Ἐρανίσθη δε την τάξιν ταύτην ἀπό τον Θεολόγον Γρηγόριον οὕτω λέγοντα· «Χρή τοίνυν πνευματικῆς ἀκολουθίας υπολαμβάνειν, τη δι' ἔργων φιλοσοφία καθάραι πρότερον εαυτόν, εἶτα το στόμα της διανοίας ἀνοίξαντα ἐλκύσαι Πνεῦμα, εἶτα ἐξερεύξασθαι λόγον ἀγαθόν, και λαλεῖν Θεοῦ σοφίαν τελείαν εν τοις τελείοις» (παρά τη Σειρά του ψαλτήρος του Νικήτα).

Ἐπιφέρει δε ἐπομένως ο Ποιητής ὅτι δια τού ἀσματικού τούτου Κανόνος θέλει φανή ὅτι πανηγυρίζει λαμπρῶς, και ὅτι ἀδει χαροποιῶς την της Θεοτόκου ἀπόρρητον σύλληψιν, ης η εορτή εορτάζεται σήμερον. Διχῶς δε λαμβάνεται η σύλληψις, ἐνεργητικῶς και παθητικῶς· ἐνεργητικῶς μεν, καθῶς νοεῖται τώρα ἐδώ· καθότι η Θεοτόκος συνέλαβεν ἀσπόρως και δια Πνεύματος Αγίου τον Υἱόν και Λόγον του Θεοῦ· παθητικῶς δε, ως ὅταν λέγωμεν, ο Υἱός του Θεοῦ καθό ἀνθρωπος συνελήφθη ἀρρήτως εν τη ἀσπόρῳ της Παρθένου κοιλία. Ἄσω δε εἶπε, και ουχί ψαλώ η ἄλλοτι ρήμα, δια να φανέρωση ὅτι εἶναι η παρούσα πρώτη Ὡδή, της οποιᾶς χαρακτηριστικόν λόγιον εἶναι το «Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γαρ δεδόξασται».

Τροπάριον

Αδέτω σοι Δέσποινα, κινών την λύραν του Πνεύματος, Δαβίδ ο Προπάτωρ σου άκουσον Θύγατερ, την χαρμόσουν, φωνήν την του Αγγέλου· χαράν γαρ μηνύει σοι, την ανεκλάλητον.

Ερμηνεία

Τούτο το Τροπάριον προσφωνεί ο Μελωδός από μέρους του προς την Θεοτόκον· ερανίσθη δε αυτό από τον Προφητάνακτα Δαβίδ προφητικώς λέγοντα προς την Παρθένον «Άκουσον Θύγατερ και ίδε» (Ψαλ. μδ' 11). Όθεν επιστρέφων προς το παρθενικόν αυτής υποκείμενον, ώ Δέσποινα, λέγει, και παντοβασίλισσα Μαριάμ, ο ιδικός σου Προπάτωρ Δαβίδ, από το γένος του οποίου εσύ εβλάστησας ως ευθαλής και ωραιότατη ράβδος κατά την προφητείαν του Ησαΐου την λέγουσαν «Εξελεύσεται ράβδος εκ της ρίζης Ιεσσαί, και άνθος εκ της ρίζης αναβήσεται» (Ησ. ια' 1)· (όπου Ιεσσαί μεν είναι ο Πατήρ του Βασιλέως Δαβίδ ρίζα δε του Ιεσσαί είναι η φυλή του Ιούδα, εξ ής εκατάγεται ο Ιεσσαί ράβδος δε είναι η Κυρία Θεοτόκος, η εκ της φυλής μεν του Ιούδα, εκ του γένους δε του Ιεσσαί: ήτοι του Δαβίδ γεννηθείσα· άνθος δε είναι ο Χριστός, ος τις εβλάστησεν από την ράβδον: ήτοι από την Θεοτόκον την εκ της ρίζης του Ιεσσαί ανατείλασαν) αυτός, λέγω, Θεοτόκε, παίζων την λύραν του Πνεύματος (αδιαφόρως δε ειπεν αυτήν λύραν, μ' όλον ότι το κυρίως όργανον του Δαβίδ: ήτοι το ψαλτήριον, δεν ωνομάζετο λύρα, αλλά ναύλα· επειδή δε και η ναύλα και η λύρα και η κιθάρα και η κιννύρα ήτον από το γένος των οργάνων των καλουμένων εντατών: ήτοι των δια του τεντώματος των χορδών παιζομένων, δια τούτο αντί του ενός είδους εξέλαβε το άλλο είδος ο Μελωδός) ας ψάλλη εις εσέ σήμερον «Άκουσον Θύγατερ». Αλλά τί είναι, Παρθένε, εκείνο, το οποίον σε παρακινεί ο Δαβίδ να ακούσης; η χαροποιά φωνή όπου σοί προσφέρει ο Αρχάγγελος Γαβριήλ από τους Ουρανούς: ήτοι το «Χαίρε κεχαριτωμένη» με την φωνήν γαρ ταύτην μηνύει εις εσε μίαν χαράν ανεκλάλητον, η οποία δεν δύναται να λαληθή από γλώσσαν των ανθρώπων ομού και των Αγγέλων. Ερανίσθη δε τούτο ο Μελωδός από τον Κορυφαίον Πέτρον λέγοντα· «Εις όν Ιησούν Χριστόν πιστεύοντες αγαλλιάσθε χαρά ανεκλαλήτω και δεδοξασμένη» (α' Πέτ. α' 8). διατί δε ωνόμασεν αυτήν ανεκλάλητον; δια το υπερβάλλον αυτής, δια το παγκόσμιον αυτής, και δια το αιώνιον αυτής.

Και δικαίως ωνόμασεν ανεκλάλητον την χαράν ταύτην ο Μελωδός· επειδή, αν δεν ήτον τοιαύτη και τοσαύτη, δεν εδύνετο να ανατρέψη την παλαιάν εκείνην και παγκόσμιον λύπην όπου έδωκεν ο Θεός ως επιτίμιον εις την προμήτορα Εύαν ειπών «Πληθύνων πληθύνω τας λύπας σου και τον στεναγμόν σου· εν λύπαις τέξη τέκνα» (Γέν. γ' 16), και δια της Εύας έδωκεν

αυτήν και εις όλον το γένος της. Ήτον γαρ καιρός, όταν οι Προπάτορες έχαιρον και ευφραίνοντο με μίαν αληθώς ανεκλάλητον χαράν, εν τω Παραδείσω της τρυφής ευρισκόμενοι προ της παραβάσεως· αφ' ου δε, ώ των εμών κακών! εμά γαρ τα των Προπατόρων μου, αφ' ου εκείνοι παρέβηκαν την εντολήν του Θεού, έχασαν και την ανεκλάλητον εκείνην χαράν όπου απελάμβανον και αντί χαράς απόκτησαν λύπας και στεναγμούς, και το χειρότερον, ότι και ταύτας μετέδωκαν εις όλους τους απογόνους των. Όθεν τα δάκρυα των ταλαίπωρων ανθρώπων, τα οποία έχυναν καθ' εκάστην ημέραν εις κάθε λύπην όπου απαντούσαν, εδύνοντο να συνθέσουν μίαν ολόκληρον θάλασσαν οι αναστεναγμοί των ήτον τόσον μεγάλοι και οδυνηροί, ώστε εγέμιζαν τον αέρα, και αντιλαλούσαν εις τους Ουρανούς, και ο Κόσμος όλος μετεβλήθη εις μίαν κοιλάδα του κλαύθμωνος, καθώς τον ονομάζει ο θείος Δαβίδ (Ψαλ. πγ' 7).

Τι δε πολυλογώ; Αφ' ου οι Προπάτορες ήμαρτον, δεν εγύρισε πλέον εκείνη η ανεκλάλητος χαρά εις τον Κόσμον, αλλά τελείως εχάθη από αυτόν όθεν είπεν ο Ιωήλ ότι εντροπίασαν οι άνθρωποι την χαράν με το να έχασαν τελείως αυτήν «Ήσχυναν χαράν οι Υιοί των ανθρώπων» (Ιωήλ α' 12)· και ο Ιερεμίας, «Καταλύσω φωνήν ευφραινομένων και φωνήν χαιρόντων» (Ιερ. ζ' 34)· και ο Ησαΐας «ουκ έστι χαίρειν τοις ασεβέσι» (Ησ. μη' 22). και αν εις μερικούς εδόθη χαρά κατά το «Χαίρε σφόδρα Θύγατερ Σιών» (Ζαχ. θ' 9), και «Θάρσει, η γη, χαίρε και ευφραίνου» (Ιωήλ β' 21)· αλλ' η χαρά εκείνη ήτον προσωρινή, και όχι παντοτινή· ήτον μερική, και όχι παγκόσμιος· εδύνετο να λαληθή, και δεν ήτον ανεκλάλητος· η χαρά όμως όπου εδόθη σήμερα εις την Θεοτόκον είναι και παντοτινή και παγκόσμιος, και δια τα δύο ταύτα είναι ανεκλάλητος, μάλλον δε και ανεπινόητος· κατά την υπερβάλλουσαν γαρ λύπην του Κόσμου έπρεπε να είναι και η χαρά υπερβάλλουσα, και κατά την πληγήν έπρεπε να δοθή και το φάρμακον.

Όθεν συμφώνως με τον Μελωδόν πανηγυρίζει ο Ιεροσολύμων Σωφρόνιος εις την εορτήν, λέγων «Χαίρε κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου· από χαράς προς αυτήν ο της χαράς Άγγελος άρχεται· ήδει γαρ και ηπίστατο ως πάσιν ανθρώποις, και πάσιν ωσαύτως τοις κτίσμασι χαράς αυτού το διάγγελμα γίνεται, και λύπης απάσης τοις πάσιν αλλότριον... ποίαν γαρ ούχ' υπερβαίνει χαράν και τερπνότητα το προς την μακαρίαν Παρθένον και της χαράς Μητέρα γενόμενον διάγγελμα». Και πάλιν «Χαίροις, ώ χαράς της άρρητου αξιάγαστος άρουρα· χαιροις, ώ χαράς της αιδίου θεοφόρον κειμήλιον». Και Ανδρέας ο Κρήτης· «Χαίρε κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου. Χαίρε το της χαράς όργανον, δι' ου το της αράς έλύθη κατάκριμα, και το της χαράς αντεισήχθη δικαίωμα». Και ο Νεοκαισαρείας Γρη-γόριος πανηγυρίζει· «Χαίρε κεχαριτωμένη· δια σου γαρ η χαρά πάση τη Κτίσει

βραβεύεται, και το γένος των ανθρώπων αναλαμβάνει το αξίωμα». Και ο Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός ο Νέος, ο εν τη κατά Νίκαιαν Μητροπόλει, ούτω πανηγυρίζει· «ΐδού και ο συγγενής της Κόρης Βασιλεύς Δαβίδ το προφητικόν σύστημα διακόψας, επί το μέσον εξάλλεται, την λύραν κινών και κατευνάζων της παρθενικής καρδιάς τον θόρυβον άκουσον Θύγατερ και ίδε· άκουσον του Αγγέλου· ίδε την ράβδον την απότιστον, κατεξηραμένην ως ικμάδος πάσης χηρεύουσαν, πως βλαστάνει, πως καρποφορεί, πως ευωδιάζει, ίνα μόνον την υπερφυή σου προχαράξη κυοφορίαν».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν .

Βοώ σοι γηθόμενος κλινον το ους σου και πρόσχες μοι, Θεού καταγγέλλοντι, σύλληψιν άσπορον· εύρες χάριν γάρ, ενώπιον Κυρίου, ην εύρεν ουδέποτε, άλλη τις Πάναγνε.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Το Τροπάριον τούτο λέγεται εκ μέρους του Αγγέλου· ερανίσθη δε από το Δαβιτικόν εκείνο ρητόν το λέγον «Άκουσον Θύγατερ και ίδε, και κλινον το ους σου» (Ψαλ. μδ' 10). Λέγει λοιπόν προς την Θεοτόκον ο Άγγελος· εγώ Δέσποινα του παντός, αποσταλθείς εκ Θεού, βοώ εις εσέ χάρων ασπασμόν παράδοξον και σωτηριώδη. Βοώ δε είπεν ο Μελωδός, όχι διότι εβόησεν ο Αρχάγγελος και εφώναξε προς την Παρθένον το, Χαίρε, αλλά διότι έλαβεν ανάγκην να γράψη εν τω δευτέρω τούτω Τροπαρίω το στοιχείον β'. Ότι δε ο Άγγελος ησύχως είπε προς την Παρθένον το, Χαίρε, και όχι μετά βοής, ίνα μη ταραχή αυτήν, βεβαοί ο θείος Ανδρέας ο Κρήτης, πανηγυρίζων εις την αυτήν και λέγων «Ταύτα διστάσας καθ' εαυτόν ο Γαβριήλ, επέστη τη παστάδι, και προφθάσας τον θάλαμον, καθ' ον η Παρθένος ωκίζετο, ήσυχη τη θύρα προσήγγισε· και γενόμενος ένδον, πραεία τη φωνή τη Παρθένω προσείπε· «Χαίρε κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου». Ίσως δε με το «Βοώ» σημαίνει ο Μελωδός όχι την αισθητήν βοήν του σώματος, αλλά την νοητήν της ψυχής.

Όθεν κλινον τα θεία σου ώτα, Παρθένε, και πρόσχε εις τα λόγια μου. Κλινον δε είπε τα ώτα σου εις εμέ, δια να δείξη της Παρθένου το μεγαλείον και το ανώτερον αυτής αξίωμα από το ίδικόν του· καθώς γαρ οι δούλοι, μη τολμώντες να πλησιάσουν εις τους αυθέντας των και να λαλήσουν προς αυτούς, παρακαλούσιν εκείνους να κλίνωσι τα ώτα των προς τους δούλους· ούτω και ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, βλέπων υψηλοτέραν από τον εαυτόν του την Παρθένον, παρακαλεί αυτήν να κλίνη τα ώτα της δια να του ακούση κάτω ευρισκομένου. Εγώ μηνύω και ευαγγελίζομαι εις εσέ μίαν σύλληψιν, όχι ωσάν τας συλλήψεις των άλλων ανθρώπων, αι τινες γίνονται

με συνουσίαν ανδρός, και ακολούθως με εμπαθή ήδονήν, αλλά ευαγγελίζομαι εις εσέ σύλληψιν γενομένην χωρίς σποράν τοιαύτη γαρ πρέπει να είναι η του Θεού Λόγου σύλληψις, ανωτέρα πάσης εμπαθούς ηδονής. Όθεν είπεν ο Χρυσορρήμων «Έτερος πάλιν των Προφητών είπεν (ο Ησαΐας δηλ.), είδομεν αυτόν ως παιδίον, ως ρίζαν εν γη διψώση· γην δε διψώσαν την μήτραν λέγει την παρθενικήν δια το μη δέξασθαι σπέρμα ανθρώπου, μηδέ συνουσίας απολαύσαι, αλλά χωρίς γάμων αυτήν τεκείν» (Λόγω εις το «Πάτερ, εί δυνατόν», Τόμω Ε' της εν Ετόνη εκδόσεως). Ομοίως και ο Θεοδώριτος, «Ως ρίζα εν γή διψώση» (Ησ. νγ' 2). Κατά δε τον Ακύλαν, «Η ρίζα από γης αβάτου· προείπομεν, φησίν, σήν εκ Παρθένου Γέννησιν αυτήν γαρ άβατον και διψώσαν προσηγόρευσεν, ως ίχνος ανδρός και γαμικόν ύετόν ουδαμώς δεξαμενήν».

Διατί δε η σύλληψις της Παρθένου έγινεν άσπορος και ανήδονος; δια δύο αίτια· πρώτον, ίνα καθαράν και καινή να αναλάβη εις την ιδικήν του υπόστασιν ο του Θεού Υίός την του Αδάμ φύσιν, καθώς ήτον προ της παραβάσεως· καθότι η εμπαθής ηδονή, δι' ης συλλαμβάνονται οι άνθρωποι, αποτελεσμα έστι της του Αδάμ παραβάσεως. Δια τούτο ο Ιεροσολύμων Σωφρόνιος, «και μη νόει μοι, φησίν, ώ Παρθένε, των άλλων γυναικών την σύλληψιν. Ιδού σύλληψη εν γαστρί σύλληψιν άσπορον, σύλληψιν άρρητον, σύλληψιν ένθεον, ην ουκ ανδρός εγεώργησε σύνοδος, ουκ άρρενος είργασται σύμβασις, ην ανθρώπων εξειπειν ουδείς ο δυνάμενος». και Γρηγόριος ο Θεσσαλονίκης πανηγυρίζων εις την έορτήν λέγει· «Ει γαρ εκ σπέρματος συνελήφθη ο Χριστός, ουκ αν ην καινός άνθρωπος, ούδ' αναμάρτητος ην και των αμαρτανώντων Σωτήρ· η γαρ της σαρκός προς γέννησιν κίνησις, ανυποτάκτως έχουσα προς το ηγεμονεύειν τον εν ημίν παρά Θεού τεταγμένον νουν, ουκ εκτός παντάπασιν αμαρτίας έστι· διό και ο Δαβίδ έλεγεν, «Εν ανομίαις συνελήφθην, και εν αμαρτίαις εκίσσησέ με η Μήτηρ μου»¹⁴⁹. Ει γουν εκ σπέρματος ην η του Χριστού σύλληψις, ουκ αν ην καινός άνθρωπος, ουδέ της καινής και μηδαμώς παλαιουμένης ζωής

---

¹⁴⁹ Λέγει δε και ο θεσπέσιος της Αλεξανδρείας Κύριλλος, ερμηνεύων το Δαβιτικόν τούτο· «Τίμιος μεν γαρ ομολογουμένως ο γάμος, και πέρα διαβολής το χρήμα παρά Θεώ· πλην, ει τις περιεργάσατο της συνόδου την πρόφασιν, όρεξιν ευρήσει σαρκός ακονώσαν εις αυτήν καν μη επαμύνη νόμος, αμαρτία το δρώμενον. Κολάζεται ουν η σύνοδος, εάν μη νόμον έχη τον επαμύνοντα (ως επί της πορνείας και μοιχείας) και παιδοποιίας έφεσις την αληθή του πράγματος αφορμήν. Ουκούν τόγε ήκον, εις ορέξεις μόνας και κίνημα σαρκικόν, εν ανομίαις ημών η σύλληψις, και εν αμαρτίαις κισσώσιν αι μητέρες». Αλλά και Ιωάννης ο Ζωναράς ερμηνεύων τον Δ' ήχον της Οκτωήχου, προκειμένου Τροπαρίου· «Ανελήλυθας τα πάθη μου θεραπεύσων», ούτω φησί παρά του θείου Κυρίλλου ερανισθείς· «Εν ανομίαις συνελήφθην και τα εξής· η ημετέρα σαρξ, καν εξ εννόμου γίνηται γάμου· αλλ' ότι ουκ άνευ φιλοσαρκίας η συνουσία γίνεται, και ότι επιθυμίαν και όρεξιν και κίνημα σαρκικόν προηγούμενον έχει, ειμή ο νόμος επίκουρος ην αύτη, αμαρτίας υπόθεσις ην το δρώμενον, καν παιδοποιίας έφεσις προκέηται. Επει τοίνυν ούτε συνουσία επί της του Κυρίου σαρκώσεως προηγήσατο, ούτε θέλημα σαρκός και όρεξις σωματική· δια τούτο άχραντος κυρίως και αληθώς λέγεται η του Κυρίου σαρξ».

αρχηγός τε και χορηγός· του γαρ παλαιού κόμματος ων, και κληρονόμος εκείνου του πταιίσματος, ουκ αν εδυνήθη το πλήρωμα εν εαυτώ φέρειν της ακηράτου Θεότητος, και πηγην ποιήσαι την σάρκα του αγιασμού ανεξάντλητον, ως και των προπατόρων εκείνων τον μολυσμόν εποπλύναι περιουσία δυνάμεως, και τοις εξής αρκείν προς άγιασμόν άπασιν».

Δεύτερον, ανωτέρα ηδονής ήτον η του Θεού Λόγου σύλληψις, ίνα καθώς ασπόρως και ανηδόνως συνελήφθη, ούτω και αφθόρως και ανωδίνως γεννηθή· παρεπόμενα γαρ ταύτα τα δύο είναι μεταξύ των και όπου ακολουθήση ηδονική σύλληψις, εκεί επομένως συνακόλουθε! και οδυνηρά γέννησις· εκ του εναντίου δε, όπου σύλληψις ηδονική δεν ακολουθεί, εκεί δεν ακολουθεί και οδυνηρά γέννησις· δια τούτο είπεν ο θείος Νύσσης Γρηγόριος· «Ότι δε απόνωσ γέγονεν η ωδίς, πρώτον μεν σε το εικός διδαξάτω· επειδή γαρ πάσα ηδονή συνημμένον έχει τον πόνον, ανάγκη πάσα επί των συνημμένως θεωρουμένων, του ενός μη όντος, μηδέ το έτερον είναι. Όπου τοίνυν ηδονή του τόκου ου προκαθηγήσατο, ουδέ ο πόνος επηκολούθησεν» (Λόγος α' εις το Άγιον Πάσχα). Και ο θεοφόρος Μάξιμος· «Ο Αδάμ παρακούσας, εξ ηδονής άρχεσθαι την της φύσεως εδίδαξε γέννησιν ο Κύριος ταύτην εξοικίζων της φύσεως, την εκ σποράς ου προσήκατο σύλληψιν» (Κεφάλαιον ιδ' της Γ' έκατοντάδος των Θεολογικών). Και Θεοφάνης ο Κεραμεύς πανηγυρίζων εις την εορτήν λέγει· «Επί της Εύας μεν αι λύπαι της ωδίνος ηγήσαντο, ενταύθα δε χαρά τον τόκον μεμαίενται· απόβλητος γαρ της Παρθένου γέγονεν η ωδίς. Δια τί; Επειδή όπου πάσα ηδονή του τόκου ου καθηγήσατο, ουδέ ο πόνος επηκολούθησε». Τούτο δε και η προφητεία Ησαΐου προεχρησώδησε· «Πριν ελθειν τον πόνον των ωδίνων αυτής, εξέφυγε και έτεκεν άρσεν».

Ακολουθως δε φέρει ο Μελωδός τον λόγον όπου είπεν ο Άγγελος προς την Παρθένον «Μη φοβού Μαριάμ· εύρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ» (Λουκ. α' 30). Εσύ, λέγει, ώ Παρθένε, τόσην πολλήν και μεγάλην χάριν ευρήκες κοντά εις τον Θεόν, οποίαν δεν ευρήκε ποτέ καμμία άλλη από τας απ' αιώνος αγίας και δικαίας γυναίκας, ούτε η Σάρρα, ούτε η Ρεββέκα, ούτε η Λεία, ούτε η Ραχήλ, ούτε η Ασινέθ, ούτε η Άννα, ούτε η Σωσάννα. Όθεν συμφώνως είπε και ο θείος Ιεροσολύμων Σωφρόνιος, πανηγυρίζων λαμπρώς εις την εορτήν «Μη φοβού Μαριάμ· εύρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ την αθάνατον εύρες χάριν παρά τω Θεώ την υπέρλαμπρον εύρες χάριν παρά τω Θεώ την πολύευκτον εύρες χάριν παρά τω Θεώ την υπέρφωτον εύρες χάριν παρά τω Θεώ την αμείωτον εύρες χάριν παρά τω Θεώ την σωτήριον εύρες χάριν παρά τω Θεώ την αϊδιον εύρες χάριν, ην γυναικών ουδεμία το σύνολον εύρηκεν· εύρες χάριν, ην ουδείς έθεάσατο· εύρες χάριν, ην ουδείς εδέξατο. Πολλοί μεν πρό σου και άλλοι γεγονάσιν άγιοι, άλλ' ουδείς κατά σε

κεχαρίωταν ουδείς κατά σε μεμακάρισταν ουδείς κατά σε καθηγίασταν ουδείς κατά σε μεμεγάλυνταν ουδείς κατά σε προκεκάθαρταν ουδείς κατά σε υπερύψωται· ουδείς γαρ τω Θεώ κατά σε προσεπέλασεν ουδείς κατά σε Θεού χάριν εδέξατο. Πάντα νικάς τα παρ' άνθρωποις εξαιρετα πάντα νικάς τα προς Θεού δοθέντα τοις πάσι δωρήματα».

Και Ανδρέας ο Κρήτης ούτω πανηγυρίζει· «Μη φοβού Μαριάμ· εύρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ· χάριν, ην ουκ εδέξατο Σάρρα, ην ουκ έγνω Ρεββέκα, ην Ραχήλ ουκ εγνώρισεν εύρες χάριν, ης η εξάκουστος ουκ ηξιώται Άννα, ούτε Φεννάνα η ταύτης αντίθετος· όσον αι μεν εξ ατέκνων Μητέρες πεφήνασι, συναποβαλούσαι τη παρθενία την στείρωσιν συ δε μετά του είναι Μήτηρ και το παρθενεύειν ανα-φαίρετον έξεις. Μη τοίνυν φοβού· εύρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ· χάριν, ην ουδείς εύρε των απ' αιώνος, ως συ. Και τις αν γένοιτο χάρις τοιαύτη παρά τω Θεώ το εξαιρετον έχουσα;» Χαριέστατα δε είναι και τα του Νύσσης Γρηγορίου λόγια, ούτω πανηγυρίζοντος εις την εορτήν «Μη φοβού Μαριάμ· εύρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ· υπέρ την Κτίσιν εκαλλωπίσθης· υπέρ τους ανθρώπους εφαιδρόνθης· υπέρ τον Ήλιον έλαμψας· υπέρ τους Αγγέλους υψώθης· ουκ ανελήφθης εις Ουρανούς, αλλ' επί της γης ιστάμενη, τον ουράνιον Δεσπότην και Βασιλέα επεσπάσω προς σεαυτήν».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Γνωσθήτω μοι Άγγελε, των σων ρημάτων η δύναμις· πώς έσται ο ειρήκας; λέγε σαφέστατα, πώς συλλήψομαι, Παρθένος ούσα Κόρη; πώς δε και γενήσομαι, Μήτηρ του Κτίστου μου;

Ε ρ μ η ν ε ί α

Αποκριτικόν προς το ανωτέρω είναι το Τροπάριον τούτο, και λέγεται εκ μέρους της Θεοτόκου προς τον Άγγελον. Λέγει ουν προς αυτόν η Θεοτόκος· ας γνωρισθή εις εμέ, ώ Άγγελε, η δύναμις· ήτοι η αλήθεια των ιδικών σου λόγων, και ειπέ μοι φανερώτατα, πώς θέλει γενη τούτο όπου μοι είπας; ή πώς εγώ θέλω συλλάβη Υιόν, εις καιρόν όπου είμαι Παρθένος, και άνδρα ποτέ δεν έγνώρισα; και το πλέον παραδοξότερον, πώς εγώ θέλω γενη Μήτηρ, όχι κανενός κτίσματος, αλλ' αυτού του Ιδίου μου Κτίστου, και παντός του Κόσμου Δημιουργού; Ερανίσθη δε τούτο Μελωδός από τα λόγια της Παρθένου, τα όποια είπε προς τον Άγγελον, καθώς τα αναφέρει ο Ευαγγελιστής Λουκάς· «Είπε δε Μαριάμ προς τον Άγγελον πώς έσται τούτο, επει άνδρα ου γινώσκω» (Λουκ. α' 34). Είπε δε τον λόγον τούτον η Παρθένος, όχι ότι απίστησεν εις τα λόγια του Αγγέλου, αλλ' ότι σοφή και συνετή ούσα, εξήτει να μάθη τον τρόπον του πράγματος, ως ερμηνεύει ο Ιερός

Θεοφύλακτος· επειδή κανένα τοιούτον θαύμα δεν έγινε πρότερον, αλλ' ουδέ μετά ταύτα θέλει γένη ποτέ· δια τούτο και δεν καταδικάζει αυτήν ο Άγγελος, καθώς εκαταδίκασε τον Ζαχαριαν με την σιωπήν, αλλά μόνον ερμηνεύει τον τρόπον της συλλήψεως· ο μεν γαρ Ζαχαρίας, μολονότι είχε πολλά παραδείγματα γενόμενα πρότερον, πολλαί γαρ στείραι γυναίκες εγέννησαν το παλαιόν, ως η Σάρρα, η Ρεββέκα, η Ραχήλ, η Άννα και άλλαι, δεν επίστευσεν εις αυτά· δια τούτο δικαίως και κατεκρίθη· η δε Παρθένος δεν είχε κανένα τοιούτον παράδειγμα· ήγουν το να συλλάβη παρθένος χωρίς σποράν ανδρός.

Ταύτα συμφώνως και ο Ιεροσολύμων Σωφρόνιος πανηγυρίζων λέγει· «Ουκ έσται μοι τούτο, καθώς έφησας, έφησα, αλλά πώς έσται μοι τούτο προσηρώτησα, επεί άνδρα ου γινώσκω· ουδέ γαρ γέγονε πώποτε, ουδέ παρθένος οράται γεννήσασα· διο τον τρόπον μαθείν επεζήτησα, καθ' ον εγώ Μητηρ Παρθένος γενήσομαι, και τέξω παίδα, παιδός μη δεξαμενή σποράν και γεννήματος· ου γαρ απιστίας ρήματα προφέρομαι, αλλ' ακριβείας ζητώ την απόδειξιν τον τρόπον ειπέ της συλλήψεως, και της γεννήσεως την αιτίαν ερμήνευσον, και έξεις με ουκ απιστούσαν τοις ρήμασιν, αλλά πειθαρχούσαν τοις φθέγμασιν». Ο δε σοφός Θεοφάνης ο Κεραμεύς λόγω εις τον Ευαγγελισμόν λέγει ότι η Παρθένος είπε το «Επει άνδρα ού γινώσκω», όχι μόνον διότι προτού άνδρα δεν εγνώρισεν, αλλά διότι και μετά ταύτα άνδρα ού γνωρίσει πώποτε, ως αφιερωμένη ούσα Θεώ, και την παρθενίαν αυτής αναθήσασα τω Κυρίω· ούτω γαρ φησίν «Επειδή επέπειστο η Παρθένος ως τω Θεώ ην αφιερωθείσα, και ουδέ ποτε το της παρθενίας άνθος αφαιρεθήσεται, εικότως του τόκου τον τρόπον διαπορεί, και πώς, φησίν, έσται μοι τούτο; επεί των αμήχανων εστιν ανδρός πειραθήναί με».

Πανηγυρίζει δε και ο Νύσσης Γρηγόριος· «Πώς έσται μοι τούτο; επεί άνδρα ου γινώσκω. Ο Ιωσήφ μνηστήρ έστιν εμός, ουκ ανήρ· μέχρι των αρραβώνων αι περί του γάμου συνθήκαι προέβησαν. Πώς ουν χωρίς γάμου έσται μοι σύλληψις; πώς χωρίς φυτουργού βλαστήσω καρπόν; Επ' εμού πρώτης ο νόμος της φύσεως μεταγράφεται; Επ' εμού μόνης ξένης τρίβος παιδοποιΐας ευρίσκειται; Επ' εμού τα αρχαία έθη της γονής νεωτερίζεται; δίδαξόν με φανερώς, ώ Άγγελε, των λόγων το αίνιγμα· διήγησαί μοι των ρημάτων τον τρόπον ερμήνευσόν μοι των καλών σου ευαγγελίων την δύναμιν κατά μικρόν μάθω, πώς τα αδύνατα γενήσεται δυνατά· μάθω, πώς τα άπορα δύναται πόρον ευρείν ακούσω, πώς η χάρις την φύσιν επί το κρείττον καινοτομεί, ή πώς η φύσις δουλεύει τή χάριτι». Προσθέτει δε και τούτο ο Ιερός Θεοφύλακτος, ότι ο λόγος όπου είπεν η Παρθένος, «Πώς έσται μοι τούτο», δεν ήτον απιστίας, αλλά επιθυμίας του μαθείν τον τρόπον, διότι έδειξεν αυτή με εκείνο όπου είπεν ύστερον, ήγουν το «Ιδού η δούλη

Κυρίου, γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου»· επειδή αν απίστει, τοιούτον λόγον δεν έλεγεν. Αλλά και ο Χρυσορρήμων λέγει τα γλαφυρά ταύτα· «Μή ζητεί φύσεως ακολουθίαν, φησίν, όταν υπέρ φύσιν η το γινόμενον· μη περιβλέπου γάμον και ωδίνα, όταν μείζων γάμου της γενέσεως ο τρόπος η. Και πώς έσται τούτο; φησίν, επει άνδρα ού γινώσκω· και μήν δια τούτο έσται τούτο, επει άνδρα ού γινώσκεις· ει γαρ εγίνωσκεις άνδρα, ουκ αν κατηξιώθης υπηρετήσασθαι τη διακονία ταύτη. Ωστε δι' ο απιστείς, δια τούτο πίστευε. Ουκ αν δε κατηξιώθης υπηρετήσασθαι τη διακονία ταύτη, ουκ επειδή κακόν ο γάμος, αλλ' επειδή κρείσσων η παρθενία» (Λόγω περί του μη δημοσιεύειν τα αμαρτήματα των αδελφών, Τόμω ς').

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Δολίως με φθέγγεσθαι, διαλογίζη ώς έοικε· και χαίρω θεώμενος, την σήν ασφάλειαν· θάρσει Δέσποινα Θεού γαρ βουλομένου, ραδίως περαίνεται, και τα παράδοξα.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Με το Τροπάριον αποκρίνεται ο Αρχάγγελος προς την Παρθένον και λέγει· ως φαίνεται, Δέσποινα και Βασίλισσα του Κόσμου, διαλογίζεσαι και νομίζεις ότι εγώ δεν λαλώ αληθινά λόγια, αλλά δόλια και υποκριτικά ίσως δια να σε απατήσω, καθώς και ο όφις την Εύαν ηπάτησεν όθεν τόσον είμαι μακράν από το να λυπούμαι δια τούτο, ώστε και χαίρω ακόμη, επειδή βλέπω την βεβαιότητα της ιδικής σου γνώμης και φρονήσεως, ότι δεν είσαι ευκολοαπάτητος, καθώς εστάθη η προμήτωρ σου Εύα· των φρονίμων γαρ είναι ίδιον να ασφαρίζονται και να μη έλκωνται ευκόλως εις συγκατάθεσιν και πειθώ προ του να πληροφορηθούν. Πλήν έχε θάρρος και πληροφορίαν, ώ άχραντε, επειδή όταν ο Θεός θέλη και βούλεται, ευκόλως τελειούνται και λαμβάνουσιν έκβασιν και αυτά τα παράδοξα και αδύνατα· «Ουκ αδυνατήσει παρά τω Θεώ παν ρήμα» (Λουκ. α' 37). Όθεν λέγει και ο Ίώβ προς τον Θεόν «Οίδα ότι πάντα δύνασαι, αδυνατεί δε σοι ουδέν» (Ίώβ μβ' 2).

Σημείωσαι ότι το Τροπάριον τούτο ερανίσθη ο Μελωδός από τον λόγον όπου έχει ο Ιεροσολύμων θείος Σωφρόνιος εις τον Ευαγγελισμόν λέγει γαρ ούτος εκεί ως εκ μέρους του Αγγέλου προς την Παρθένον «Χαίρω σου θεωρών το νηφάλιον χαίρω σου κατανοών την ασφάλειαν χαίρω σου βλέπων την φρόνησιν, και τοις εμοίς αντιφθέγγη προσφθέγμασιν ου γαρ απιστίας κρίνω τα ρήματα, ουδ' αντιλογίας οίδα τα φθέγματα, αλλά σοφής και συνετής ερευνήσεως, και διανοίας ζητητικής και φρονήσεως».

Μάλλον δε και τούτο ερανίσθη εκ του Εύαγγελιστού Λουκά λέγοντος· «Η δε (η Παρθένος δηλ.) ιδούσα (τον Άγγελον) διεταράχθη επί τω λόγω αυτόθι και διελογίζετο, ποταπός είη ο ασπασμός ούτος» (Λουκ. α' 29)· όπερ ερμηνεύων ο Ιερός Θεοφύλακτος, φησί «Διελογίζετο περί του ασπασμού ποταπός είη ούτος· μή άρα άτοπος τις και πορνικός, ως εξ ανδρός προς κόρη; ή θεός; επειδή και Θεού μνήμη σύνεστι τω ασπασμώ». Ο δε Ανδρέας λέγει, «Διελογίζετο ουκ απιστία τινι βληθείσα τον νουν, άπαγε! αλλ' ευλαβεία μάλλον τη προς το ξένον του επιφθέγματος, οία παντός καθαρεύουσα μώμου, και της οποιασούν προς άνδρας επιμιξίας ελευθεριάζουσα. Η δε διελογίζετο τω κριτηρίω, φησί, της καθαράς ωσανεί διανοίας, το λεχθέν βασανίζουσα, του μη ακρίτως το ρηθέν παραδέξασθαι».

Ωδή γ! Ο Ειρμός.

Τους σους υμνολόγους Θεοτόκε, η ζώσα και άφθονος πηγή, θίασον συγκροτήσαντας πνευματικόν στερέωσον καν τη σεπτή Συλλήψει σου, στεφάνων δόξης άξίωσον.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Προς την Θεοτόκον αποτείνει τον Είρμόν τούτον ο Μελωδός και λέγει· ώ Θεοτόκε Μαρία, σύ είσαι η ζωντανή και αφθονοπάροχος πηγή των χαρισμάτων της σοφίας και γνώσεως· διότι αν εις εκείνους όπου μόνον δεχθούν εις την καρδίαν των ένοικον την χάριν του Πνεύματος δια της πίστεως, η χάρις εκείνη γίνεται πηγή ύδατος ζωντανού, αλλομένου εις ζωήν αιώνιον, καθώς είπε προς την Σαμαρείτιν ο Κύριος· «Το ύδωρ ο δώσω αυτώ, γενήσεται εν αυτώ πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον» (Ιω. δ^Α 14)· πόσω μάλλον εις εσε, Θεοτόκε, γίνεται πηγή ύδατος ζώντος η του Πνεύματος χάρις, η οποία όλον τον Υιόν του ανάρχου Πατρός έλαβες εν τη αχράντω κοιλία σου, και τούτον εγέννησας σαρκοφόρον;

Σύ λοιπόν, Θεοτόκε, ζώσα και άφθονος πηγή ούσα, στερέωσον εν τη πέτρα της ομολογίας και πίστεως του Υιού σου εκείνους όπου υμνολογούσιν εσε την Αειπάρθενον, και εις δοξολογίαν του ονόματος σου συγκροτούσι θίασον: ήτοι χορόν πνευματικόν. Δεν είπε δε ο Μελωδός άρδευσον, ή πότισον, ή άλλο ρήμα τοιούτον, καθώς απήτει η έννοια της φράσεως «άφθονος πηγή», αλλά «στερέωσον»· είπε δε τούτο κατά ανάγκην, δια να φανέρωση δηλαδή ότι η παρούσα Ωδή είναι η τρίτη της προφήτιδος Άννης, της οποίας χαρακτηριστικόν είναι το ρήμα τούτο· εν εκείνη γαρ γέγραπται «Εστερεώθη η καρδιά μου εν Κυρίω» (α' Βασιλ. β' 1).

Ακολούθως δε επιφέρει ο Ασματογράφος και ότι εν τη αγία συλλήψει σου, Θεοτόκε, αξιώσον τους ιδικούς σου υμνολόγους των στεφάνων της δόξης· διότι αν οι επίγειοι Βασιλείς και άρχοντες εις τας επίγειους εορτάς των και πανηγύρεις συνειθίζουν να φιλοδωρούν τους υπηκόους των με δώρα βασιλικά και αρχοντικά· πόσω μάλλον εσύ, Θεοτόκε; σύ γαρ φιλόδωρος υπάρχουσα και το φιλοδωρείν φύσει έχουσα, βέβαια θέλεις ευεργετήσει τους καταγινομένους εις τους θείους σου ύμνους με δώρα και χαρίσματα θεομητροπρεπή και ουράνια.

Θεοτόκον δε την αγίαν Παρθένον ωνόμασεν, επειδή, κατά τον αυτόν Δαμασκηνόν Ιωάννην, τούτο το όνομα όλον το Μυστήριον της Οικονομίας συσταίνεν λέγει γαρ, «Το όνομα τούτο άπαν το Μυστήριον συνίστησιν ει γαρ Θεοτόκος η γεννήσασα, πάντως Θεός ο εξ αυτής γεννηθείς, πάντως δε και άνθρωπος· πώς γαρ αν εκ γυναικός γεννηθείη Θεός, ο προ αιώνων έχων την ύπαρξιν, ει μη άνθρωπος γέγονεν; ο γαρ Υιός ανθρώπου, άνθρωπος δηλονότι. Ει δε αυτός ο γεννηθείς εκ γυναικός, Θεός έστιν, εις έστι δηλονότι ο εκ Θεού Πατρός γεννηθείς κατά την θείαν και άναρχον ουσίαν, και επ' εσχάτων των χρόνων εκ Παρθένου τεχθείς, κατά την ηργμένην και υπό χρόνον ουσίαν (ήτοι την ανθρώπινην)· τούτο δε μίαν ύπόστασιν και δύο φύσεις και δύο γεννήσεις σημαίνει του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού» (Βιβ. γ' κεφ. νθ').

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Εξέλιπεν άρχων εξ Ιούδα, ο χρόνος επέστη δε λοιπόν, καθ' όν αναφανήσεται, η των Εθνών ελπίς ο Χριστός·συ δε, πώς τούτον τέξομαι, Παρθένος ούσα, σαφήνισον.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Γέγραπται εν τη Γενέσει διτι, όταν εγήρασεν ο Πατριάρχης Ιακώβ, εκάλεσεν όλους τους Υιούς του δια να τους ευλογήση, και να ειπή εις αυτούς εκείνα όπου μέλλουν να ακολουθήσουν εις τους υστερινούς χρόνους. Όταν δε ήλθεν εις τον Ιούδαν τον τέταρτον αυτού Υιόν, επροφήτευσε και ειπε ταύτα· «Ουκ εκλείψει άρχων εξ Ιούδα και ηγούμενος εκ τών μηρών αυτού, έως εν έλθη ω απόκειται, και αυτός προσδοκία εθνών» (Γέν. μθ' 1). Η προφητεία αύτη ήτον σημείον σαφέστατον της του Κυρίου παρουσίας, κατά τον Αλεξανδρείας Κύριλλον και Θεοδώριτον και Γεννάδιον και Διόδωρον οι γαρ Ιουδαίοι ήρχον και εξουσίαζον και ηγούμενοι ήσαν, έως όπου ο Ηρώδης ο του Αντιπάτρου Υιός και Παλαιστίνος το γένος υπάρχων, έγινε άρχων των Ιουδαίων. Ου μόνον δε οι

Βασιλείς εξέλιπον τότε από τους Ιουδαίους, αλλά και οι Ιερείς και οι Προφήται¹⁵⁰.

Τούτων δε προεγνωσμένων, λέγει η Παρθένος προς τον Άγγελον δια του Τροπαρίου τούτου· ναι εξέλιπεν (ήτοι έλλειψε παντελώς) από την φυλήν του Ιούδα κάθε άρχων και εξωτερικός και εσωτερικός· όθεν τώρα είναι παρών ο καιρός εκείνος, κατά τον όποιον έχει να φανή εις τον Κόσμον ο Χριστός, ος τις είναι η ελπίς και προσδοκία των Εθνών. Πώς δε τούτων είναι ελπίς; Επειδή ο Θεός έδωκε τοιαύτην υπόσχεσιν εις τον Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ, να ευλογήση εις το σπέρμα των όλα τα Έθνη της γης, κατά τον Θεοδώριτον σπέρμα δε αυτών είναι ο Χριστός, καθώς σαφώς ερμήνευσεν ο Απόστολος, ειπών εν τη προς Γαλάτας επιστολή· «Τω Αβραάμ ζυρήθησαν αι επαγγελίαι και τω σπέρματι αυτού· ου λέγει και τοις σπέρμασιν, ως επί πολλών, αλλ' ως εφ' ενός, και τω σπέρματί σου, ος έστι Χριστός» (Γαλ. γ' 16). Ναι, λέγει η Παρθένος, τώρα είναι καιρός, καθ' όν μέλλει να φανή ο Χριστός· συ δε, ώ Άγγελε, φανέρωσόν μοι, με ποιον τρόπον θέλω γεννήσει τούτον, εις καιρόν όπου είμαι Παρθένος και άνανδρος; Διπλασιάζει δε και εδώ ο Μελωδός τα αυτά λόγια όπου είπεν η Παρθένος και ανωτέρω, προς περισσοτέραν βεβαιότητα και πληροφοριαν της.

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Ζητείς παρ'εμού γνώσαι Παρθένε, τον τρόπον συλλήψεως της σης; αλλ' ούτος ανερμήνευτος· το Πνεύμα δε το Άγιον, δημιουργώ δυνάμει σοι, επισκιάσαν εργάσεται.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Τούτο το Τροπάριον λέγεται εκ προσώπου του Αγγέλου προς την Παρθένον, και είναι ερανισμένον από τον Ευαγγελιστήν Λουκάν όταν γαρ η Παρθένος εξήτει να μάθη τον τρόπον, με τον οποίον έχει να συλλάβη τον Θεόν Λόγον, ο Αρχάγγελος δεν είχε που να καταφύγη, πάρεξ εις το Πνεύμα το Άγιον όθεν είπεν εις αυτήν «Πνεύμα Άγιον επελεύσεται επί σε, και δύναμις υψίστου επισκιάσει σοι» (Λουκ. α' 35). Λέγει λοιπόν ο Μελωδός· εσύ μεν, ώ Αειπάρθενε Μαριάμ, ζητείς και επιθυμείς να μάθης από εμέ με ποιον τρόπον έχεις να συλλάβης τον Μονογενή Υιόν και Λόγον του Πατρός· ήξευρε όμως ότι ο τρόπος, όπου ζητείς, της ιδικής σου συλλήψεως είναι ανερμήνευτος, και γλώσσα ούτε ανθρώπου, ούτε Αγγέλου

δεν εμπορεί να τον εξηγήση¹⁵¹, αλλά το Πνεύμα το Άγιον επισκίασαν εσέ, και πανταχόθεν σκέπασαν και περικύκλωσαν, θέλει ενεργήσει με την δημιουργικήν αυτού δύναμιν την ιδικήν σου σύλληψιν: ήτοι το να συλλάβης εσύ τον Υιόν του Θεού εν τη κοιλία σου.

Και ο μεν Μελωδός ούτως άλλαξε τα ανωτέρω λόγια του Ευαγγελίου βιαζόμενος δια το μέλος των Τροπαρίων η δε ερμηνεία αυτών είναι τοιαύτη κατά τον Ιερόν Θεοφύλακτον «Πνεύμα Άγιον επελεύσεται επί σε, γόνιμον παρασκευάζον την μήτραν σου, και δημιουργούν την σάρκα τώ ομοουσίω Λόγω· δύναμις δε υψίστου επισκιάσει σοι: ήτοι ο Υιός του Θεού· επειδή, κατά τον Παύλον, ο Χριστός είναι Θεού δύναμις (α' Κορ. α' 24)· αυτός επισκεπάσει σε και πάντοθεν σε περικυκλώσει. Ως γαρ όρνις επισκιάζει τα νοσσία εαυτής, όλα ταις πτέρυξι περιλαμβάνουσα· ούτω και η του Θεού δύναμις όλην περιέλαβε την Παρθένον, και τούτο έστι το επισκιάσαι». Ο δε μέγας Αθανάσιος ούτως ερμηνεύει το ρητόν «Η επέλευσις του Πνεύματος εγένετο εν πάσι τοις ουσιωδώς προσούσιν αυτώ κατά την θεαρχίαν, χάριν εμποιούν προς το εν πάσι χαίρειν την Παρθένον, προς άγιασμόν της σαρκός αυτής, και προς το δύνασθαι φέρειν το σωτήριον κύημα· και ούτως ακολούθως δν αύτη ου δυνάμει και ενεργεία, αλλά καθ' όλον το πλήρωμα της Θεότητος αυτή η αρχίθεος και υπεράρχιος του Υιού του Θεού υπόστασις εσαρκώθη και ενηθρόπησε». Τα αυτά σχεδόν λέγει και ο Δαμασκηνός Ιωάννης· «Μετά ουν την συγκατάθεσιν της αγίας Παρθένου Πνεύμα Άγιον επήλθεν επ' αυτήν, καθαίρον αυτήν, και δύναμιν δεκτικήν της του Λόγου Θεότητος παρέχον, άμα δε και γεννητικήν και τότε επεσκίασεν επ' αυτήν η του Θεού του υψίστου ενυπόστατος σοφία και

---

¹⁵¹ Όθεν και ο κριτικώτατος Φώτιος εν τη Μυριοβίβλω κατά την διακοσιοστήν εικοστήν δευτέραν ανάγνωσιν φέρει μάρτυρα τον φιλοθεάμονα εκείνον και φιλοπονώτατον (ως ο ίδιος Φώτιος τον ονομάζει) Ιώβιον μοναχόν λέγοντα· «Αναγκαίον δε ην το επισκιάζεσθαι το Μυστήριον της του Λόγου σαρκώσεως, δια τε το γενέσθαι τοις ακροωμένοις ευπαράδεκτον, και ίνα του σκότους τον άρχοντα λάθη· φησί γαρ ο Θεοφόρος Ιγνάτιος τρία λαθείν τον άρχοντα του αιώνος τούτου, την παρθενίαν Μαρίας, την σύλληψιν του Κυρίου, και την σταύρωσιν. Λέγει δε και ο Θεσπέσιος Παύλος περί των αρχόντων του αιώνος τούτου, ως ει έγνωσαν, ουκ αν τον Κύριον της δόξης εσταύρωσαν. Δια τούτο γαρ, λέγει ο Ιερός Θεοφύλακτος, συνεχώρησεν ο Θεός μνηστευθήναι την Μαρίαν τω Ιωσήφ, ίνα έχη τον κηδεμόνα εν ταις συμφοραίς· ούτος γαρ και εν τη εις Αίγυπτον φυγή επεμελήθη αυτής και διέσωσεν αυτήν, αμα δε και ίνα λάθη τον Διάβολον, δια τούτο εμνηστεύθη· ο γαρ Διάβολος ακούσας ότι η Παρθένος εν γαστρί έξει, επετήρει τας Παρθένους. Ίνα τοίνυν απατηθή ο απατεών, μνηστεύεται την Αειπάρθενον ο Ιωσήφ, και σχήμα μόνον γίνεται συζυγίας, πράγμα δε ου». Όρα και την ερμηνείαν του «Σοφία, Λόγος και δύναμις Τροπαρίου της Γ' Ωδής των Χριστού Γεννών».

δύναμις, ο Υιός του Θεού» (Βιβλ. γ' κεφ. μθ'). Και Γρηγόριος ο Παλαμάς, «Αγία μεν γαρ ει συ, φησί, και κεχαριτωμένη, Παρθένη· Πνεύμα δε πάλιν Άγιον επελεύσεται επί σε, δι' αγιασμού προσθήκης υψηλοτέρας ετοιμάζον και προκαταρτίζον την εν σοι θεουργίαν, και δύναμις ύψιστου επισκιάσει σοι, συνεπιρρωννύσά τε άμα, και δια της εν σοι επισκιάσεως και συνάφειας εαυτή μορφούσα την ανθρωπότητα».

Τί δε θέλει να ειπή ότι με δημιουργικήν δύναμιν ειργάσατο το Πνεύμα το Άγιον την σύλληψιν της Παρθένου; Άκουσον προσεκτικώς· έστι γαρ βαθύ το νόημα. Ο μέγας Βασίλειος ερμηνεύων τον λόγον εκείνον όπου είπεν ο Άγγελος εις τον Μνήστορα Ιωσήφ· «Ιωσήφ Υιός Δαβίδ, μη φοβηθής παραλαβείν Μαριάμ την γυναίκα σου· το γαρ εν αύτη γεννηθέν εκ Πνεύματος έστιν Αγίου» (Ματθ. α' 20), ούτω λέγει· «Το εκ τίνος, ή δημιουργικώς λέγεται (κατά το, Είς Θεός ο Πατήρ, εξ ου τα πάντα· πάντα γαρ εκ του Θεού δημιουργικώς εκτίσθησαν κατά την ούσίαν και δύναμιν και ενέργειαν), ή γεννητικώς (ώσπερ ο Υιός εγεννήθη εκ του Πατρός, κατά το, εκ γαστρός προ εωσφόρου εγέννησά σε· πρόσθεσ και εκπορευτικώς, ως το πνεύμα το Άγιον εκπορεύεται εκ του αυτού Πατρός), ή φυσικώς, ώς η ενέργεια ημών εξ ημών, ή ως το απαύγασμα του Ηλίου εξ αυτού, ή μάλλον και καθαρώτερον ειπείν, ως η ενέργεια εκ του ενεργούντος· πάσα γαρ θεία ενέργεια εκ του Θεού πρόεισιν». Είτα συμπεραίνει ο Άγιος και λέγει ότι το σώμα του Κυρίου δημιουργικώς εκτίσθη εν τη Παρθένω υπό του Αγίου Πνεύματος, και ούτε γεννητικώς, ούτε φυσικώς· «Ει τοίνυν το υπερκόσμιον σώμα Χριστού εκ Πνεύματος έστιν Αγίου, ού δυνατόν γέννημα ατού υπάρχειν ότι το γεγεννημένον εκ της σαρκός σαρξ εστί, και το γεγεννημένον εκ του Πνεύματος πνεύμα έστιν ουδ' αυ πάλιν εξ αυτού, ως ενέργεια αυτού· ότι επί απλής και ασωμάτου φύσεως τον αυτόν της ουσίας λόγον επιδέχεται η ενέργεια (κατά το άκτιστον δηλαδή και συναϊδιον). Υπολείπεται άρα εξ αυτού είναι, ως κτίσμα αυτού» (Λογ. ε' κατ' Ευνομίου). Και ο Δαμασκηνός Ιωάννης λέγει· «ο Υιός του Θεού συνέπηξεν εαυτώ εκ των αγνών και καθαρωτάτων της Παρθένου αιμάτων σάρκα εμψυχωμένην ψυχή λογική τε και νοερά, απαρχήν του ημετέρου φυράματος, ου σπερματικώς, αλλά δημιουργικώς δια του Αγίου Πνεύματος»· και πάλιν «Ο Χριστός αυτός εαυτόν έχρισε, χρίων μεν ως Θεός το σώμα τη Θεότητι αυτού· χριόμενος δε ως άνθρωπος· αυτός γαρ έστι τούτο κακείνο· χρίσις δε η Θεότης της ανθρωπότητος» (Βιβλ. κεφ. ν' κατά Μονοφυσιτών). Αλλά και Κύριλλος ο Αλεξανδρείας ερμηνεύων εκείνο το του Ησαΐου· «Και προσήλθε προς την Προφήτιν, και εν γαστρί έλαβε και έτεκεν άρσεν», λέγει· «Οτι γαρ εξ Αγίου Πνεύματος το Πανάγιον εκείνο διεπήγνυτο σώμα το ενωθέν τω Λόγω, πως αν ενδοιάσειέ τις; Ουκούν η του Πνεύματος ενέργεια, δι' ης το εν τη αγία Παρθένω διεπλάττετο σώμα, τω της συνόδου σχήματι πλαγίως

κατεσημαίνετο· απαρχή γαρ γέγονε και κατά τούτο Χριστός των ηγιασμένων εν Πνεύματι, οι ουκ εξ αιμάτων, ουδέ εκ θελήματος σαρκός, ουδέ εκ θελήματος ανδρός, αλλά εκ Θεού εγεννήθησαν. Γεννητός ουν Πνεύματος κατά γε την σάρκα και προ των άλλων αυτός, ίνα και ημείς δι' αυτόν εν τούτοις».

Με δημιουργικήν λοιπόν ενέργειαν το πνεύμα το Άγιον έκτισε το Δεσποτικόν και θεοϋπόστατον σώμα του Κυρίου, με την οποίαν έκτισε και τα πάντα, τουτέστιν όχι με την τάξιν την φυσικήν, κατά την οποίαν διασποράς γεννώνται τα των ανθρώπων σώματα αλληλοδιαδόχως. Τί δε εκ τούτου συμπεραίνομεν; Ότι επειδή εις τα έξω μία είναι η ενέργεια της Αγίας Τριάδος Πατρός Υιού και Αγίου Πνεύματος, κατά το κοινόν αξίωμα των θεολογούντων άρα και το Δεσποτικόν σώμα του Κυρίου, ου μόνον το Πνεύμα το Άγιον έκτισε και εδημιούργησεν εκ των παναχράντων αιμάτων της Παρθένου, αλλά και ο Πατήρ και ο Υιός, ταυτόν ειπείν, όλη η Άγια Τριάς, και ο μεν Πατήρ ευδόκησε την σάρκωσιν του Υιού του, ο Υιός δε αυτούργησεν αυτήν, το δε πνεύμα το Άγιον ετελεσιούργησε. Φέρουσι δε εις τούτο μερικοί το παράδειγμα των τριών ανθρώπων, από τους οποίους, ο ένας μεν ενδύεται ένα φόρεμα, συνεργούσι δε και οι άλλοι δύο εις το να το φορέση· όθεν και ο σοφός Ψελλός εις την εορτήν πανηγυρίζων λέγει· «Επειδή εν της θείας και πρώτης Τριάδος τετέλεκε το Μυστήριον, ο μόνος Υιός, φημί, του Πατρός, συνεργούσι τούτω ώσπερ ο Πατήρ και το Πνεύμα» και Ιωάννης ο Γεωμέτρης· «Μόνον δε τον Υιόν μόνη τη του Υιού κεκράσθαι σαρκί ως προς τας υποστάσεις ομολογήσομεν ου μην ουδέ páλιν, ώσπερ υποστατικώς ο Υιός μόνος, ούτω και ενεργητικώς, αλλ' ευδοκία μεν του Πατρός, συνεργεία δε του Πνεύματος την πρόσληψιν απεργάζεται· και ούτω μοι páλιν η Τριάς ενουμένη γνωρίζεται, και ο εις Θεός πριν διαιρεθήναι συνάγεται». Όρα δε πώς και ο Αρχάγγελος Γαβριήλ εν τη συλλήψει της Θεοτόκου εφανέρωσε την Αγίαν Τριάδα, ύψιστον μεν ονομάζων τον Πατέρα, δύναμιν δε τον Υιόν, και πνεύμα το πνεύμα το Άγιον, ως ερμηνεύει ο Θεοφύλακτος. Λέγει δε και ο Ιερός Αυγουστίνος εν τω Ε' του Β' περί Τριάδος· «Η της Μαρίας σύλληψις και ο τόκος, ενέργεια της Τριάδος εστίν, ης δημιουργούσης τα πάντα δημιουργείται» (παρά τω Γ' Λόγω του Βρυεννίου εις τον Ευαγγελισμόν, ού η αρχή «Η Βασίλισσα των Αγγέλων»).

Καθώς λοιπόν η Αγία Τριάς με κοινήν συμβουλήν έπλασε τον πρώτον άνθρωπον τον Αδάμ από την αδάμαν: ήτοι από την παρθένον γην (τούτο γαρ δηλοί εβραϊκώς το του Αδάμ όνομα), ούτως έκτισε και τον νέον Αδάμ από την Παρθένον γην: ήτοι από την παρθενικήν κοιλίαν της Θεοτόκου, και δι' αυτού ενήργησε του συντριβέντος Αδάμ την ανάπλασιν

όθεν ο Νύσσης Γρηγόριος πανηγυρίζων εις τον Εύαγγελισμόν, άριστα θεολογεί· «Οίδε τί έργάσεται το Πνεύμα το Άγιον οίδεν ο Υιός πώς εαυτώ κατασκευάζει το πνευματικόν οικητήριον αυτός, ως βούλεται, περιβάλλεται την του δούλου μορφήν οίδεν ο Πατήρ την του Μονογενούς ενανθρώπησιν όπου γαρ το πνεύμα το Άγιον, εκεί και ο Υιός, και όπου ο Υιός, εκεί και ο Πατήρ· αχώριστος η Τριάς, αμέριστος η Τριάς, αδιαίρετος η Τριάς.

Επειδή δε η σύλληψις της Παρθένου έγινε δημιουργικώς: ήτοι με δημιουργικήν δύναμιν του Αγίου Πνεύματος, ή μάλλον ειπείν της Αγίας Τριάδος, ως είπομεν, και όχι σπερματικώς: ήτοι κατά την τάξιν και ακολουθίαν της φύσεως· δια τούτο εξ ανάγκης ακολουθεί ότι η άρρητος σύλληψις αύτη υπερέβαινε τους όρους της των ανθρώπων φύσεως· η μεν γαρ φύσις τέσσαρα πράγματα χρειάζεται εις την του εμβρύου τελείωσιν, κατά τον σοφόν Κορέσσιον, σύλληψιν, εξεικονισμόν ή είδοποίησιν, κίνησιν, και τελείωσιν και η μεν σύλληψις αποτελείται εξ αμφοτέρου σπέρματος εις εξ ή επτά ημέρας· η δε είδοποίησις ή εξεικονισμός μόρφωσις έστι πάντων των μελών του σώματος, εις μεν τα άρρενα εν ημέραις τριάκοντα ή τριακονταπέντε, εις δε τα θήλεα εν ημέραις τεσσαράκοντα· η δε κίνησις του εμβρύου γίνεται εις μεν τα αρσενικά εν μηνί τρισί, εις δε τα θηλυκά εν μηνί τέσσαρσιν η δε τελείωσις, κατά την οποίαν δύναται να ζη το έμβρυον, μέχρι της γεννήσεως φθάνει.

Τούτων δε πάντων των φυσικών παρακολουθημάτων ανωτέρα ήτον η εκ των παρθενικών αιμάτων σύλληψις του Κυρίου· καθότι, ως λέγουσι πολλοί Θεολόγοι, άμα ταύτα εγένοντο, υποστατική ένωσις, πρόσληψις, σύμπηξις, σύλληψις, είδοποίησις, θέωσις· τοιαύτη γαρ έπρεπε να είναι η υπό του Θεού Λόγου προσληφθείσα φύσις ημών διό και λέγεται το αξίωμα τούτο παρά τω Δαμασκηνώ Ιωάννη «Άμα σαρξ, άμα Θεού Λόγου σαρξ» (Βιβλ. γ' κεφ. μθ' του θεολογικού)¹⁵² και παρά τω Σωφρονιώ Ιεροσολύμων

---

¹⁵² Όθεν και άλλοι Θεολόγοι λέγουσιν ότι, της φύσεως της ανθρωπότητος την καθ' υπόστασιν ένωσιν λαβούσης του Θεού Λόγου, εξ εκείνης α) το σώμα εν στιγμή είδοποιήθη εντελώς, ως είπομεν β) η ψυχή επλουτίσθη με το πλήρωμα της σοφίας και της χάριτος· «Πλήρης, φησί, χάριτος και αληθείας» (Ιω. α')· και με την δόξαν της καθ' υπόστασιν αύτη ηνωμένης Θεότητος (και δρα εις την υποσημείωσιν του Τροπαρίου του πρώτου Κανόνος της Μεταμορφώσεως το λέγοντος «Όλον τον Αδάμ φορέσας Χριστέ»)· γ) η δόξα της ψυχής δεν εχύθη και έξωθεν εις το σώμα, δια τούτο έμεινεν αυτό παθητόν και φθαρτόν δ) η γνώσις και δρασις της μακαριότητος, ήτις εδόθη τη ψυχή του Κυρίου, δεν άπεδίωξεν από αυτήν την λύπην και την δριμύτητα των πόνων, των οποίων είναι δεκτική η ψυχή του ανθρώπου. Συνάγουσι δε οι θεολογούντες ότι ο Χριστός είχε την μακαριάν δράσιν εν τωδε τω βίω εξ εκείνου όπου είπεν ο Ιερός Αυγουστίνος εν τω εσχάτω κεφαλαίω του Δ' Βιβλίου περί συμφωνίας των Ευαγγελιστών δηλ. ότι ο Χριστός διέφερε των λοιπών ανθρώπων «Ότι ουδενί εν τω δε τω βίω δίδοται Θεόν ιδείν, ώσπερ εκείνω». Εις τούτο συντείνει και το ρητόν εκείνο «Ουδείς αναβέβηκεν εις τον Ουρανόν, εμή ο εκ του Ουρανού καταβάς ο Υιός του ανθρώπου ο ων εν τω Ουρανώ» (Ιω. γ' 13)· ην γαρ, λέγουσιν, εν τω Ουρανώ δια της μακάριος δράσεως. Όρα και Αθανάσιον εις τον λόγον του Ευαγγελισμού.

πανηγυρίζοντι εις την εορτήν και λέγοντι «Άμα γαρ σαρξ έμψυχος λογική, άμα Θεού Λόγου σαρξ· εν εαυτώ γαρ την υπόστασιν (ήτοι το είναι) ου προ αυτού την σύστασιν έσχηκεν, ούτε τίνος ετέρου σαρξ των καθ' ημάς ανθρώπων γέγονε πώποτε, και τότε τω Θεω Λόγω συνέδραμεν, αλλ' εν αυτώ το είναι σαρξ έμψυχος λογική, και Θεού Λόγου σαρξ έμψυχος λογική, εκ παρθενικών και αχράντων αιμάτων ληφθείσα της αχράντου Παρθένου κεκλήρωκεν».

Όθεν και ο μέγας Βασίλειος, ερμηνεύων το «Το γαρ εν αυτή γεννηθέν εκ Πνεύματος εστίι Αγίου» ειπεν «Έντεύθεν δήλον, ως ου κατά την κοινήν φύσιν της σαρκός η σύστασις εγένετο τω Κυρίω· ευθύς γαρ τέλειον ην τη σαρκί το κυοφορούμενον, ου ταις κατά μικρόν διαπλάσεσι μορφωθέν, ως δηλοί τα ρήματα· ου γαρ ειρηται το κυηθέν (ήτοι το εγαστρωθέν αμορφώτως), αλλά το γεννηθέν» (μεμορφωμένον δηλαδή) (λόγω εις την Χριστού Γέννησιν). Το αυτό λέγει και ο Δαμασκηνός· «Ου ταις κατά μικρόν προσθήκαις απαρτιομένου του σχήματος, αλλ' υφ' εν τελειωθέντος» (Βιβλ. γ' κεφ. μθ'). Εναντιοφάνεια δε και απορία ευρίσκεται μεταξύ του Βασιλείου και του Ιερού Θεοφύλακτου και άλλων, ων εις εστί και Ιωάννης ο Ζωναράς· καθότι ο Θεοφύλακτος ερμηνεύων τον λόγον, ον ειπεν ο Γαβριήλ προς την Παρθένον, «Διό και το γεννώμενον εκ σου¹⁵³ Άγιον», λέγει· «Το κατά μέρος εν τη μήτρα σου αυξανόμενον, και ουκ ευθύς τέλειον υπάρξαν»· αλλά και ο Χρυσορρήμων το αυτό λέγει ούτω· «Και πως γίνεται άνθρωπος; εις μήτραν κυοφορείται, αύξεται κατά μικρόν, και έρχεται την οδόν της ηλικίας της εμήσ. Τις; η Οικονομία, ουχ η Θεότης; η του δούλου μορφή, ουχ η του Δεσπότου· η σαρξ η εμή, ουχ η ουσία εκείνου αύξεται κατά μικρόν και μίγνυται ανθρώποις» (Λόγω ότε της εκκλησίας έξω

Προσθέτομεν δε ενταύθα ότι αν και η καθ' υπόστασιν ένωσις, η πρόσληψις, και τα λοιπά όπου είπομεν ανωτέρω, άμα εγένοντο κατά χρόνον ουχι όμως και κατά τάξιν επειδή και ο Θεολόγος Γρηγόριος ειπεν «Ο αχώρητος χωρείσαι δια μέσης ψυχής νοεράς μεσιτεουσής θεότητι και σαρκός παχύτητι» (Λόγος εις την Χριστού Γέννησιν). Και πάλιν «Ο δε εμός λόγος τις, του φιλοσόφου του απαίδευτου; ο νους τω νοϊ μίγνυται ως εγγυτέρω και οικειοτέρω, και δια τούτου σαρκί μεσιτεούντος θεότητι και παχύτητι» (Επιστολή α' προς Κληδόνιον). Δείκνυσι γαρ δια τούτου φανερώς ο Θεολόγος ότι ο Θεός Λόγος δεν ηνώθη αμέσως τω σώματι, αλλά κατά τάξιν πρώτον ηνώθη τη νοερά ψυχή, και δια της ψυχής ηνώθη και τω σώματι. Συνάδει τούτω και το εν τη έκτη Ωδή του Τροπαρίου του πρώτου ήχου το λέγον «Νους ων απαθής και άυλος μίγνυται Χριστός ο Θεός τω ανθρωπίνω νοϊ, μεσιτεύοντι θεία φύσει σαρκός τε ταχύτητι ουδείς δε δύναται νοήσαι η ειπείν την τάξιν των ανωτέρω· μόνος γαρ ο το Μυστήριον τούτο ενεργήσας, μάλλον δε αυτοργήσας, αυτός οίδε και την τάξιν, καθ' ήν τούτο ενήργησε και αυτούργησεν».

¹⁵³ Σημειούμεν ενταύθα, ότι ο άγιος Εφραίμ ο Σύρος εν τω λόγω, όπου παρεικάζει μαργαρίτη τω εκ των οστρέων την εκ Παρθένου Γέννησιν του Κυρίου, λέγει ότι το ρητόν τούτο ούτως εστί γεγραμμένον «Διω και το γεννώμενον εκ σου». Ενιαί δε, λέγει, αντίγραφα Ευαγγέλια τούτο ουκ έχουσι, τοις Αιρετικοίς χαριζόμενα. Αλλά και ο Κρήτης Ανδρέας πανηγυρίζων εις την εορτήν ταύτην, έχει και αυτός το «Έκ σου»· ομοίως και ο Κύπρου Επιφάνιος εν τη κατά Εβιωναίων αιρέσει. Κατά τους Αγίους λοιπόν τούτους, πρέπει να προστίθεται αναγκάίως το «Έκ σου»· Όθεν θαυμάζω πως τούτο παρελείφθη εν τοις νυν τετυπωμένοις Ευαγγελίοις.

Ευτρόπιος ευρέθη, τόμω Ε'). Συμβιβάζεται δε η εναντιοφάνεια αὕτη, κατὰ το εμοί δοκούν, εἰν νοήσωμεν ὅτι ευθύς μεν εξεικονίσθη κατὰ τα μέλη το θεοὑπόστατον βρέφος εν τη κοιλία της Παρθένου, ως λέγει ο Βασίλειος, ουχί δε και τα εξεικονισθέντα μέλη αυξήθησαν παρευθύς, και έγιναν τέλεια, ως τα του εννεαμηνιαίου βρέφους· εἰ γαρ τούτο εγένετο, ευθύς ήθελεν εξογκωθή η κοιλία της Παρθένου, και ακολουθως ευθύς ήθελε γεννηθή το βρέφος· το ὅποιον ήτον απρεπές. Ολίγον κατ' ολίγον λοιπόν αύξαναν τα εξεικονισθέντα μέλη, έως ὅπου έγινε το βρέφος εννέα μηνών και εγεννήθη, ως λέγει ο Ιερὸς Θεοφύλακτος και οι ἄλλοι.

Τ ρ ο π ἄ ρ ι ο ν

Η ἐμή Προμήτωρ δεξαμένη, την γνώμην του ὄφεως τροφής, της θείας εξωστράκισται διόπερ καγὼ δέδοικα, τον ἄσπασμόν τον ξένον σου, εὐλαβουμένη τον ὀλισθον.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Διὰ του Τροπαρίου τούτου αποκρίνεται η Θεοτόκος προς τον Ἄγγελον, αναφέρουσα την διάνοιάν της εις την παλαιάν πτώσιν ὅπου ἔπαθεν η προμήτωρ Εὐα, και λέγει αυτώ· η παλαιά Εὐα η ιδική μου και πάντων των ανθρωπῶν προμήτωρ με το να εδέχθηκε την απατηλήν συμβουλήν ὅπου ἔδωκεν εις αυτήν ο σκόλιος ὄφις Διάβολος, ειπὼν «Οὐ θανάτω αποθανείσθε· ήδει γαρ ο Θεός ὅτι η αν ημέρα φάγητε απ' αυτου διανοιχθήσονται υμών οι οφθαλμοί, και ἔσεσθε ως Θεοί γινώσκοντες καλόν και πονηρόν» (Γέν. γ' 4)· η Εὐα, λέγω, με το να εδέχθη αυτήν την συμβουλήν του Διαβόλου, εξωστράκισται· ήτοι εξωρίσθη από τον παράδεισον τον εν Εδέμ· ήτοι της τρυφής· Εδέμ γαρ εβραϊστί τρυφή ερμηνεύεται, δια το του τόπου τρυφηλόν και χαριέστατον, και δια την ωραιότητα και ευφροσύνην την οποίαν ἔκαμνε τόσον εις το σώμα, ὅσον και εις την ψυχήν. Εξωστράκισται δε εἶπε, διότι οι Αθηναῖοι εἶχον συνήθειαν τοιαύτην, ὅταν ἐμελλον να εξορίσουν τινά, ἔγραφον τα ονόματα των επάνω εις ὄστρακον εκείνοι ὅπου εσυμφώνουν εις την εξορίαν του¹⁵⁴.

---

¹⁵⁴ Λέγει δε και ο Ζωναράς εν τη ερμηνεία του Βαρέος ήχου της οκτωήχου, κατὰ το θεοτοκίον το λέγον «Χαίρε θυγάτηρ Αδάμ του φθαρέντος» ταῦτα· «Ο εξοστρακισμός εξορία εστί και φυγή· μετέσχηκε δε του ονόματος τούτου εξ αιτίας τοιαύτης· εν Αθήναις, ὅτε τις ως επί τινι αλοῦς αμαρτήματι ἐμελλε κατακριθῆναι εις τιμωρίαν, συνήρχετο ο δήμος, και ἕκαστος ἔγραφεν εν οστράκῳ την κατ' εκείνου ψήφον. Ην δε εν τη αγορά τόπος περικεκλεισμένος δια δρυφάκτων, ἔνθα ἐτίθεντο τα τας ψήφους ἔχοντα ὄστρακα· και ὅταν εις ωρισμένον παρ' εκείνοις αριθμόν οι ψηφισάμενοι ἔφθανον, τότε ο την ψήφον κατακριθείς της πόλεως ἀπηλαύνετο. Εκ γουν του δια των οστράκων την ψήφον γίνεσθαι, εξοστρακισμός η φυγή ωνομάσθη. Οὕτω και τον Αριστείδην εξοστρακισθῆναι ο Πλούταρχος εν τοις Παραλλήλοις αυτου αναγράφει».

Δια τούτο λοιπόν, λέγει, φοβούμαι και εγώ τον παράδοξον τούτον χαιρετισμόν, όπου μοι προσφωνείς, ώ του Θεού Άγγελε. Χαιρετισμόν δε ωνόμασε τον κατά συνήθειαν λόγον όπου είπε προς αυτήν ο Αρχάγγελος, ήγουν το «Χαίρε»· ξένον δε αυτόν και παράδοξον ωνόμασε δια το «Κεχαριτωμένη ο Κύριος μετά σου», και δια το «Ευλογημένη συ εν γυναιξίν»· ασύνηθες γαρ αυτό είναι εις τους ανθρώπους. Ακολούθως δε είπεν η Παρθένος ότι συστέλλομαι και φοβούμαι, μήπως ολισθήσω και εγώ ωσάν η Εύα, και λάβω καμμίαν πτώσιν και κρημνισμόν. Όρα δε ότι δεν λέγει ούτε το Ευαγγέλιον, ούτε ο Μελωδός εδώ, ότι εταράχθη η Παρθένος και εδειλίασε δια το σχήμα του Αγγέλου, αλλά δια τον ασπασμόν, διαλογιζομένη το τούτου παράδοξον ούτω γαρ φησίν ο Ψελλός· «Ούτε γαρ την όψιν υπόπτεισεν, ούτε το σχήμα του κήρυκος εδειλίασεν ανθρωπικώτερον γαρ μεταπεποίητο, ως ο λόγος φθάσας εδήλωσε, και υπέσταλτο προς την των ευαγγελίων εξαγγελίαν». Όθεν άριστα είπε και ο ΝεοΚαισαρείας Γρηγόριος πανηγυρίζων εις την εορτήν. Η δε επί τω λόγω διεταράχθη· αήθης προς τας διαλέξεις των ανθρώπων ετύγχανε, και την ησυχίαν ως μητέρα σωφροσύνης και αγνείας ησπάζετο, καθαρόν υπάρχουσα και ακέραιον και αμόλυντον άγαλμα· αύτη την αγγελικήν όψιν ουκ εδειλίασεν, ως οι πλείονες των Προφητών επειδή παρθενία αληθής προς Αγγέλου συγγένεια».

Ήξευρε δε την πτώσιν της Εύας η Θεοτόκος, τούτο μεν, διότι ήτον θεόσοφος και εκ του Αγίου Πνεύματος πεφωτισμένη, τούτο δε, διότι εις τα άγια των αγίων ευρισκομένη δώδεκα χρόνους, ήκουε τας έξωθεν αναγινωσκομένας θείας Γραφάς, και εξ εκείνων έμαθε την των Προπατόρων παράβασιν και ολίσθημα, ως λέγει ο Θεσσαλονίκης θείος Γρηγόριος εν τω εις τα Εισόδια πρώτω λόγω αυτού. Γράφει δε και ο Κρήτης Ανδρέας εν τω εις τον Ευαγγελισμόν λόγω ταύτα· «Εικός δε την Παρθένον ευγενήτε ούσαν και Θυγατέρα Δαβίδ μη των εν Γραφαις αμοιρείν θείων διηγημάτων, ως παραπέμψαι τον νουν αντίκα προς το της Προμήτορος πτώμα, το εκ της απάτης ενθυμηθείσα ολίσθημα, και όσα τοιουτότροπα τοις παλαιοίς προιστόρηται».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Θεού παραστάτης απεστάλην, την θείαν μηνύσων σοι¹⁵⁵ βουλήν· τι με φοβή Πανάμωμε, τον μάλλον σε φοβούμενον; Τι ευλαβή με Δέσποινα, τον σε σεπτώς ευλαβούμενον;

---

¹⁵⁵ Εν άλλοις δε γράφεται «Μηνύσαι σου» (όπερ εξηγείται τελικώς δια του Ίνα δηλ.): ορθότερον δε είναι το «Μηνύσων σου»· καθότι τα κινήσεως σημαντικά ρήματα μετά Μετοχής μελλοντικής συντάσσονται κατά τους Γραμματικούς.

Ερμηνεία

Το Τροπάριον τούτο είναι αποκριτικόν του Αγγέλου προς την Παρθένον· λέγει γαρ προς αυτήν· ω παντός μώμου ανωτέρα Μαριάμ, εγώ είμαι παραστάτης της του Θεού μεγαλειότητος εις το να υμνώ ακαταπαύστως τον εν Τριάδι Θεόν με όλας τας τάξεις των ουρανίων Δυνάμεων· απεστάλην δε δια να σοι φανερώσω την απόρρητον και κρυφίαν βουλήν αυτού, ην προ αιώνων είχε παρ' εαυτώ, δια να λάβη σάρκα ο Μονογενής του Υιός· όθεν εγώ είμαι ένας δούλος και Απόστολος. Δια τι λοιπόν φοβείσαι εσύ η Κυρία του Κόσμου και Δέσποινα τον δούλον εμέ, ος τις περισσότερον φοβούμαι εσέ; ή δια τι εσύ ευλαβείσαι και συστέλλεσαι εμέ, ός τις ευλαβούμαι εσέ με κάθε σεβασμιότητα;

Ερανίσθη δε ταύτα ο Μελωδός από τον εις τον Ευαγγελισμόν λόγον του Ιεροσολύμων Σωφρονίου λέγοντος· «Οίδα προς τίνα παρών διαλέγομαι· οίδα προς τίνα θεόθεν απέσταλμαι οίδα τίνι διακονείν προκεχείρισμαι τουναντίον, εγώ σε θεωρών καταπλήττομαι, και φόβου και δέους εμπίπλαμαι τουναντίον, εγώ σου θαυμάζω το μέγεθος, και τρόμου πληρούμαι και δείματος· εγώ σου την χάριν δεδίττομαι εγώ σου την λαμπρότητα τέθηκα· εγώ δούλος ειμί και διάκονος· συ δε Μήτηρ έση Θεού εμού, Δεσπότου και κτίσαντος· χαράς Άγγελος πέφυκα, ού λύπης κήρυξ γινώσκομαι. Τί ούν φοβή τον τουναντίον φοβούμενον; τί δειλιάς τον δειλιώντα σου το αξίωμα; τί δεδίττη τον χάριν την σην δεδιττόμενον; τί ευλαβή τον αγλαΐαν την σην ευλαβούμενον;» Αξιόλογον δε είναι και εκείνο όπου λέγει ο ανώνυμος εις το Τροπάριον τούτο· φησί γαρ ότι δια τούτο είπεν ο Άγγελος ότι είναι παραστάτης Θεού, δια να χωρίση τον εαυτόν του από τον αποστάτην Διάβολον, και να εκβάλη από την Παρθένον κάθε υποψίαν και φόβον. μη φοβηθής, λέγει, ω Παρθένε· εγώ δεν είμαι ως ο αποστάτης του Θεού Διάβολος, ός τις ηπάτησε την προμήτορά σου Εύαν, αλλά είμαι παραστάτης του Θεού και παντοτινός υμνολόγος της εκείνου μεγαλειότητος· όθεν δεν είναι δυνατόν να σε απατήσω.

Απορεί δε ο Σωφρόνιος Ιεροσολύμων, δια τί δεν απεστάλη παρά Θεού άλλος Άγγελος πάρεξ ο Γαβριήλ; Λύων δε την απορίαν, λέγει ότι, επειδή ο γεννηθείς ήτον Θεός και άνθρωπος, δια τούτο καταλλήλως και ο Γαβριήλ υπηρέτης εις το Μυστήριον τούτο γίνεται· καθότι και αυτός ερμηνεύεται άνθρωπος Θεός. Άκουσον δε και τα ίδια του λόγια· «Δια τούτο γαρ και αυτός εγώ Γαβριήλ προς σε την Παρθένον απέσταλμαι, ίνα μου και αυτώ δηλώ τω ονόματι, ως Θεός υπάρχει και άνθρωπος ο εκ σου της αχράντου Παρθένου τικτόμενος· και γαρ και το Γαβριήλ όνομα εις ερμηνείαν αγόμενον, Θεόν αγορεύει και άνθρωπον επει κατ' Ουρανόν

πολλοί ετύγχανον Ἄγγελοι, ἀλλ' οὐδένα τούτων στείλαι βεβούληται» (Λόγ. εις την εορτήν). Την αὐτήν ἐρμηνείαν του ονόματος του Γαβριήλ ποιεῖ και Πρόκλος ο Κωνσταντινουπόλεως. Ο δε Θεοφάνης ο Κεραμεύς ο Ταυρομενίας ἐπίσκοπος πανηγυρίζων εις την εορτήν λέγει· «Ἐπειδή δε ἡμᾶς ο σοφός ἐδίδαξε Μάξιμος, και εκ των στοιχείων των ονομάτων, εκ τε του αριθμοῦ αυτών προς υψηλοτέρας ἐννοίας ἀνάγεσθαι, ἐπτά δε στοιχεῖα την κλήσιν ἀναπληροῦσι του Γαβριήλ· ἐμφαίνει το ὄνομα ως ο ὑπό Γαβριήλ εὐαγγελιζόμενος τεχθῆναι Χριστός ἐπί σωτηρία ἡκει του Κόσμου παντός, του μετρούμενου ὑπό της εβδοματικῆς ταύτης κινήσεως, και περατουμένου ἐν αἰώσιν ἐπτά»· αὐτό το ἴδιον λέγει και Ἰωσήφ ο Βρυένιος (Λόγ. α' εις τον Εὐαγγελισμόν).

Ὡδή δ'. Ο Εἰρμός

Την ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλήν της εκ της Παρθένου σαρκώσεως¹⁵⁶ σου του ὑψίστου ο Προφήτης Ἀββακούμ κατανοῶν ἐκράγαζε· δόξα τη δυνάμει σου, Κύριε.

Ἐρμηνεία

Ἡ τετάρτη Ὡδή εἶναι ποίημα του Προφήτου Ἀββακούμ· διά τοιητο και ο Ἱερός Μελωδός ἀπό αὐτήν την ἰδίαν ἐρανίσθη τον παρόντα της τετάρτης Εἰρμόν. Ὅθεν ἐπειδή ο Ἀββακούμ λέγει «Κύριε εἰσακήκοα την ἀκοήν σου και ἐφοβήθην Κύριε κατενόησα τα Ἔργα σου και ἐξέστην» (Αβ. γ' 1-2)· ἀποτείνει τον λόγον ο Μελωδός προς τον Δεσπότην Χριστόν και λέγει· ο Προφήτης Ἀββακούμ, Κύριε, κατανοῶν την θείαν και ἀνεξιχνίαστον βουλήν του ἀνάρχου Πατρός σου, ἣν ἐβουλεύθη προ των αἰώνων δια την εκ της Παρθένου σάρκωσιν σου του Υἱοῦ αὐτοῦ, ὅς τις εἶσαι ὑψιστος και ἀνώτατος πάντων καθό Θεός, ἐφώναξε προς ἐσέ· «Δόξα τη δυνάμει σου Κύριε». Με την λέξιν δε «Ἀκοήν» ἐννοεῖ ο Προφήτης το Μυστήριον της του Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, με το «Ἔργα σου» δεν ἐννοεῖ τα θαύματα του σαρκωθέντος Υἱοῦ του Θεοῦ. Ο λόγος δε οὗτος εἶναι χαρακτηριστικός της τετάρτης Ὡδῆς, και ἐρανίσθη ἴσως ἀπό τον λόγον ἐκεῖνον ὅπου λέγει ἐν τη αὐτῇ Ὡδῇ ο Ἀββακούμ, «Κύριος ο Θεός μου δύναμίς μου».

Περὶ ταύτης της βουλῆς του Πατρός γράφει και ο Ησαΐας, ἀρχαίαν αὐτήν και ἀληθινὴν ονομάζων, και τα ἐξ αὐτῆς ἀποτελεσθέντα ἔργα της ἐνσάρκου Οικονομίας του Θεοῦ Λόγου καλεῖ θαυμαστά πράγματα· ὅθεν και ὑπό του θαυμασμοῦ κινούμενος, ἐτράπη εις δοξολογίαν Θεοῦ του ταύτην βουλευσαμένου την βουλήν δια την των ἀνθρώπων ἀνάπλασιν και

¹⁵⁶ Ἀλλοιδελέγουσι «Την της εκ Παρθένου σαρκώσεως».

σωτηρίαν, και εύχεται να γένη μίαν ώραν πρότερον, ούτω λέγων «Κύριε ο Θεός μου, δοξάσω σε, υμνήσω το όνομά σου, ότι εποίησας θαυμαστά πράγματα, βουλήν αρχαίαν αληθινήν γένοιτο!» (Ησ, κε' 1). Δια τί δε είπε την βουλήν ταύτην ανεξιχνίαστον; Διότι αυτή όχι μόνον ήτον ανεπινόητος από κάθε νουν και αυτών των πρωτίστων Αγγέλων των περί Θεόν αμέσως ιδρυμένων, αλλ' ότι ήτον και τόσον απόκρυφος και βαθύτατη, ώστε ουδέ ίχνος παραμικρόν καταλήψεως αυτής αφήκεν εις όλους τους νόας των Αγγέλων και των ανθρώπων.

Και αν όλαι αι άλλαι βουλαί και κρίσεις και οικονομίαι του Θεού είναι ανεξερεύνητοι και ανεξιχνίαστοι, καθώς φωνάζει ο μακάριος Παύλος· «Ως ανεξερεύνητα τα κρίματα αυτού (του Θεού), και ανεξιχνίαστοι αι οδοί αυτού» (Ρωμ. ια' 33)· πόσω μάλλον ήτον ανεξιχνίαστος και προαιώνιος και κρυφιωτάτη η βουλή του Θεού η περί της ενσάρκου του Θεού Λόγου Οικονομίας; Όθεν εδώ πρέπει να ειπούμεν προς τον Θεόν εκείνο το ψαλμικόν «Τά ίχνη σου ού γνωσθήσονται» (Ψαλ. ος' 20). Και καλώς λοιπόν επαρωμοίωσεν ο Θεοφόρος Μάξιμος τον Θεόν με τον λέοντα· διότι καθώς ο λέων περιπατών, σκεπάζει με την ουράν τα ιχνάρια του δια να μη τον ευρίσκουν οι κυνηγοί· ούτω και ο Θεός σκεπάζει τα ίχνη των απόκρυφων βουλών του δια να μη δύναται τινάς να τα εύρη και να τα καταλάβη¹⁵⁷.

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Ο καθήμενος εν δόξη, επί θρόνου Θεότητος, εν νεφέλη κούφη, ήλθεν Ιησούς ο υπέρθεος, τη ακηράτω παλάμη και διέσωσε, τους κραυγάζοντας, Δόξα Χριστέ τη δυνάμει σου.

Ερμηνεία.

Ο Ειρμός ούτος είναι ερανισμένος από τον Προφήτην Ησαΐαν εκείνος γαρ λέγει, «Ιδού Κύριος κάθηται επί νεφέλης κούφης» (Ησ. ιθ' 1). Νεφέλη δε κούφη νοείται η Παρθένος, καθότι αυτή ήτον κούφη και ελαφρά από κάθε προαιρετικήν αμαρτίαν. Λέγει λοιπόν ο Ιερός Μελωδός ότι ο Ιησούς Χριστός ο υπέρ πάντας ών τους Θεούς, ως λέγει ο Δαβίδ, και δια τούτο υπέρθεος καλούμενος¹⁵⁸, καθήμενος πρότερον εν δόξη επάνω εις τον θρόνον της Θεότητος ως Θεός, «Ο Θεός, φησί, κάθηται επί θρόνου αγίου αυτού» (Ψαλ. μς' 9), ύστερον επ' εσχάτων των χρόνων ήλθε καθήμενος εν τη ελαφρά νεφέλη: ήτοι εν τη Κυρία Θεοτόκω, ήτις νεφέλη μεν λέγεται,

¹⁵⁷ Σημείωσαι ότι, επειδή δύο Ειρμούς έχει η τετάρτη Ώδή του Κανόνος, του εις ήχον τέταρτον συντεθειμένου προς την Θεοτόκον, δια τούτο ημείς εξηγήσαμεν και τον ένα και τον άλλον.

¹⁵⁸ Όρα την θεολογικήν ύποσημείωσιν, η οποία ευρίσκεται εις το Τροπάριον τής η' Ώδής των Θεοφανείων, τό λέγον «Τριάδος η φανέρωσις εν Ιορδάνη γέγονεν. αυτή γάρ υπέρθεος φύσις».

καθό ήτον υψηλότερα από την γην και τα γήινα, ελαφρά δε, καθό ήτον ελευθέρα από κάθε βάρος προαιρετικής αμαρτίας μέχρι και ψιλής προσβολής εμπαιχούς λογισμού· τοιαύτη γαρ έπρεπε να είναι η γενομένη Μητηρ του Θεού, ανεπίληπτος πάντη και παντός μώμου υπέρτερα, καθώς ονομάζεται εν τω Άσματι, «Όλη καλή η πλησίον μου, και μώμος ουκ έστιν εν σου» (Άσμ. δ' 7)· ίνα η ασύγκριτος αγιότης της Μητρός είναι και καύχημα του Υιού, ως λέγει ο Σειράχ, «Καύχημα τέκνων Πατέρες αυτών».

Νεφέλη δε κούφη δύναται να νοηθή και η ανθρωπίνη σαρξ ή προσληφθείσα υπό του Κυρίου, ήτις ήτον τόσο ελαφρά, ώστε εις όλον τό ζναμηνιαίον διάστημα, καθ' ό ευρίσκετο εν τη κοιλία της Παρθένου Μητρός του, δεν επροξένησε κανένα βάρος ή κόπον εις αυτήν. Επάνω λοιπόν εις την θεοϋπόστατον αυτήν σάρκα καθήμενος ο Υιός του Θεού, ως εις νεφέλην κούφην, ήλθεν εις τον Κόσμον. Και τι έκαμεν; έσωσε με την ακήρατον και θείαν αυτού παλάμην, ταυτόν ειπείν με την θείαν του δύναμιν, όλους εκείνους όπου λέγουσι προς αυτόν «Δόξα τη δυνάμει σου, Κύριε»· το όποιον είναι λόγιον χαρακτηριστικόν της τετάρτης Ωδής.

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Ιεράν τινα Παρθένον, τεξομένην ακήκοα, του Προφήτου πάλαι, τον Εμμανουήλ προθεσπίσαντος· επιποθώ δε του γνώμαι, πώς Θεότητος, την ανάκρασιν, φύσις βροτών υποστήσεται;

Ε ρ μ η ν ε ί α

Δια του Τροπαρίου τούτου αποκρίνεται ή Θεοτόκος προς τον Άγγελον και λέγει αυτώ· εγώ ήκουσα τον Προφήτην Ησαΐαν ότι επροφήτευσε προ χρόνων ότι μία Παρθένος ιερά (ήτοι αφιερωμένην έχουσα την παρθενίαν εις τον Θεόν) μέλλει να γεννήση τον Εμμανουήλ· ήτοι τον Χριστόν Θεόν και άνθρωπον διότι λέγει «Ιδού η Παρθένος εν γαστρί έξει, και τέξεται Υιόν, και καλέσει τό όνομα αυτού Εμμανουήλ» (Ησ. ζ' 14). Τούτο δε ερμηνεύων Ιωσήφ ο Βρυέννιος, ούτω πανηγυρίζει εν τω εις τον Ευαγγελισμόν τρίτω λόγω αυτού· «Σήμερον η του Ησαΐου προφητεία πεπλήρωται λέγουσα· ιδού η Παρθένος εν γαστρί λήψεται συ δε μοι όρα Προφήτου ακρίβειαν, ούχ' απλώς ειπεν, ιδού Παρθένος, αλλ' ιδού η Παρθένος, τη προσθήκη του άρθρου επίσημόν τινα και μόνην αυτήν γενησομένην ημίν αινιττόμενος· ότι γαρ η προσθήκη αύτη τούτο εδεικνυ, δυνατόν και από των Ευαγγελίων τούτο μαθείν επειδή γαρ έπεμψαν προς τον Ιωάννην οι Ιουδαίοι ερωτώντες τίς ει; ουκ έλεγον, σύ ει Χριστός; αλλά, σύ ει ο Χριστός; ουδέ έλεγον, σύ ει Προφήτης; αλλά, σύ ει Προφήτης; ών έκαστον εξάίρετον ήν».

Περί της Παρθένου λοιπόν εκείνης είμαι βεβαία, (έλεγεν η Θεοτόκος) και φαίνεται ότι είμαι εγώ· δια τούτο επιποθώ, ήγουν πολλά ποθώ να μάθω με ποίον τρόπον η πεπερασμένη και ευτελής φύσις των ανθρώπων έχει να υποφέρει την ανάκρασιν: ήτοι την καθ' υπόστασιν ασύγχυτον ένωσίν της αχώρητου και απείρου Θεότητος, και να μη βλαβή; Ουδέ δε άλλο τούτο έστιν, ει μη εκείνο όπου ανέφερε και ανωτέρω εν τω Τροπαρίω «Γνωσθήτω μοι, Άγγελε, των σων ρημάτων η δύναμις· πως έσται ο είρηκας»· επειδή γαρ κατά ανταπόκρισιν όλος ο Κανών προβαίνει, και επειδή ο τρόπος του Μυστηρίου είναι πάντη ακατανόητος· δια τούτο ο Ιερός Μελωδός έλαβεν ανάγκην να ανακυκλή εις πολλά Τροπάρια τα ίδια νοήματα και λόγια προς μικράν τινα του Μυστηρίου σαφήνειαν.

Ανάκρασιν δε ακούων εδώ, αγαπητέ αναγνώστα, μη στοχασθής ότι αι δύο φύσεις του Δεσπότη Χριστού έλαβον σύγχυσιν η μεταβολήν η μία εις την άλλην, καθώς ανακιρνάται ο οίνος με το ύδωρ, άπαγε! τούτο γαρ ήτον κακόδοξον φρόνημα των Ακέφαλων: ήτοι των Μονοφυσιτών αλλά με την λέξιν ταύτην ηθέλησε να φανέρωση ο Μελωδός την εις αλλήλας ακατάληπτον περιχώρησιν των δύο φύσεων του Κυρίου· καθ' ήν η μία φύσις αυτού αντιδίδει εις την άλλην τα ιδικά της ίδια δια την της υποστάσεως ταυτότητα. Όθεν είπεν ο ίδιος ούτος χαριτώνυμος Δαμασκηνός «Ούτος έστιν ο τρόπος της αντιδόσεως, εκατέρας της φύσεως αντιδιδούσης τη ετέρα τα ίδια δια την της υποστάσεως ταυτότητα, και την εις άλληλα αυτών περιχώρησιν. Κατά τούτο δυνάμεθα ειπείν περί Χρίστου, ούτος ο Θεός ημών επί της γης ώφθη και τοις ανθρώποις συνανεστράφη»· και ο άνθρωπος ούτος άκτιστος έστι και απαθής και απερίγραπτος, ού καθό άνθρωπος δηλαδή, αλλά καθό «Θεός ών προαιώνιος, γέγονεν επ' εσχάτων άνθρωπος» (Βιβλ. γ' κεφ. να'). Ειδέ και ο Πηλουσιώτης Ισίδωρος λέγει «Θεού πάθος ου λέγεται», τούτο το λέγει επί Θεού γυμνού ανθρωπότητος, ως ο αυτός τούτο ερμηνεύει· «Θεού πάθος ου λέγεται· Χριστού γαρ το πάθος γέγονε, σαρκωθέντος δηλονότι και τη προσλήψει της σαρκός το πάθος υπομείναντος· θεότης γαρ γυμνή, ου μόνον πάσχειν ου δύναται, αλλ' ούτε κρατείσθαι ουδέ οράσθαι, ει μή τη φύσει των ανθρώπων ηνώθη φιλόανθρωπος» (Επιστολ. Δωροθέω Κόμητι). Και πάλιν ο Δαμασκηνός καθαρώτερα λέγει· «Διο δη εκ δύο φύσεων τελείων θείας τε και ανθρωπίνης φαμέν γεγενήσθαι την ένωσιν, ου κατά φυρμόν ή σύγχυσιν ή ανάκρασιν, ως ο θεήλατος έφη Διόσκορος, Δυστυχής και Σευήρος και η τούτων εναγής συμμορία» (Βιβλ. γ' κατά Μονοφυσιτών).

Λέγει δε και ο ανώνυμος ερμηνευτής των Κανόνων «Ανάκρασιν την όλην της ανθρωπότητος εν όλη τη Θεότητι λέγει ένωσιν· πολλαχώς δε της ένώσεως ούσης, η ανάκρασις την όλου διόλου ένωσιν σημαίνει, των δύο

δηλαδή ενεργειών της θείας φύσεως και της ανθρωπίνης, αφύρτως ασυγχύτως και αναλλοιώτως φυλαττομένων». Φαίνεται δε ότι την λέξιν ταύτην ερανίσθη ο Μελωδός εκ του μεγάλου Γρηγορίου του Θεολόγου ειπόντος· «Μορφούται το αλλότριον (ο Υιός του Θεού), όλον εν εαυτώ εμέ φέρων μετά των εμών, ίνα εν εαυτώ δαπανήση το χείρον, ως κηρόν πυρ, ή ως ατμίδα γης Ἡλιος, καγώ μεταλάβω των εκείνου δια την σύγκρασιν» (Λόγ. β' περί Υιού)· και πάλιν· «Ω της καινής μίξεως! ώ της παραδόξου κράσεως!» (Λόγ. εις την Χριστού Γέννησιν). Εάν δε τις άλλος Πατήρ την λέξιν ταύτην εμεταχειρίσθη, πρέπει να νοώμεν αυτήν ευσεβώς, προστιθέντες αεί το ασύγχυτον¹⁵⁹.

Τροπάριον

Κατεμήνυσεν η Βάτος, ακατάφλεκτος μείνασα, δεξαμενή φλόγα, Κεχαριτωμένη ανύμφευτε¹⁶⁰, του κατά σε Μυστηρίου το απόρρητον¹⁶¹. μετά τόκον γάρ, μένεις αγνή αειπάρθενο.

Ερμηνεία

Αποκριτικόν είναι το Τροπάριον τούτο του Αγγέλου προς την Παρθένον επειδή γαρ εκείνη επόθησε να μάθη, πώς η ανθρωπίνη φύσις έχει να βαστάση την ανάκρασιν της Θεότητος χωρίς να βλάβη· δια τούτο αποκρίνεται προς αυτήν ο Αρχάγγελος, φέρων το παράδειγμα της καιομένης Βάτου και μη κατακαιομένης. Η Βάτος, λέγει, εκείνη η φανείσα εις τον Μωϋσῆν εν τω όρει τω Σινά, ήτις εκαίετο μεν, δεν κατεκαίετο δε: ήτοι δεν εχωνεύετο, ουδέ καμμίαν βλάβην ελάμβανε και φθοράν, «Όρα, φησίν, ότι η Βάτος καίεται πυρί, η δε βάτος ού κατεκαίετο» (Εξ. γ' 2), αυτή, λέγω, η Βάτος μείνασα ακατάκαυστος και μ' όλον ότι εδέχθη φλόγα, προεμήνυε το παράδοξον και υπέρ φύσιν θαύμα του ίδικοϋ σου Μυστηρίου, Παρθένε, ήγουν της ασπόρου συλλήψεως σου και της αφθόρου σου γεννήσεως· συ γαρ συλλαβούσα και γεννήσασα τον Θεόν Λόγον, ος τις είναι πυρ καταναλίσκον, ως είπεν ο Μωϋσῆς, «Κύριος ο Θεός σου πύρ καταναλίσκον εστί» (Λευϊ. δ' 24), δεν εδοκίμασες από αυτόν καμμίαν βλάβην και διαφθοράν επειδή εσύ και μετά την άσπορον σύλληψιν, και μετά την άρρητον γέννησιν έμεινας και θέλεις μένει πάντοτε αγνή και αειπάρθενος· όθεν και η κοινή δόξα της του Χριστού εκκλησίας κηρύττει ομοφώνως ότι η

¹⁵⁹ Σημείωσαι ότι άλλοι διορθούντες την λέξιν, γράφουσιν «Θεότητος την ανάπλασιν· ακατάλληλος όμως είναι η διόρθωσις αυτή κατά την έννοιαν.

¹⁶⁰ Εν άλλοις «Θεόνυμφε».

¹⁶¹ Εν άλλοις «Τό απόρρητον».

Κυρία Θεοτόκος, καθώς ήταν προ τόκου Παρθένος, ούτως εστάθη και εν τόκω Παρθένος, και μετά τον τόκον Παρθένος¹⁶².

Κεχαριτωμένην δε την Παρθένον ωνόμασε τόσο ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, όσον και ο Μελωδός εδώ, διότι αυτή είχε το πλήρωμα της θείας χάριτος· όθεν και ο θείος Ιερώνυμος είπε «Εκάστω των εκλεκτών η χάρις κατά μέρος εδόθη, τη δε Μαρία, όλον το της χάριτος πλήρωμα» (δρα εις τον πρώτον λόγον της Γεννήσεως της Θεοτόκου εν τω Μηνιάτη). Διο και ο ίδιος ούτος Ιωάννης εν τω α' ήχω της Οκτωήχου χάριτος πηγην ωνόμασε την Θεοτόκον, ειπών «Χαίρε η της χάριτος πηγή» και το μεν πλήρωμα των χαρίτων του Υιού της είναι το μείζον πάντων και υπέρτατον «Πλήρης, φησί, χάριτος και αληθείας, και εκ του πληρώματος αυτού ημείς πάντες ελάβομεν (Ιω. α' 16)· το δε πλήρωμα της χάριτος της Μητρός του ανέβλυζεν εκ του πληρώματος των χαρίτων του Υιού της, και δια τούτο ήταν κατώτερον από το του Υιού της· όθεν μερικοί διδάσκαλοι επαρωμοίασαν το μεν πλήρωμα της χάριτος του Χριστού με την πηγην και τον Ωκεανόν, το δε πλήρωμα της χάριτος της Μητρός του, με τας εκ του Ωκεανού εκπορευομένας θαλάσσας, την δε χάριν των Αποστόλων επαρωμοίασα με τους ποταμούς τους εκοπρευομένους εκ της θαλάσσης, την δε χάριν των Αγίων ωμοίασαν με τα ρυάκια των ποταμών.

Πάντοτε είχε το πλήρωμα της χάριτος η Παρθένος, και προ της συλλήψεως, και εν τη συλλήψει, και μετά την σύλληψιν. Είχε το πλήρωμα της χάριτος προ της συλλήψεως· διότι αν ο Πρόδρομος Ιωάννης εχαριτώθη έτι εκ κοιλίας Μητρός του, κατά τον λόγον του Αγγέλου, ον είπε «Και Πνεύματος Αγίου πλησθήσεται (ο Ιωάννης δηλ.) έτι εκ κοιλίας Μητρός αυτού» (Λουκ. α' 15)· πόσω μάλλον ήταν χαριτωμένη η Θεοτόκος η μέλλουσα γεννήσαι αυτόν τον Υιόν του Θεού; διο και εν τω εις τα Εισόδια Τροπαρίω της Θεοτόκου γέγραπται «Τα ουράνια πάντα εξέστησαν ορώντα το Πνεύμα το Άγιον εν σοι σκηνώσαν». Όθεν και ο Γαβριήλ ευαγγελίσας αυτήν, κεχαριτωμένην ωνόμασεν, ειπών «Χαίρε κεχαριτωμένη»· τούτον δε τον λόγον είπε προ του να συλλάβη η Παρθένος τον Κύριον¹⁶³. Είχε το

---

¹⁶² Όρα και το εις την Βάτον την ακατάφλεκτον τεχνικώτατον επίγραμμα εν τη ερμηνεία του Τροπαρίου «Ηνεγκε γαστήρ ηγιασμένη Λόγον, σαφώς αφλέκτω ζωγραφουμένη Βάτω», όπερ κείται εν τη α' Ωδή του Ιαμβικού Κανόνος της Χριστού Γεννήσεως· Όρα και την ερμηνείαν του Τροπαρίου «Φυλάξας τα σήμαντρα σώα Χριστέ» εν τη υποσημειώσει, και του Ειρημού του λέγοντος «Σπλάγγων Ιωάν».

¹⁶³ Όθεν και ο Ζωναράς ερμηνεύων το εν τω γ' ήχω της Οκτωήχου Τροπάριον τό λέγον «Αληθή Θεοτόκον πάντα τα Έθνη δοξάζει σε· υποδύς μήτραν γαρ ηγιασμένην την σην», ούτω λέγει· «Ηγιασμένην δέ την μήτραν της Θεομήτορος ο Μελωδός ειρηκεν, ουχ' ως μόνον αγιασθείσαν δια της εν αυτη σκηνώσεως του Υιού του Θεού (και τούτο γαρ ην), αλλ' ως και προ της ενοικήσεως του Λόγου αγιασθείσαν δια της άκρας καθαρότητος· ει μη γάρ υπέραγνος ην η της Παρθένου σαρξ, καντεύθεν υπεραγία, ουκ αν το Πνεύμα το Άγιον επήλθεν αυτη, ουδέ δοχείον εκείνου γέγονεν αν ου μόλις μετουσίαν τινά δέξαιτο ψυχή επταπλασίως κεκαθαρμένη και ακηλίδωτος».

πλήρωμα της χάριτος εν τη συλλήψει· διότι, επελθόντος του Αγίου Πνεύματος επ' αυτήν, συνέλαβεν αυτή τον Θεόν Λόγον εν τη αχράντω κοιλία της. Είχε δε μετά την σύλληψιν το πλήρωμα της χάριτος· διότι σύσσωμος σνήλθεν εις Ούρανόν ως Μήτηρ του Θεού Λόγου μετά τόν θάνατον της προς τον Μονογενή Υιόν της. Το μεν προ της συλλήψεως λοιπόν πλήρωμα της χάριτος της Θεοτόκου ήτον τέλειον, το δε εν τη συλλήψει, ήτον τελειότερον, το δε μετά την σύλληψιν, ήτον τελειότατον όθεν μερικοί Θεολόγοι το μεν πρώτον πλήρωμα της χάριτος της Παρθένου παρομοιάζουν με το ξύλον όπου γένη επιτήδειον κατά διάθεσιν εις το να ανάψη· το δε δεύτερον παρομοιάζουν με το ξύλον όπου καθ' έξιν γένη πυρ· το δε τρίτον πλήρωμα της χάριτος αυτής παρομοιάζουν με το ξύλον όπου ήδη άναψε και έγινε ενεργεία πυρ.

Επρόσθεσε δε ο Μελωδός και το, Αγνή, δια να φανέρωση ότι η Κυρία Θεοτόκος δεν ήτον μόνον Παρθένος κατά το σώμα, αλλά και αγνή και καθαρωτάτη κατά την ψυχήν και τον λογισμόν καθότι, ως λέγει ο ανώνυμος, ουδέ με ψιλήν προσβολήν λογισμών εμπαθών εμολύνθη· δια τούτο δικαίως ονομάζεται πάναγνος και υπέραγνος. Όθεν ο Κρήτης Ανδρέας ούτω την ασπάζεται πανηγυρίζων «Χαίροις μόνη Μήτηρ Θεού, η πάσης ακτίνας φωτεινότερα, και πάσης καθαρότητος καθαρωτέρα». Ο δε Νύσσης Γρηγόριος λέγει· «Τί ούν η Παρθένος τω σώματι και τη ψυχή, η ευσεβής και ευλαβής και ευπειθής»; Ο δε Θεολόγος· «Κυηθείς μεν εκ Παρθένου και ψυχήν και σώμα προκαθαρθείσης τω Πνεύματι» (Λογ. εις την Χριστού Γέννησιν). Θαυμαστά δε περί της παρθενίας της Θεοτόκου λέγει και ο σοφός Ψελλός πανηγυρίζων εις την εορτήν «Παρθένος δε αληθώς η Παρθένος, ότι και τας εννοίας τας ψυχικάς μεμένηκεν αδιάφθορος, και ώσπερ Ήλιος ταις νοεραίς χάρισι τω σώματι προσωμίλησεν, εκείνο μάλλον λαμπρύνασά τε και καταυγάσασα, η εκείθεν τι προσαναμαξαμένη της ύλης· όπερ ουδ' αν Αγγέλου φύσις ετήρησεν, ει τη ύλη προσήγγισε· συγχωρείσθω γαρ και τούτο τω λόγω, ως προς υπόθεσιν μόνη γαρ αυτής η θεοειδεστάτη ψυχή, ώσπερ τις ουράνια αίγλη, τω ακηράτω εκείνω επέλαμπε σώματι· και ού συνείληπτο μάλλον, η συνέιχεν εκείνο και συνειλήφει, και προς το τηλαυγέστερον μετεσκεύαζεν είχετο μεν γαρ ο νους εκείνης Θεού, ουδεμιάς ενούσης μεσότητος· το δε σώμα, του νου. Ωστε όλη συνώκει Θεώ, και Θεός μετά του σώματος εχημάτιζε· και γην μεν ώκει και το ίχνος κάτω προσήρειδε, της δε απροσίτου Τριάδος, ει δει και τούτο θαρρήσαντα ειπείν, ουκ απελιμπάνετο, υπέρ τα Σεραφείμ και πριν συλλαβείν ορώσα Θεόν».

Τί λέγω; Η Παρθένος ήτον τόσον καθαρωτάτη κατά το σώμα, ώστε υπερέβαινε την καθαρότητα και αυτών των ψυχών των Αγίων των κεκαθαρμένων τω Πνεύματι· και μαρτυρεί Ιωάννης ο Γεωμέτρης·

πανηγυρίζων γαρ ούτος εις την εορτήν του Ευαγγελισμού λέγει· «Το μεν γαρ και ήδη κεχαριτώσθαι ταύτην εκ Πνεύματος, και αξίαν γεγενήσθαι των δε των νυμφευμάτων, της υπέρ φύσιν εκείνης φύσεως, ου ψυχής μόνον, αλλά και σώματος· ότι και πλέον των παρ' άλλοις αγίων ψυχών έσπασε του Πνεύματος την ενέργειαν επ' εκείνων μεν γαρ μόλις αι ψυχαί, και αύται λίαν κεκαθαρμέναι τω Πνεύματι, μικρόν όσον περιελάμφθησαν ταύτης δε και η σαρξ όλου του Πνεύματος οικητήριον και εργαστήριον του Υιού· μάλλον δε και την ύλην αυτήν αυτώ παρεχομένη και συγκιρναμένη δια καθάρσεως».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Λαμπρυνόμενος τω φέγγει, του Θεού Παντοκράτορος, αληθείας κήρυξ, λέγε, Γαβριήλ, αληθέστατα· πώς, ακηράτου μενούσης της αγνείας μου; Λόγον τέξομαι, μετά σαρκός τον ασώματον;

Ε ρ μ η ν ε ί α

Και με τούτο το Τροπάριον ζητεί η Παρθένος από τον Άγγελον να τη φανερώση με ποιον τρόπον έχει να γεννήση τον Υιόν και Λόγον του Θεού· όθεν λέγει προς αυτόν ώ Αρχάγγελε Γαβριήλ, εσύ όπου λαμπρύνεσαι με το φέγγος και τας ελλάμψεις του Θεού του Παντοκράτορος, και δια τούτο είσαι κήρυξ της αληθείας, και δεν δύνασαι να πλανηθής από την αλήθειαν έφη γάρ ό Χρυσορρήμων «Καλός ό Ουρανός, αλλ' ουχ' ούτω καλός, ως Άγγελος· φαιδρός ο Ήλιος, αλλ' ουχ' ούτω φαιδρός, ως ο Αρχάγγελος» (Λόγ. εις το «Εν αρχή εποίησεν ο Θεός», τόμω ε' της εν Ετόνη εκδόσει)· συ, Αρχάγγελε Γαβριήλ, ειπέ σαφέστατα με ποίον τρόπον εγώ θέλω γεννήσει τον Υιόν και Λόγον του Θεού, μενούσης αδιάφθορου της παρθενίας μου; ή πώς θέλω γεννήσει τον ασώματον Λόγον του Θεού με σώμα υλικόν και ανθρώπινον; ταύτα γάρ και τα δύο είναι άπορα εις εμέ και ακατάληπτα. Διονύσιος δε ό Αρεοπαγίτης ερμηνεύων την λέξιν «Παντοκράτορ», λέγει· «Δια το πάντων αυτόν είναι παντοκρατορικήν έδραν, συνέχουσιν και περιέχουσιν τα όλα και ενιδρύουσιν και θεμελιούσιν, και αρραγές εν εαυτή το παν αποτελούσιν. Λέγεται δε Παντοκράτωρ ή Θεαρχία, και ως πάντων κρατούσα, και αμιγώς τών διοικούμενων έπάρχουσα, και ως πάσιν εφετή γους, και τας γλυκειάς ωδίνας του θείου και παντοκρατορικού και αλύτου της αγαθότητος αυτού έρωτος» (Κεφ. ι' Περί θείων ονομάτων).

Και το μεν να εισέλθη εις την κοιλίαν μου ο Υιός του Θεού, και να συλληφθή ασπόρως εν αυτή, τούτο ναι είναι μέγα ως αληθώς και παράδοξον το δε να γεννηθή σαρκοφόρος εξ εμού και βρέφος εννεάμηγον με τον φυσικόν όγκον όλων των μελών και μερών του σώματος, χωρίς να φθειρή

την παρθενίαν μου, τούτο αληθώς είναι πολύ του προτέρου παραδοξότερον και υπερφυέστερον. Τούτο θαυμάζει και Ιωάννης ο Γεωμέτρης πανηγυρίζων εις την εορτήν «Το δε μη μόνον συλλαβείν Παρθένον και συλλαβούσαν διατελείν, αλλά και τεκούσαν την παρθενίαν διατηρείν, πώς ού διπλούν μεν ημίν το κατά την Παρθένον αναδεικνυσι θαύμα του Μυστηρίου; μείζον δε, ειπέρ τι ημίν έξεστι, και του προλαβόντος φαίνεται; το μεν γαρ μήπω παχυνθέντα τον Λόγον αφράστως μεν, ασειστως δε τα νυμφικά εισελθείν κλείθρα, και σάρκα λαβείν, θαυμαστόν μεν και ού καταληπτόν πώς γαρ ού; ούπω δε τοσοούτον, όσον μετά του πάχους όλου και του προσλήμματος εξελθόντα, την πύλην εσφραγισμένην απολιπείν, ώσπερ αν, ει μηδέ την αρχήν διελθών ην».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

***Μετά δέους σοι ως δούλος, τη Κυρία παρίσταμαι μετά φόβου
Κόρη, νυν κατανοειν ευλαβούμαι σε ως νετός επί πόκον καταβήσεται, επί
σε Λόγος, ο του Πατρός ως ηυδόκησεν.***

Ε ρ μ η ν ε ί α

Εις μεν το ανωτέρω Τροπάριον εξήτησεν η Παρθένος με ποίον τρόπον έχει να γεννήση τον Υιόν του Θεού, χωρίς να διαφθαρή η παρθενία της· όθεν και ο Άγγελος εις το παρόν Τροπάριον φέρει παράδειγμα προς αυτήν της βροχής και του ποκαρίου των μαλλίων. Επειδή δε οι δούλοι και οι παραμικροί άνθρωποι, όταν θέλουν να λαλήσουν προς τους αυθέντας και μεγαλυτέρους των, έχουν συνήθειαν να εξευτελίζωνται πρώτον, και να καλώσι τον εαυτόν των δούλον ούτω γαρ ο Ιακώβ, όταν απάντησε τον πρωτότοκον αδελφόν του Ησαΰ, είπεν αυτώ, «Ίνα εύρη ο παις σου (ήτοι ο δούλος σου) χάριν εναντίον σου, Κύριε» (Γέν. λγ' 8)· δια τούτο και ο Γαβριήλ θέλων να συνομιλήση με την Παρθένον εν τω παρόντι Τροπαρίω, πρώτον ονομάζει δούλον τον εαυτόν του, καθώς και τη αληθεία ήτον δούλος, και την Παρθένον ονομάζει Κυρίαν, καθώς και τη αληθεία ήτον Κυρία αυτου, και Δέσποινα παντός του Κόσμου· όθεν και ο σοφός Ψελλός πανηγυρίζων εις την εορτήν λέγει· «Επει γαρ λόγον επιστεύθη του Μυστηρίου ο Γαβριήλ, την Παρθένον άγαταί τε και τέθηπε, και ως κρείττονα φύσιν φρίττει και υποστέλλεται· όθεν ουδέ μετά του σχήματος (ει δει και ούτως ειπείν) προς την Παρθένον χωρεί, ουδέ ηλιοειδής ή αέριος γίνεται, ώσπερ δη ποιείν Αγγέλοις σύνηθες, ίνα δέος προς τον θεωρόν κινήσωσι και υποδεχθώσι μετά σεβάσματος· άλλ' ώσπερ Δεσποίνη θερ άπων ανθρωπικώ προσέρχεται σχήματι, και καθήμενη παρίσταται, και μετά του πρόσφορου σεβάσματος τα ευαγγέλια δίδωσι».

Λέγει λοιπόν προς την Θεοτόκον ο Άγγελος· εγώ μεν, ώ Θεοτόκε, είμαι δούλος ιδικός σου, συ δε είσαι Κυρία μου· όθεν, καθώς οι δούλοι παραστέκονται με δέος· ήτοι με τρόπον εις την Κυρίαν των ούτω και εγώ παραστέκομαι με τρόπον ωσάν δούλος εις εσέ την φερωνύμως Κυρίαν μου Μαριάμ γαρ θέλει να ειπή Κυρία εβραϊκώς, παραγόμενον εκ του «Αϊά» ονόματος του Θεού, ο δηλοί Κύριος. Εγώ, λέγει, ώ Κόρη Παρθένε, ευλαβούμαι και συστέλλομαι να σε κατανοήσω· ήτοι να σε θεωρήσω με ατενές όμμα και ακλινές· διότι, αν ο Μωϋσής βλέπων τον τύπον μόνον του ιδικού σου Μυστηρίου, ήγουν την Βάτον την καιομένην και μη κατακαιομένην, εγύρισε τους οφθαλμούς του οπίσω, δια να μη ιδή ακλινώς εκείνο το θέαμα· «Απέστρεψε, φησί, Μωϋσής το πρόσωπον αυτού· ευλαβείτο γαρ κατεμβλέψαι ενώπιον του Θεού» (Εξ. γ' 6)· πως εγώ δεν πρέπει να ευλαβούμαι εις το να βλέπω ατενώς εσέ την πάντων των Αγγελικών ταγμάτων ασυγκρίτως ούσαν ανωτέραν και μείζονα;

Ήξευρε λοιπόν, ώ Κυρία μου, ότι καθώς η βροχή καταβαίνουσα επάνω εις το απαλόν ποκάρι των μαλλίων δεν προξενεί κανένα κρότον, ή καμμίαν φθοράν εις αυτό· ούτω και ο ενυπόστατος Λόγος του Πατρός θέλει καταβή, καθώς ηθέλησε με το προηγούμενον αυτού θέλημα (τούτο γάρ δηλοί το, Ηυδόκησε, κατά τε τον Δαμασκηνόν Ιωάννην και τον Θεσσαλονίκης θείον Γρηγόριον). Που δε θέλει καταβή; Εις την άχραντον κοιλίαν σου, χωρίς να κάμη κανένα κρότον και ταραχήν, αλλά με τόσην ήσυχίαν και κρυφιώτητα, ώστε δεν εδυνήθη να καταλάβη τινάς τον τρόπον της αυτού καταβάσεως, ούτε από τους Αγγέλους, ούτε από τους ανθρώπους· αλλ' ούτε θέλει προξενήσει καμμίαν φθοράν εις εσέ, Θεοτόκε, ούτε εν τη εισόδω, ούτε εν τη εξόδω του, τουτέστιν ούτε εν τη συλλήψει, ούτε εν τη γεννήσει του. Το ρητόν δε τούτο ερανίσθη ο Μελωδός από τον Δαβίδ προφητεύοντα περί του Χριστού και λέγοντα «Καταβήσεται ως υετός επί πόκον και ωσει σταγών η στάζουσα επί την γήν» (Ψαλ. οα' 6). Δια ποια δε αίτια λέγεται η Παρθένος ποκάρι των μαλλίων, όρα εις την ερμηνείαν του Τροπαρίου του λέγοντος «Ως πόκω γαστρί παρθενική» εν τη Δ' Ωδή του Κανόνος της Χριστού Γεννήσεως· ίνα μη και εδώ λέγοντες τα αυτά περιττολογώμεν.

Άριστα δε είναι και εκείνα όπου φιλοσοφεί ο Θεσσαλονίκης θείος Γρηγόριος επάνω εις το όνομα της Παρθένου, πα νηγυρίζων εις την εορτήν και λέγων και το όνομα, φησί, της Παρθένου Μαριάμ· τούτο δε ερμηνεύεται «Κυρία» παρίστησι δε και το αξίωμα της Παρθένου, και το βέβαιον της Παρθενίας και εις το εξής αδιάπτωτον, και το εξηλλαγμένον αυτής του βίου και δια πάντων ηκριβωμένον και, ως ειπείν, παναμώμητον κυρίως γαρ ούσα και φερωνύμως Παρθένος, πάσαν είχε την της αγνείας παντελή παγκτησίαν.

Παρθένος ούσα και το σώμα και την ψυχήν, και τας της ψυχής δυνάμεις και τας του σώματος αισθήσεις πάσας μολυσμού παντός υπερανωκισμένας πλουτούσα, και τοσούτο κυρίως τε και βεβαίως και, ως ειπείν, κεκυρωμένως και τοις πάσιν ασύλως τον άπαντα χρόνον, ώσπερ η κεκλεισμένη πύλη τα εντεθησαυρισμένα, και το εσφραγισμένον βιβλίον οφθαλμοίς άψαυστα τηρεί τα εγγεγραμμένα. Αλλά και Κυρία πάλιν έτερον τρόπον η Παρθένος κατά την αξίαν, ως δεσπόζουσα πάντων, άτε τον φύσει του παντός Δεσπότην εν παρθενία τε συλλαβούσα και τεκούσα θείως. Έτι γεμίν Κυρία, και ως ουκ ελευθέρα μόνον δουλείας, και κυριότητος θείας επειλημμένη, αλλά και ως πηγή και ρίζα της του γένους ελευθερίας, και μάλιστα μετά τον απόρρητον και χαρμόσυνον τόκον η γαρ ανδρί συζυγείσα, κυριευομένη μάλλον έστιν ή κυρία, και μάλιστα μετά τον περίλυπον και κατώδυνον τόκον, κατά την προς την Εύαν αράν εκείνην «Εν λύπαις τέξη τέκνα, και προς τον άνδρα σου η αποστροφή σου, και αυτός σου κυριεύσει· ής αράς η Παρθενομήτωρ ελευθερούσα το ανθρώπινον γένος, την χαράν δι' Αγγέλου και την σύλληψιν αναλαμβάνει».

Ωδή ε'. Ο Ειρμός.

Εξέστη τα σύμπαντα, επί τη θεία δόξη σου¹⁶⁴ σύ γάρ, απειρόγαμε Παρθένε, έσχες εν μήτρα τον επί πάντων Θεόν, και τέτοκας άχρονον Υίόν, πάσι τοις υμνούσί σε, σωτηρίαν βραβεύοντα¹⁶⁵.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Προς την Θεοτόκον αποτείνει τον παρόντα Είρμόν ό θεσπέσιος Μελωδός, και λέγει προς αυτήν ώ Άειπάρθενε Μαριάμ, ήτις πείραν (δοκιμήν) γάμου δεν εγνώρισες, όλα τα κτίσματα ουράνια και επίγεια έμειναν εκστατικά δια την θεομητορικήν δόξαν και μεγαλειότητα σου· όθεν και ο νυμφίος εν τω Άσματι θάμβος σε ωνόμασεν, ειπών «Καλή, ει, πλησίον μου, ως ευδοκία, ωραία ως Ιερουσαλήμ, θάμβος ως τεταγμένα»· (ήτοι καθώς προξενούσι θάμβος εις τους ανθρώπους αι τάξεις των αύλων Αγγέλων) (Ασμ. ζ' 4). Ακολουθως δε κατασκευάζει ό Μελωδός και ποία είναι η Θεομητορική αύτη δόξα της Αειπαρθένου, λέγων εσύ, Κόρη Μαρία, έλαβες εν τη μήτρα σου ασπόρως και υπέρ έννοιαν τον Θεόν Λόγον, ο

¹⁶⁴ Άλλοι δε γράφουσιν «Εν τη σεπή συλλήψει σου», ακατάλληλον δε τούτο, καθότι η Εν πρόθεσις ου σημαίνει αιτίαν, την οποίαν δηλοίη Επί· όθεν καταλληλότερον είναι να γράφεται «Επί τη θεία δόξη σου» καθολικώς περί πάσης της Θεομητορικής δόξης της Θεοτόκου, και ύστερον να προσδιορίζεται η περί της συλλήψεως αυτής υπόθεσις· ταύτην γαρ δηλοίτο «Συ γαρ έσχες εν μήτρα τον επί πάντων Θεόν».

¹⁶⁵ Εν άλλοις δε «Βραβεύουσα».

οποίος *ευρίσκεται* επάνω εις όλα τα όντα, καθώς παρομοίως *ευρίσκεται* επάνω εις όλα και ο άναρχος Πατήρ, ως λέγει ο Παύλος· «Εις Θεός και Πατήρ πάντων, ο επί πάντων, και διά πάντων, και εν πάσιν ημίν» (Εφ. δ' 6). Είπε δε τούτο ο Μελωδός, ίνα δείξη ότι ο Υίός είναι ομοούσιος με τον Πατέρα.

Καί όχι μόνον συνέλαβες ασπόρως, αλλά και τέτοκας, ήγουν εγέννησας αφθόρως τον Υιόν του Πατρός τον άχρονον: ήτοι τον προ παντός χρόνου και αιώνος υπάρχοντα· κατά τούτο γάρ λέγεται και άναρχος ο Υίός, ουχί δε και κατ' αιτίαν εκ του Πατρός γάρ έχει το είναι, γεννηθείς εξ αυτού αρρεύστως και θεοπρεπώς. Άχρονος ουν λέγεται ο Υίός, καθό ουχ υπόκειται, *ουδέ* περιλαμβάνεται εις χρόνον όθεν ο Θεολόγος είπε Γρηγόριος· «Εάν δέ την από χρόνου νοής αρχήν, και άναρχος (έστιν ο Υίός)· ουκ άρχεται γάρ υπό χρόνου ο χρόνων Δεσπότης» (Λογ. α' περί Θεολογίας). Ούτος λοιπόν ο συλληφθείς και γεννηθείς εκ σου, Θεοτόκε, βραβεύει σωτηρίαν εις όλους εκείνους, όσοι σε υμνούσιν ευσεβώς και ολοκαρδίως ως αληθή Μητέρα αυτού πρόδηλον γαρ ότι οι προς την Μητέρα ύμνοι και προς τον Υιόν διαβαίνουσι, και ο την Μητέρα τιμών και τον Υιόν συντιμά· όθεν και εις τους την Μητέρα τιμώντας δια των ύμνων χαρίζει την αιώνιον σωτηρίαν ο Μονογενής και γλυκύτατος ταύτης Υίός.

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Νοείν σου ού δύναμαι, των λόγων την ακρίβειαν θαύματα γαρ γέγονε πολλάκις, θεία δυνάμει τερατουργούμενα, σύμβολα και τύποι νομικοί, τέτοκε Παρθένος δε, απειράνδρως ουδέποτε.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Επειδή εις το ανωτέρω Τροπάριον ανέφερεν ο Γαβριήλ εις πληροφορίαν της Παρθένου την παρομοίωσιν της βροχής και του ποκαρίου των μαλλίων δια τούτο εις τούτο το Τροπάριον διαπορεί ακόμη η Παρθένος και αποκρίνεται προς τον Άγγελον, λέγουσα· δεν δύναμαι, ώ Άγγελε, να νοήσω καλώς την ακρίβειαν των ιδικών σου λόγων, ήγουν την ομοιότητα όπου ανέφερες της βροχής και του ποκαρίου των μαλλίων ασύγκριτος γαρ είναι η ιδική μου σύλληψις και γέννησις με την ομοιότητα αυτήν κανένα ομοίωμα, ή παράδειγμα του Κόσμου τούτου δεν δύναται να παραστήση με τελειότητα το Μυστήριον. Ο μεν μέγας Βασίλειος επαρωμοίασε την ενωσιν ταύτην με τον πεφυρακτωμένον σίδηρον ο δε Θεοδώριτος, με το εμφυλιζόμενον δένδρον ο δε Αυγουστίνος, με το νόημα και με το σημείον (το γράμμα) του νοήματος· άλλοι, με την ένωσιν της ψυχής και του σώματος· άλλοι επαρωμοίασαν αυτό με την ίριν καθώς γαρ εις την ίριν

ευρίσκονται τρία χρώματα γαλάζιον (ηεράνεον), πράσινον, και κόκκινον ούτω και εις τον Χριστόν ταύτα ευρίσκοντο· το γαλάζιον, καθ' ο αυτός ήτον ουράνιος ως Θεός, και δια την ουράνιον ζωήν του· το πράσινον, δια το χλοερόν των χαρισμάτων του· και το ερυθρόν, δια την χύσιν του αίματος της ανθρωπότητας του· και άλλοι άλλως· κανένα όμως από τα παραδείγματα αυτά και ομοιώματα δεν δύναται να παραστήση την ένωση ταύτην και το Μυστήριον εντελώς και κατά πάντα. Βέβαιοι δε τούτο καλώς και Ιωάννης ο Δαμασκηνός· «Ουκ ανάγκη παντελώς και ανελλιπώς εσικέναι τα παραδείγματα· το γαρ εν πάσιν δμοιον ταυτόν άν ειη, και ού παράδειγμα, και μάλιστα επί των θείων αδύνατον γαρ εν πάσιν δμοιον ευρείν παράδειγμα επί τε της Θεολογίας, επί τε της Οικονομίας» (Βιβλ. γ' 73).

Ναι, λέγει η Παρθένος, ακούομεν ότι πολλά μεν θαύματα έγιναν πολλές φορές εις τους παλαιούς χρόνους, τόσον προ Νόμου, όσον και εν Νόμω και μετά Νόμον τα οποία εθαυματουργήθησαν, όχι με τους όρους της φύσεως, αλλά με την του Θεού υπερφυσικήν δύναμιν στείραι δηλαδή εγέννησαν παραδόξως· γηραλέαι ετεκνοποίησαν ποκάρια μαλλίων εβράχησαν μόνον, και πάλιν έμειναν ξηρά· γη υγραينوμένη και πάλιν ξηραινομένη υπήρξε· ράβδοι ξηραί εβλάστησαν καρύδια· πέτραι ξηραί ανέβλυσαν ύδατα· και άλλα πάμπολλα, τα οποία ήτον τύποι και σύμβολα του Μυστηρίου της θείας Σαρκώσεως, υπό του παλαιού Νόμου προεικονιζόμενα· δεν ηκούσθη δέ καμμίαν φοράν και ότι εγέννησε Παρθένος χωρίς πείραν ανδρός, ούτε ηκούσαμεν ποτε να ενωθή εις εν και το αυτό υποκείμενον κατά τον αυτόν καιρόν παρθενία και τόκος, και ή αυτή να είναι κατά ταυτό και Παρθένος και Μήτηρ, Παρθένος μεν κατά φύσιν, Μήτηρ δε υπέρ φύσιν τούτο από του αιώνος ού γέγονε, τούτο ου γίνεται, τούτο δέν θέλει γένει ποτέ ποτέ.

Όθεν δίκαιον είχε να ειπή ό Ιερός Αυγουστίνος τα θαυμαστά ταύτα λόγια περί του φρικτού και υψηλού Μυστηρίου της θείας ενανθρωπήσεως, ήγουν ότι τρεις ενώσεις εποίησεν ο Θεός εις το Μυστήριον τούτο, τόσον θαυμαστάς, ώστε ούτε έγιναν, ούτε θέλουν γένει· ηνώθη Θεός και άνθρωπος· ηνώθη Μήτηρ και Παρθένος· ηνώθη πίστις και καρδία ανθρώπου· ηνώθη πρώτον Θεός και άνθρωπος· επειδή ο του Θεού Υιός και Λόγος και η ψυχή και το σώμα ενώθησαν εις εν πρόσωπον, και ταύτα τα τρία εγένοντο εν· ήτοι μία υπόστασις, χωρίς τροπήν ή σύγχυσιν ή άλλοίωσιν των ουσιών αυτή είναι η πρώτη και υπερτελεστάτη ένωσις. Ηνώθη δεύτερον Μήτηρ και Παρθένος· η ένωσις αυτή είναι αξία παντός θαύματος· επειδή εκ του αιώνος δεν ηκούσθη τοιούτον παράδοξον, να είναι Παρθένος η γεννήσασα Μήτηρ, και αντιστρόφως ή γεννήσασα Μήτηρ να μείνη πάλιν Παρθένος· Ηνώθη τρίτον πίστις και καρδία ανθρώπου· και η ένωσις αυτή

θαύματος αξία τη αληθεία εστίν επειδή με ποίον τρόπον η καρδιά του ανθρώπου πληροφορείται τα ανωτέρω δύο θαύματα; ή πώς δίδει πίστιν και συγκατάθεσιν αδιάκριτον, ότι αυτά είναι αληθέστατα, εις καιρόν όπου υπερβαίνουν όλους σχεδόν τους νόμους της φύσεως; πώς εμπορεί να πιστεύη ότι ο Θεός γέγονεν άνθρωπος; και ότι η γεννήσασα αυτόν μήτηρ, Παρθένος ούσα πρό του γεννήσαι, Παρθένος πάλιν διέμεινεν;

Δίκαιον ειχεν ο αυτός Αυγουστίνος να ειπή εις το πρώτον μέρος των ζητημάτων του, ότι ο Θεός ως παντοδύναμος εδύνετο να κάμη και άλλα τελειότερα κτίσματα, έξω μόνον από τρία, τα όποια δεν δέχονται προσθήκην, ούτε αύξησιν: ήτοι την ανθρωπότητα του Σωτήρος Χριστού, την θεομητορικήν αξίαν της Αειπαρθένου Μαρίας, και την αίδιον δόξαν των μακαρίων (Θέατρ. πολιτ. κεφ. ιζ'). Δίκαιον είχε και Ιωσήφ ο Βρυέννιος να ειπή ότι δώδεκα λογίων γίνεται η ένωσις, κατά σωρείαν, ως επί διαφόρων ξηρών: ήτοι σίτου, κριθής, κέγχρου και άλλων κατά κράσιν, ως επί δύο υγρών, ύδατος και οίνου· κατά φύσιν, ως επί ξηρού και υγρού, οίον αλεύρου και ύδατος· κατά ανάμιξιν, ως επί διαφόρων αλεύρων κατά σύγχυσιν, ως επί τηκτών: ήτοι χρυσού και αργύρου, η κηρού και πίσσης· κατά άρμονίαν, ως επί λίθον κατά παράθεσιν, ως επί σανίδων κατά συναλοιφήν η έκσπασιν, ως επί λαμπάδος εκ πυρός προερχομένης και πάλιν αυτό ενουμένης· κατά κόλλησιν, ως επί χαλκού και μολύβδου· κατ' ουσίαν, ως επί ατόμων κατά σχέσιν, ως επί φίλων και γνωρίμων εις εν θέλημα συνερχομένων και κατά σύνθεσιν, ως επί ψυχής και σώματος. Η δε καθ' υπόστασιν ένωσις του Θεού Λόγου μετά της ανθρωπότητος πάσαν ένωσιν υπερβαίνει (Τόμω β' Λόγος β' εις τον Ευαγγελισμόν). Τα αυτά σχεδόν λέγει και ο Βαρίνος εν τη λέξει, Ένωσις. Ένωσις δε καθολικώτερον μεν νοείται, κατά τον αυτόν Βαρίνον, διεστώτων πραγμάτων κοινή συνδρομή, ετυμολογουμένη από του, εις εν ώσαι: ήτοι συνωθήσαι τα πράγματα· η δε καθ' υπόστασιν ένωσις του Χριστού ιδιαίτερόν έστιν, η εν τη μήτρα της αγίας Παρθένου των δύο φύσεων συνδρομή, Θεότητος δηλονότι και ανθρωπότητος· δια τούτο δίκαιον είχε η Παρθένος να λέγη προς τον Άγγελον ότι τοιούτον θαύμα από του αιώνος ού γέγονεν όθεν και ο Θεολόγος Γρηγόριος την ένωσιν ταύτην είπε καινήν μίξιν, και παράδοξον κράσιν, (Λόγος εις τα Γενέθλια)· καινήν μεν μίξιν, δια το άχώριστον των δύο φύσεων παράδοξον δε κράσιν, ως μη συγχύσεως επ' αυτών γενομένης¹⁶⁶.

---

¹⁶⁶ Σημειούμεν ενταύθα ότι, κατά τον Ζωναράν Ιωάννην ερμηνεύοντα τον Ειρμόν τον λέγοντα, «Αστέκτω πυρί ενωθέντες οι θεοσέβειας προεστώτες», του σοφωτάτου Μαξίμου είναι νόημα και λόγος ότι δέκα εισίν οι της ενώσεως τρόποι, κατ' ουσίαν, καθ' υπόστασιν, κατά σχέσιν, κατά παράθεσιν, κατ' ουσίαν, καθ' υπόστασιν, κατά σχέσιν, κατά παράθεσιν, κατά άρμονίαν, κατά κράσιν, κατά φύσιν, κατά σύγχυσιν, κατά σωρείαν, κατά συναλοιφήν. Έτεροι δε πάντας τους τρόπους τούτους υπό την μίξιν και κράσιν τιθέασιν μίξιν μεν επί των ξηρών λέγοντες των

Τροπάριον

Ξενίζη Πανάμωμε και ξένον γαρ το θαύμα σου· μόνη γαρ τον πάντων Βασιλέα, δέξη εν μήτρα σαρκωθησόμενον, και σε προτυπούσι Προφητών, ρήσεις και αινίγματα, και του Νόμου τα σύμβολα.

Ερμηνεία

Αποκριτικόν είναι το Τροπάριον τούτο προς το ανωτέρω· αποκρίνεται γαρ ο Αρχάγγελος Γαβριήλ και λέγει προς την Θεοτόκον παραξενεύεσαι, ώ παντός μώμου και ελαττώματος ανωτέρα Θεοτόκε, ακούουσα τα ανωτέρω ομοιώματα όπου ανέφερα προς την Θεομητορικήν σου μεγαλειότητα: ήτοι την βροχήν και το ποκάρι των μαλλίων και τη αληθεία πρέπει να θαυμάζης και να παραξενεύεσαι· διότι το ιδικόν σου θαύμα και Μυστήριον είναι όντως παράξενον, κάμνει κάθε νουν και κάθε ακοήν να θαυμάζη και να ξενίζεται, ως ξένον όν όλων των νόμων της φύσεως· μόνη γαρ εσύ θέλεις δεχθή εις την άχραντον μήτραν σου τον Βασιλέα των απάντων, ος τις μέλλει να σαρκωθή και να γένη άνθρωπος τέλειος· εσέ προεικόνισαν αι ρήσεις των Προφητών και τα αινίγματα, και του παλαιού Νόμου τα σύμβολα, δηλαδή τα εν τη Σκηνή ευρισκόμενα Άγια, τουτέστιν η Κιβωτός της Διαθήκης ή κεκαλυμμένη πάντοθεν με χρυσίον: ήτοι με την αστράπτουσαν αίγλην της παρθενίας· καθώς γαρ το χρυσίον τιμιώτερόν έστι πάντων των άλλων μετάλλων ούτω και η παρθενία είναι τιμιωτέρα κοντά εις εσέ πάντων των άλλων χαρισμάτων εσέ προετύπωνεν ή Στάμνος του Μάννα, η Ράβδος του Ααρών, αι Πλάκες της Διαθήκης, το Ιλαστήριον, το χρυσούν Θυματήριον, και τα λοιπά.

Εσέ προετύπωναν των Προφητών αι ρήσεις και τα αινίγματα: ήτοι ο τόμος ό καινός του Ησαΐου, εν ω εγράφη ο Λόγος του Θεού με το δάκτυλον του Θεού: ήτοι με το Πνεύμα το Άγιον η Πύλη του Ιεζεκιήλ, ήτις και εν τη εισόδω και εν τη εξόδω του Κυρίου κεκλεισμένη διέμεινε· το αλατόμητον Όρος του Δανιήλ, από το όποιον εκόπη λίθος άνευ χειρός: ήτοι εγεννήθη ο ακρογωνιαίος λίθος Χριστός άνευ συνουσίας ανδρός· η Άμπελος η

πεφυκότων διαρείσθαι και μετά την ένωσην κράσιν δέ, επί των υγρών των μη πεφυκότων διαρείσθαι μετά την ένωσην. Λέγει δε ο αυτός Ζωναράς ότι ένωσις ειρήται δια το εις εν συνωθείσθαι τα ενούμενα· έστι δε η ένωσις τινών συνδρομή και κοινωνία προς άλληλα. Όστε ο ανωτέρω Ιωσήφ ο Βρυένιος και ο Βαρίνος όσα είπον περί των τρόπων της ένώσεως, τα ερανίσθησαν η εκ του Αγίου Μαξίμου, η εκ του Ζωναρά· όσα δε μόνος ο Βαρίνος είπε, τα ερανίσθη από τον Ζωναράν.

ευκληματούσα του Ωσηέ, και ο καρπός αυτής εύθηνών το Τείχος το αδαμάντινον του Αμώς, εν ώ ίστατο ως ανήρ ο του Θεού Υιός· το επ' εσχάτων εμφανέν Όρος του Κυρίου, και μετεωρισθέν υπεράνω των βουνών του Μιχαίου· το κατάσκιον Όρος του Αββακούμ· η όλη χρυσή Λυχνία του Ζαχαρίου, επάνω εις την οποίαν ήτον το λαμπάδιον και οι επτά λύχνοι, και αι επτά επαρυστρίδες τοις λύχνοις, και δια να ειπώ καθολικώς, κέντρον και τέλος και σκοπός όλου του Νόμου και όλων των ρήσεων και αιγιμάτων των Προφητών συ υπάρχουν, Θεοτόκε, και προ σου ο εκ σου σαρκωθείς Θεός Λόγος.

Όθεν και Ιωάννης ο Γεωμέτρης ούτω πανηγυρίζει εις την εορτήν «Και τι δει μοι του θαύματος ανιχνεύειν το πέλαγος; ούτω γαρ έδοξε και τοις πάλαι τούτο θαύμα, ως άνωθεν αεί τούτο καν τους Προφήτας εκπλήττεσθαι, και μη μόνον πανταχού περιφέρειν, αλλά και υπογράφειν συμβόλοις γέ τισι και σκιαίς, είπω εν αμαυροτέροις τισί χρώμασι σκιαγραφήσωσι το του πράγματος μέγεθος. Κανταύθα μαθών έγνωκα, συγκρίνας ανωτέρω τα αυτόθεν ασύγκριτα· όσον γαρ τύπου και αληθείας το μέσον, και σώματος και σκιάς, και πράγματος και ονειράτος, τοσούτον εκείνων πάντων ομού (το μέσον δηλ.), μόνου του κατά την Παρθένον θαύματος· πάντα γαρ εκείνα ταύτην ετύπου».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Ο πασιν αχώρητος, και πάσιν αθεώρητος, πώς ούτος δυνήσεται Παρθένου, μήτραν οικήσαι, ην αυτός έπλασε; πώς δε και συλλήψομαι Θεόν, Λόγον, τον συνάναρχον, τω Πατρί και τω Πνεύματι;

Ε ρ μ η ν ε ί α

Διαπορητικώς αποκρίνεται η Παρθένος προς τον Άγγελον δια του Τροπαρίου τούτου και λέγει προς αυτόν ο Θεός είναι αχώρητος από τα ουράνια, από τα επίγεια, και από τα καταχθόνια· επειδή αυτός είναι πάντη άύλος, δια τούτο είναι και πάντη απερίγραπτος και απεριόριστος· όθεν και εν τω παντί έστι και υπέρ το παν το μεν γάρ παν πεπερασμένον εστί, ο δε Θεός άπειρος έστι και υπεράπειρος κατ' ουσίαν και δύναμιν και ενέργειαν και άκουσον αυτού του ιδίου λέγοντος διά στόματος του Προφήτου Ιερεμίου· «Μη ουχί τον Ουρανόν και την γην εγώ πληρώ; λέγει Κύριος» (Ιερ. κγ' 24). Ο Θεός είναι αθεώρητος από όλους και Αγγέλους και ανθρώπους κατά την ουσίαν και φύσιν· όθεν είπεν ο ίδιος προς τον Μωϋσήν «Το πρόσωπον μου ουκ οφθήσεται σοι· ου γαρ μη ίδη άνθρωπος το πρόσωπόν μου και ζήσεται» (Εξ. λγ' 20)· και ο Ιωάννης «Θεόν ουδείς

εώρακε πρόποτε» (Ιω. α' 18)· και ο Παύλος «Ὅν εἶδεν ουδείς ἀνθρώπων ουδέ ιδεῖν δύναται» (α' Τιμ. ζ' 16).

Αυτός λοιπόν όπου δεν χωρεῖται ἀπό κανένα τόπον, ούτε θεωρεῖται ἀπό κανένα κτίσμα, πώς θέλει δυνηθῆ να κατοικήση την τόσο μικράν μήτραν την ιδικήν μου, την οποίαν αυτός ο ἴδιος ἐπλασε; η πως ο Πλάστης ἐμπορε! να γένη σπλάγγνον του ἰδίου του πλάσματος; με ποιον τρόπον ἐγώ ἄνθρωπος ούσα, θέλω συλλάβει τον υπερούσιον Θεόν: ἤτοι τον ἐνυπόστατον Λόγον, ὅς τις εἶναι συνάναρχος κατὰ χρόνον και συναΐδιος με τον Πατέρα και με το Πνεύμα το Ἅγιον; ταῦτα γαρ και τα δύο εἶναι πάντη ἀχώρητα εἰς τον νουν, ταῦτα εἶναι πάσης καταλήψεως υπερέκεινα και αὐτῶν των πρεσβυτάτων Ἀγγέλων. Διά τούτο καλά εἶπε και ο Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος: «Ἀλλά και το πάσης Θεολογίας ἐκφανέστατον η καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοπλαστία, και ἀρρητος ἐστι λόγῳ παντί, και ἀγνωστος νῶ παντί, και αὐτῷ τῷ πρωτίστῳ των πρεσβυτάτων Ἀγγέλων» (Κεφ. β' περί θείων ονομάτων).

Ὅθεν και ο μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος οὕτως εἰς την εορτήν πανηγυρίζει· «Τοσούτο μέγα και θείον ἀπόρρητον τε και ἀνενώητον την ημετέραν φύσιν γενέσθαι ομόθεον, και δι' αὐτῆς ἡμῖν χαρισθῆναι την ἐπί το κρείττον ἐπάνοδον, ως και τοῖς ἀγίοις Ἀγγέλοις τε και ἀνθρώποις και αὐτοῖς τοῖς Προφήταις, καίτοι διά Πνεύματος προορώσιν, ἀνεπίγνωστον ὁμως μένειν, και ἀπό του αἰῶνος ὑπάρχειν κεκρυμμένον Μυστήριον. Και τι λέγω πρὶν εἰς πέρας ελθεῖν; και γεγονός γάρ, ουχ' ὅτι γέγονεν, ἀλλ' ὅπως γέγονε, πάλιν Μυστήριον μένει πιστευόμενον, ἀλλ' ου γινωσκόμενον, προσκυνούμενον, ἀλλ' ου πολυπραγμονούμενον, και προσκυνούμενόν τε και πιστευόμενον διά μόνου του Πνεύματος».

Τ ρ ο π ᾶ ρ ι ο ν

Προς τον σον Προπάτορα, Δαβίδ επαγγειλάμενος, θήσειν ἐκ καρπού τον της κοιλίας, ἐπί τον θρόνον της Βασιλείας αὐτοῦ, την του Ιακώβ σε καλλονήν, μόνην ἐξελέξατο, λογικόν ἐνδιαίτημα.

Ε ρ μ η ν ε ἰ α

Ἀπό δύο ρητά του Προφήτου Δαβίδ εἶναι ἐρανισμένον το παρόν Τροπάριον ἀπό ένα μεν, όπου ὑπόσχεται ο Θεός προς τον Δαβίδ οὕτως: «Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαβίδ ἀλήθειαν και ου μη ἀθετήσει αὐτήν ἐκ καρπού της κοιλίας σου θήσομαι ἐπί του θρόνου σου» (Ψαλ. ρλα' 11)· ἀπό ἄλλο δε, «Ἐξελέξατο ἐαυτῷ την καλλονήν Ιακώβ, ἣν ἠγάπησεν» (Ψαλμ. με' 5). Ὅθεν ταῦτα τα δύο ἐνώσας ο Μελωδός ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ, εἰσάγει τον

Αρχάγγελον Γαβριήλ αποκρινόμενον προς την Παρθένον και λέγοντα· ο Θεός (τούτο γαρ λείπει έξωθεν), Παρθένε, υπεσχέθη μεθ' όρκου εις τον ιδικόν σου προπάτορα Δαβίδ, ότι από τον καρπόν της κοιτίας του: ήτοι από το σπέρμα του, το όποιον είσαι εσύ, Θεοτόκε, να βάλη επάνω εις τον θρόνον της βασιλείας του ιδίου Δαβίδ: ήτοι να κάμη διάδοχον και Βασιλέα (ούτος δε είναι ο Υιός σου). Βασιλέα δε, ουχί κατά την κοσμικήν και αισθητήν βασιλείαν, αλλά κατά την νοητήν και την δια πίστεως· καθότι η μεν αισθητή βασιλεία του Δαβίδ εξέλιπε προ τόσων χρόνων η δε νοητή, ήτις εν τω Χριστώ επηγγέλθη, αύτη διαμένει μέχρι του νυν, και έσται έως του αιώνος των αιώνων όθεν είπεν ο Άγγελος προς την Παρθένον «Και δώσει αυτώ Κύριος ο Θεός τον θρόνον Δαβίδ του Πατρός αυτού (το κατά σάρκα), και βασιλεύσει επί τον οίκον Ιακώβ εις τους αιώνας, και της βασιλείας αυτού ούκ έσται τέλος» (Λουκ. α' 32-33). αλλά και ο Θεοδώριτος ερμηνεύων το ανωτέρω ρητόν του Δαβίδ λέγει· «Το δε τέλος της υποσχέσεως ο Δεσπότης Χριστός εβεβαίωσε, του Δαβίδ κρατύνας την βασιλείαν» · τούτο γαρ και ο Ησαΐας προεθέσπισεν ειπόν «Παιδίον εγεννήθη ημίν»· και μετ' ολίγα· «Επί τον θρόνον Δαβίδ και την βασιλείαν αυτού, κατορθώσαι αυτήν από του νυν και εις τον αιώνα» (Ησ. θ' 7).

Επιφέρει δε ακολουθώς ο Μελωδός και λέγει· εσύ λοιπόν, Θεοτόκε, είσαι ο καρπός της κοιτίας του Δαβίδ, από τον όποιον μέλλει να γεννηθή ο Χριστός, και έχει να καθήση νοητός εις τον θρόνον της πνευματικής βασιλείας του Δαβίδ· εσύ είσαι και η καλλονή του Ιακώβ, περί ης προείπεν ο αυτός Δαβίδ ότι σε edιάλεξεν ο Κύριος, και σε εκατασκεύασε κατοικίαν λογικήν: ήτοι έμψυχον και νοεράν, δια να κατοικήση εις αυτήν διότι αν και καλλονή κατά το γράμμα νοείται ο περίφημος εκείνος ναός του Σολομών ο οικοδομημένος με ασύγκριτον καλλονήν και ωραιότητα· κατά αλληγορίαν όμως εσύ, Παρθένε, είσαι η αληθώς καλλονή, η κεκαλλωπισμένη ούσα με όλα τα κάλλη των θείων και ανθρωπίνων αρετών και των υπερφυσικών χαρισμάτων του Πνεύματος· όθεν εσε edιάλεξεν ο Θεός εις κατοικίαν του από όλον το γένος του Ιακώβ: ήτοι των Ιουδαίων. Όρα δε ότι ο Μελωδός προσθείς εις το ενδιαίτημα την λέξιν, Λογικόν, εφανέρωσε με τούτο ότι ου λέγει περί ναού αψύχου και αναισθήτου, αλλά περί εμψύχου και λογικού ενδιαιτήματος και κατοικίας, ήτις ήτον η Παρθένος Μαρία. Πρόσχες δέ, ότι λέγει ο Δαβίδ, πως ηγάπησεν ο Θεός την έμψυχον ταύτην καλλονήν και αγιωτάτην Μητέρα του· προγινώσκων γαρ ο Θεός προ των αιώνων την Αειπάρθενον Μαριάμ, ότι ήτον όλη εστολισμένη από τας καλλονάς των αρετών και χαρίτων, κατεθέλχθη από τό πνευματικόν αυτής κάλλος και την παρθενικήν αυτής ωραιότητα, και ηγάπησεν αυτήν από του αιώνος· αλλά και εις ύπαρξιν ελθούσαν, ηγάπησεν αυτήν δια να την κάμη Μητέρα του και ίσως έλεγε περί αυτής εκείνα τα του Άσματος· «Όλη καλή ει πλησίον μου,

και μώμος ούκ έστιν εν σοι. Εκαρδίωσας ημάς, αδελφή μου νύμφη, εκαρδίωσας ημάς ενί από οφθαλμών σου» (Ασ. δ' 7).

Δια τούτο και Ανδρέοις ο Κρήτης έλεγε τη Παρθένω· «Συ η όντως επιθυμητή γη (κατά τό Δαβιτικόν)· επεθύμησε γάρ ο Βασιλεύς της δόξης Χριστός του κάλλους σου, και ηράσθη του πλούτου της Παρθενίας σου, και ώκησεν εν σοι και εσκήνωσεν εν ημίν, και κατήλλαξεν ημάς δια σου τω Θεώ και Πατρί» (Λόγος εις την Κοίμησιν, ου η αρχή «Οι την εν Πνεύματι θεωριάν»). Όρα δε ότι δεν είπεν ο Δαβίδ άλλην λέξιν, αλλά Καλλονήν, δια να φανέρωση ότι η Παρθένος ήτον όλων των καλών το άνθος και το απάνθισμα του γένους του Ιακώβ, και αυτή ήτον το κάλλος εκείνου· ανώτερον γαρ είναι το κάλλος του καλού, κατά τον Αρεοπαγίτην Διονύσιον λέγοντα· «Καλόν μέν είναι λέγομεν τό κάλλους μετέχον» (Κεφ. δ' περι θείων ονομάτων). Όθεν ως εκ προσώπου της Θεοτόκου αλληγορικώς νοείται εκεινο το υπό Ιεζεκιήλ ειρημένον «Περίεθηκα εμαυτή κάλλος μου» (Ιεζεκ. κζ' 3).

Ωδή ς'. Ο Ειρμός.

Εβόησε, προτύπων την ταφήν την τριήμερον, ο Προφήτης, Ιωνάς εν τω κήτει δεόμενος· εκ φθοράς με ρύσαι, Ιησού Βασιλεύ των Δυνάμεων.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Απλούν και εύκολον είναι το νόημα του παρόντος Ειρμού· ουδέν γαρ άλλο αναφέρει ο Μελωδός εν αυτώ, ειμή τα ίδια εκείνα λόγια όπου ειπεν ο Ιωνάς ευρισκόμενος μέσα εις την κοιλίαν του κήτους. Ο Προφήτης, λέγει, Ιωνάς, ός τις επροτύπωνε την τριημερονύκτιον ταφήν και ανάστασιν του Κυρίου, καθώς το είπε μόνος, «Όσπερ ην Ιωνάς εν τη κοιλία του κήτους τρεις ημέρας και τρεις νύκτας, ούτως έσται και ο Υιός του άνθρωπου εν τη καρδιά της γης, τρεις ημέρας και τρεις νύκτας» (Ματθ. ιβ' 40), ο Ιωνάς, λέγω, εφώναξε παρακαλών τον Θεόν, όταν ευρίσκετο μέσα εις το κήτος και λέγων ώ Βασιλεύ των ουρανίων Δυνάμεων Ιησού, λύτρωσαί με από την φθοράν ταύτην του Κήτους, μέσα εις την οποίαν ευρίσκομαι. Ερανίσθη δε τούτο ο Μελωδός από τα ίδια λόγια του Ιωνά, ο οποίος έλεγε· «Και αναβήτω εκ φθοράς η ζωή μου προς σέ, Κύριε ο Θεός μου» (Ιω. β' 7).

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Ρημάτων σου, την φωνήν Γαβριήλ, την χαρμόσυνον, δεξαμενή, ευφροσύνης ενθέου πεπλήρωμαι χαράν γαρ μηνύεις, και χαράν καταγγέλλεις την άληκτον.

Ερμηνεία

Με το Τροπάριον τούτο αποκρίνεται η Παρθένος προς τον Άγγελον, φανερώνουσα εις αυτόν την χαράν όπου έλαβεν εκ των λόγων του. Εγώ, λέγει, ώ χαροποιέ Γαβριήλ, εγώ δεχθείσα με ευπείθειαν την χαρμόσουν φωνήν των λόγων σου, εγέμισα όλη από ευφροσύνην, όχι κοσμικήν και σωματικήν, ήτις κατανά εις λύπην και πικρίαν ψυχής, ως λέγει ο Παροιμιαστής, «Τελευταία δε χαρά εις πένθος έρχεται» (Παρ. ιδ' 13), αλλά εγέμισα από ευφροσύνην ένθεον και πνευματικήν, ήτις προξενεί εις την ψυχήν ένα εκστατικόν ενθουσιασμόν επειδή ήδη εκατάλαβα ότι εσύ ευαγγελίζεσαι εις εμέ μίαν χαράν θεϊκήν, και μίαν χαράν ατελεύτητον τοιαύτη γαρ είναι η θεϊκή χαρά, όλη πεπληρωμένη· «Ίνα η χαρά υμών η πεπληρωμένη» (Ιω. ις' 24) όλη πνευματική· «Μετά χαράς Πνεύματος Αγίου» (α' Θεσ. α' 6) και όλη ατελεύτητος· «Και την χαράν υμών ουδείς αίρει αφ' υμών» (Ιω. ις' 22). Και καθώς ο Προφήτης Ιερεμίας είπε προς τον Θεόν «Και έσται ο λόγος σου εμοί εις χαράν» (Ιερ. ιε' 16) ούτω και ο ιδικός σου λόγος, ώ Άγγελε, θέλει γένη εις εμέ χαρά και αγαλλίασις.

Όθεν και ο Θεσσαλονίκης θείος Γρηγόριος πανηγυρίζων εις την εορτήν, ερμηνεύει δια τι είπεν ο Άγγελος εις την Θεοτόκον να χαίρη· «Και χωρίον μεν ταύτην (την Παρθένον) θείων και ανθρωπίνων χαρίτων κατανοών ο Άγγελος, και δια πάντων κεκοσμημένην των χαρισμάτων του θείου Πνεύματος, κεχαριτωμένην ετύμως ανηγόρευσεν ένοικον δε λαβούδαν ήδη κατιδών τον εν ω τούτων απάντων οι θησαυροί, και προκαθορών την άλυπον κυοφορίαν, και τον άνευ ωδίνων εσόμενον τόκον, προσευηγγελίσατο ταύτη χαίρειν».

Τροπάριον.

Σοί δέδοται, η χαρά Θεομήτωρ η ένθεος· σοι το Χαίρει, πάσα κτίσις κραυγάζει Θεόνυμφε· συ γαρ μόνη Μήτηρ του Υιού του Θεού προωρίσθης αγνή.

Ερμηνεία

Ανταποκριτικόν είναι το Τροπάριον τούτο προς την Παρθένον επειδή γαρ αύτη είπεν ανωτέρω ότι εγέμωσεν από ευφροσύνην ένθεον, δια τούτο και ο Γαβριήλ αποκρίνεται προς την Θεοτόκον λέγων ώ Θεού Μήτηρ Μαρία, εις εσε εδόθη, καθώς είπας, η ένθεος και πνευματική χαρά κατ' εξαίρετον και κυριώτερον τρόπον, κατά τον οποίον δεν εδόθη ποτέ εις κανένα άλλο κτίσμα, ούτε ουράνιον, ούτε επίγειον εις εσε, Θεόνυμφε Δέσποινα, όλη η Κτίσις και φύσις φωνάζει και προσφωνεί πάντοτε το,

Χαίρε, χωρίς να εξαιρεθή ούτε κανένας από τους Αγγέλους, ούτε κανένας από τούς ανθρώπους· όλα γαρ τα πλήθη των ορθοδόξων Χριστιανών, και εν τη Εκκλησία συναγόμενα, και εν τοις οίκοις αυτών ευρισκόμενα, και εν οδοίς περιπατούντα, μετά χαράς μεγάλης και ευλάβειας ψάλλουσιν ασκεπείς τούς γλυκυτάτους και μελιρρύτους εικοσιτέσσαρας οίκους σου, δι' ων προσφωνούσι συχνάκις το, Χαίρε, εις την θεομητορικήν σου μεγαλειότητα· και τόσην χαράν έχουσιν εις το να τους αναγινώσκωσιν, ώστε κοπιάζουν και να τους μανθάνουν από στήθους, ίνα μηδέ βιβλίον όλως χρειάζονται.

Τί λέγω; και αυτά τα πενταετή βρέφη των ορθοδόξων μανθάνοντα τον ασπασμόν όπου εγώ σοί προσφέρω, χαίροντα και σκιρτώντα προσφωνούσιν έμπροσθεν της πανσέπτου και θεομητορικής σου εικόνας λέγοντα· «Θεοτόκε Παρθένε, χαίρε κεχαριτωμένη Μαρία· ο Κύριος μετά σου· ευλογημένη συ εν γυναιξί, και ευλογημένος ο καρπός της κοιλίας σου, ότι Σωτήρα έτεκες των ψυχών ημών». Και αφίνω να λέγω τους άγιους Πατέρας και διδασκάλους της Εκκλησίας, οι τίνες εις όλους σχεδόν τους Ιερούς λόγους των, και εις όλα τα πνευματικά άσματα και Τροπάρια όπου εσύνθεσαν εις το όνομά σου, δεν λείπουν να σε ασπάζονται με το, Χαίρε. Όθεν και ο εκ Δαμασκού χαριτώνυμος Ιωάννης ένα λόγον προς εσέ επιλοπόνησεν, ος τις περιέχει το, Χαίρε, εξήκοντα φορές· και Θεοτοκάρια ολόκληρα ευρίσκονται γεγραμμένα εν χειρογράφοις, ων τα Τροπάρια σχεδόν πάντα άνω και κάτω ύλην και υπόθεσιν έχουσι το, Χαίρε, και χαιρετιστικά είναι του θεομητορικού σου υποκειμένου. Και δια να ειπώ συντόμως, κάθε ύμνος όπου προσφέρεται εις το όνομά σου, Θεοτόκε, αυτός δια να γένη ευάρεστος και ευπρόσδεκτος εις εσέ, είναι ανάγκη να είναι αρτυμένος και μελιτωμένος με το ουράνιον και γλυκύτατον και χαριέστατον Χαίρε.

Και τούτο δια τί; Επειδή συ μόνη προωρίσθης από του αιώνος, μάλλον δε και προ των αιώνων, να γένης Μήτηρ του Υιού του Θεού: ήτοι να συλλάβης ασπόρως εν τη κοιλία σου, και να γεννήσης την χαράν όλου του Κόσμου, ή, αληθέστερον ειπείν, την αυτοχαράν και πάσης χαράς πηγήν και αιτίαν: ήτοι τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν. Καθώς λοιπόν εσύ μόνη συνέλαβες και εγέννησας την αυτοχαράν και πηγήν της χαράς· ούτως εις εσέ μόνην πρέπει να χείρης κυρίως υπέρ πάντας και Αγγέλους και ανθρώπους· όθεν και ο Νύσσης είπε Γρηγόριος, «Χαίρε κεχαριτωμένη, ης η πρόγονος Εύα παραβάσα τον νόμον απόφασιν έλαβεν εν λύπαις τέξειν τέκνα· σοί πρέπει του Χαίρειν η πρόσρησις· εκείνη τον Κάϊν έτεκε φθόνον και φόνον γεννήσαντα· συ γεννήσεις Υιόν ζωήν και αφθαρσίαν παρέχοντα. Χαίρε τίνυν και χόρευε· χαίρε και καταπατεί την του όφεως κεφαλήν πέπαυται γαρ η κατάρα· κατήργηται η φθορά· μεμάρανται τα στυγνά· ανθεί

τα φαιδρά». Και Ιωάννης ο Γεωμέτρης· «Χαίρε, χαρά μεν συλληφθείσα, χαρά δε κυηθείσα, χαρά δε τεχθείσα, χαρά δε αύθις και συλλαβούσα και κυήσασα και γεννήσασα χαράν την πάντα λόγον και νουν υπερέχουσαν, και, το όλον ειπείν, χαράν των επιγείων όλων και Ουρανίων όλων».

Τροπαρίο ν.

Της Εύας νων, δ' εμού καταργείσθω κατάκριμα αποδότω, δι' εμού το οφείλημα σήμερον δι' εμού το χρέος, το αρχαίον δοθήτω πληρέστατον.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Δια του Τροπαρίου τούτου αναφέρει η Παρθένος την καταδίκην όπου έλαβεν η Προμήτωρ Εύα, το να γεννά δηλαδή με λύπας και αναστεναγμούς· «Πληθύνων, φησί, τας λύπας σου και τον στεναγμόν σου· εν λύπαις τέξη τέκνα, και προς τον άνδρα σου η αποστροφή σου και αυτός σου κυριεύσει» (Γέν. γ' 16). Δια τι δε επληθύνθησαν αι λύπαι της γυναικός, και δια τι με λύπας γεννά τα τέκνα; Εις τούτο αποκρινόμεθα ότι δια τρία αίτια, πρώτον δια τους κόπους και βάρη όπου δοκιμάζει η ταλαίπωρος γυνή εν όσω έχει εγαστρωμένον το έμβρυον δεύτερον, δια τούς πόνους όπου υποφέρει, όταν το γεννά· και τρίτον, δια τας λύπας όπου πάντοτε λαμβάνει εις την ψυχήν της δια τας ασθενείας και δια τον θάνατον του Υιού της· και αφ' ου γαρ το τέκνον γεννηθή, στοχαζομένη η δυστυχής Μήτηρ ότι εγέννησεν ένα Υιόν, ο οποίος υπόκειται εις διαφόρους ασθενείας, και τελευταίον έχει να θερισθή από το κοπτερόν δρέπανον του θανάτου, αυτοί οι στοχασμοί δέν αφίνουν την ταλαίπωρον να απολαύση καθαράν και αμιγή την χαράν, αλλά πάντοτε η χαρά της είναι μεμιγμένη με λύπην, μάλλον δε, αι λύπαι της είναι περισσότεραι από την χαράν της.

Λέγει λοιπόν η Παρθένος εν τω Τροπαρίω τούτω ότι η καταδίκη αυτή της λύπης όπου ελαβεν η Προμήτωρ Εύα, κατηγορήθη και αφανίσθη διά μέσου εαυτής· καθότι η Παρθένος εχάρη με χαράν άρρητον και αμιγή δια τα ευαγγέλια του παμφιλτάτου Υιού της· πρώτον, διότι εκ Πνεύματος Αγίου συνέλαβε· το οποίον είναι όλον χάρις και χαρά· δεύτερον, διότι εβάστασε το προαιώνιον έμβρυον εν τη κοιλία της, χωρίς κανέν κόπον και βάρος· τρίτον, διότι εγέννησεν αυτό χωρίς ωδίνας (κοιλοπονήματα)· και τέταρτον έχαιρεν η Παρθένος, διότι έστοχάζετο ότι εγέννησε τέκνον ζωής, όπου έχει να καταργήση τον θάνατον ει γαρ και παθητός και θνητός ήτον ο Υιός της κατά το σώμα, αλλά τοιούτον αυτό προσέλαβεν, ίνα δια του πάθους του αφανίσθη τα των ανθρώπων πάθη, και δια τού ιδικού του θανάτου καταλύση τον θάνατον. Δια της άφατου λοιπόν ταύτης χαράς της Παρθένου αφανίσθη η πρώτη εκείνη της Εύας αρά και καταδίκη της λύπης.

Λέγει δε ακολούθως η Θεοτόκος και ότι η Προμήτωρ Εύα ας πληρώση σήμερον πληρέστατον δια μέσου εμού το παλαιόν χρέος όπου εχρεώσται προς τον άνδρα της Αδάμ· επειδή γαρ η Εύα κατά λήψιν οικοδομήθη από την πλευράν του Αδάμ, καθώς λέγει η θεία Γραφή, «Καί επέβαλεν ο Θεός έκστασιν επί τον Αδάμ, και ύπνωσε· και έλαβε μίαν των πλευρών αυτού και ανεπλήρωσε σάρκα αντ' αυτής, και ωκοδόμησεν ο Θεός την πλευράν ην έλαβεν από του Αδάμ εις γυναίκα» (Γέν. β 21-22), επειδή λέγω, η Εύα έχρεωστούσε εις τον Αδάμ, τούτου χάριν, λέγει η Θεοτόκος, άς πλήρωση το χρέος τούτο η Εύα σήμερον, όχι δια μέσου ιδικού της, επειδή αυτή δεν εδύνετο, αλλά δια μέσου εμού της Θυγατρός και απογόνου της· διότι εγώ η Θυγάτηρ αυτής εδάνεισα σάρκα εις τον νέον Αδάμ Χριστόν όθεν έπλήρωσα το χρέος της Προμήτορός μου, και ηλευθέρωσα αυτήν από το οφείλημα και το δάνειον νόμος γαρ είναι, όταν οι γονείς δεν έχουν να πληρώσουν το χρέος των, το πληρώνουν οι τούτων Υιοί και αί Θυγατέρες, ως κληρονόμοι της περιουσίας των.

Άριστα Ιωσήφ ο Βρυέννιος φιλοσοφεί περί τούτου εν τω εις τον Ευαγγελισμόν πρώτω λόγω αυτού λέγων «Ωσπερ πρότερον από ανδρός πλευράν λαβών ο αυτός, τέλειον άνθρωπον ούτω και ύστερον από γυναικός σάρκα λαβών ο αυτός, τέλειον άνθρωπον έδειξε· και όν τρόπον ο Αδάμ τη του Θεού κελεύσει γυναικός δίχα γυναίκα προήγαγε· τον αυτόν τρόπον η Μαριάμ τη του Θεού επινεύσει ανδρός άνευ, άρρεν τέτοκεν αληθέστατα· τούτο και γαρ ο λόγος πιστούμενος, άνωθεν εκείνο παρέδειξε, κακείνο υπέρ έννοιαν, και τούτο υπέρ λόγον. Και ώσπερ τότε εκ των εαυτού σαρκών και οστέων πλευράν άσπορον εις διάπλασιν ο Προπάτωρ έχρησε τη Προμήτορι· ούτω νυν αντ' αυτής η ταύτης Θυγάτηρ τούτο το χρέος αποδίδουσα εκ των εαυτής παναγίων αιμάτων, άσπορον σάρκα δεδάνεικε τω νέω Αδάμ εις ανάπλασιν του ταύτης Προπάτορος· εκεί εις γυναικείας διάπλασιν υποστάσεως εκ παρθένου ανδρός η λήψις εγένετο· ώδε εις θεανδρικής υποστάσεως σύστασιν εκ Παρθένου γυναικός η σύλληψις γέγονεν εκεί ο Αδάμ και την πλευράν αφηρέθη και πόνον ουχ υπέστη· ώδε η Μαριάμ και βρέφος έτεκε και οδύνην ουκ έγνω· όπου γάρ μεθ' ηδονής η σύλληψις, εκεί κατά λόγον μετ' οδύνης η γέννησις· ένθα δε το πρώτον ουδαμώς έσχε χώραν, ενταύθα επομένως κατά πάσαν ανάγκην το δεύτερον άπεστι. Σώος έμεινεν ο Αδάμ και μετά την αφαίρεσιν της πλευράς· άφθορος έμεινε και η Παρθένος, και προ της προόδου, και μετά την πρόοδον του βρέφους. Παρθένον ούσαν την Εύαν ηπάτησεν ο όφις, και Παρθένον ούσαν την Μαρίαν ευηγγελίστατο ο Γαβριήλ. Απατηθείσα η Εύα λόγον προήνεγκε θανάτου αίτιον ευαγγελισθεία η Μαριάμ, Λόγον εν σαρκί τέτοκε ζωής αιωνίου τοις άπασι πρόξενον. Ο λόγος της Εύας το της γνώσεως έδειξε ξύλον, δι' ου τον Αδάμ του Παραδείσου εξώρισεν ο Λόγος ο εκ της

Παρθένου τον Σταυρόν έδειξε ζωής ξύλον, δι' ου τον Αδάμ και τους εξ Αδάμ, εισάγει πάλιν εις τον Παράδεισον».

Έφη δε και ο θεός Κύριλλος Ιεροσολύμων Κατηχήσει ιβ' «Έπρεπε γάρ τω αγνοτάτω και διδασκάλω της αγνείας εξ αγνών εξεληλυθέναι παστάδων ει γάρ ο τω Υιώ καλώς ιερατεύων απέχεται γυναικός, αυτός ο Υιός, πώς έμελλεν εξ ανδρός και γυναικός προέρχεσθαι; (ήτοι γεννηθήναι) ότι συ ει (φησίν εν ψαλμοίς) ο εκπάσας με εκ γαστρός, σημαίνων το χωρίς ανδρός εκ Παρθένου γαστρός και σαρκός αυτόν εκσπασθέντα γεγενήσθαι»· κατωτέρω, «Έχρεωστείτο τοις ανδράσι παρά του θήλεος γένους η χάρις· η γαρ Εύα εκ του Αδάμ εγεννήθη, ουκ εκ μητρός συλληφθείσα, αλλ' εκ μόνου του ανδρός ώσπερ αποτεχθείσα. Απέδωκεν ουν η Μαρία της χάριτος το χρέος, ουκ εξ ανδρός, αλλ' εξ αυτής μόνης αχράντως εκ Πνεύματος Αγίου δυνάμει Θεού γεννήσασα». Και ο Χρυσόστομος λέγει· «Ωσπερ ο Αδάμ άνευ γυναικός γυναίκα ήνεγκεν ούτω σήμερα η Παρθένος άνευ ανδρός άνδρα έτεκεν επειδή γάρ εχρεώσται το γυναικείον γένος τοις ανδράσι την χάριν, ως του Αδάμ άνευ γυναικός γυναίκα πλάσαντος· διά τούτο σήμερα η Παρθένος έτεκεν άνευ ανδρός άνδρα υπέρ της Εύας εκτίνουσα το χρέος τοις ανδράσιν. Ίνα γαρ μη μέγα φρονή ο ανήρ, ως άνευ γυναικός γυναίκα πλάσας, δια τούτο σήμερα η Παρθένος άνευ ανδρός άνδρα έτεκεν, ίνα τω κοινώ του θαύματος δείξη το ομότιμον της φύσεως» (Λόγος εις την Χριστού Γέννησιν ρλβ' Τόμ. ε').

Εγώ δε και τούτο προσθέτω ενταύθα, ότι, επειδή ύστερον ο Δεσπότης Χριστός επί του Σταυρού κρεμάμενος εκεντήθη εις την πλευράν από την λόγχην του στρατιώτου, και ανέβλυσεν εξ αυτής αίμα και ύδωρ, με τα οποία ανέπλασε την φθαρείσαν Εύαν, την εκ της πλευράς πλασθείσαν του Αδάμ, τούτου χάριν πάλιν έμεινεν εις το χρέος η γυνή, και πάλιν χρεωστέι εις τον νέον Αδάμ Χριστόν το γένος όλον των γυναικών επειδή, όταν εις συνερισίαν έλθουν Κτίστης και κτίσμα, αδύνατον είναι να νικήση το κτίσμα τον Κτίστην εις τας δωρεάς, καν εις όσον αγιότητα προκόψη και χάριτος· αλλά πάντοτε ο Κτίστης νικά το κτίσμα και υπόχρεων τούτο ποιεί· όθεν ειπεν ο Θεολόγος Γρηγόριος· «Ουδέποτε νικήσεις μεγαλοδωρεάν Θεού, καν πάντα πρόη τα όντα, αν τοις ούσι σαυτόν προσθής· και τούτο γαρ έστι λαβείν το τω Θεώ δοθήναι· όσον αν εισενέγκης, πλείον αεί το λειπόμενον και ουδέν δώσεις ίδιον, ότι πάντα παρά Θεού. Και ώσπερ ούκ έστιν υπερβήναι την εαυτού σκιάν, υποχωρούσαν καθόσον προίεμεν ούτως ουδ' οίς δίδομεν νικήσαι Θεόν ού γαρ έξω τι των αύτου δίδομεν, ουδέ υπέρ την εκείνου φιλοτιμίαν» (Λόγος περί φιλοπτωχείας).

Ο δε ανώνυμος απορεί, δια τί η Παρθένος είπε να αποδώση δι' αυτής η Εύα το χρέος ουχί πλήρες, αλλά πληρέστατον; Λύων ουν την απορίαν λέγει ότι πληρέστατον αυτό είπε δια δύο αίτια, ή διότι μίαν πλευράν εκ του Αδάμ η Θεοτόκος δανεισαμένη δια της Προμήτορος Εύας, ολόκληρον άνδρα τον Χριστόν αντιδέδωκεν, ή διότι η Εύα μεν ηπάτησε τον Αδάμ και του Παραδείσου αυτόν εξέβαλεν όθεν ήτον υπόχρεος και την απάτην και την εκβολήν του Παραδείσου επανορθώσασθαι· η δε Θεοτόκος τον Χριστόν έτεκεν, ός τις και την απάτην εθεράπευσε, και την εν τω Παραδείσω páλιν διαγωγήν εχαρίσατο.

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Υπέσχετο, ο Θεός Αβραάμ τω Προπάτορι, ευλογείσθαι, εν τω σπέρματι τούτου τα Έθνη Αγνή· δια σου δε πέρας, η υπόσχεσις δέχεται σήμεραν.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Δια του Τροπαρίου τούτου αποκρίνεται προς την Θεοτόκον ο Άγγελος και λέγει· ώ πάναγνε και υπέραγνε ψυχή και σώματι Μαριάμ, το παλαιόν μεν ο Θεός υπεσχέθη εις τον Προπάτορα Αβραάμ ότι μέλλουν να ευλογηθούν όλα τα Έθνη εν τω σπέρματι αυτού· σπέρμα δε του Αβραάμ είναι ο Χριστός κατά το ανθρώπινον, καθότι εκ του σπέρματος του Αβραάμ εγεννήθη, το οποίον είσαι εσύ Παρθένε· διά μόνης γαρ σου εμέθεξεν από το γένος του Αβραάμ, ως και εκ σου μόνης συλληφθείς και γεννηθείς, ουχί δε και εξ ανδρός· ούτω γαρ φησί προς αυτόν ο Θεός, αφ' ου υπήκουσε και ανέβη εις το βουνόν δια να θυσιάση τον Μονογενή του Υιόν «Και ενευλογηθήσονται εν τω σπέρματί σου πάντα τα Έθνη της γης, ανθ' ων υπήκουσας της εμής φωνής» (Γέν. κβ' 18). Όπερ ερμηνεύων ο μακάριος Παύλος εν τη προς Γαλάτας επιστολή, ούτω γράφει· «Τω δε Αβραάμ ερρέθησαν αι επαγγελίαι και τω σπέρματι αυτού· ου λέγει και τοις σπέρμασιν ως επί πολλών, αλλ' ως αφ' ενός, και τω σπέρματί σου, ος έστι Χριστός» (Γαλάτ. γ' 16). Επειδή λοιπόν τοιαύτην υπόσχεσιν έδωκεν ο Θεός εις τον Αβραάμ, να ευλογηθούν εν τω σπέρματι αυτού (τω Χριστώ δηλαδή) όλα τα Έθνη· δια τούτο σήμεραν λαμβάνει τέλος η υπόσχεσις αύτη δια της μεσιτείας της σης, Θεοτόκε σύ γάρ συλλαβούσα σήμεραν το ευλογημένον και άγιον σπέρμα αυτό· ήτοι τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν, δίδεις καλώς αρχάς και προοίμια της προς τον Αβραάμ *εκείνης* παλαιάς υποσχέσεως, και της των Εθνών ευλογίας.

Ωδή ζ'. Ο Ειρμός

Ουκ ελάτρευσαν, τη κτίσει οι θεόφρονες, παρά τον κτίσαντα, αλλά πυρός απειλήν, ανδρείως πατήσαντες, χαίρονται έψαλλον¹⁶⁷. Υπερύμνητε, ο των Πατέρων Κύριος, και Θεός ευλογητός ει.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Ο παρών Ειρμός ουδέ εξήγησιν χρειάζεται· διότι είναι ευκολοκατάληπτος και κατά τας λέξεις και κατά το νόημα, και διότι πλειστάκις είπομεν την περί των τριών Παίδων ιστορίαν, την οποίαν αναφέρει εδώ ο Μελωδός, οι τρεις Παίδες, λέγων, φυλάττοντες τον νόμον του Θεού τον λέγοντα «Ου ποιήσεις σεαυτώ είδωλον, ουδέ παντός ομοίωμα, ου προσκυνήσεις αυτοίς, ουδέ μη λατρεύσεις αυτοίς» (Εξ. κ' 4-5), δια τούτο δεν ελάτρευσαν τη κτίσει παρά τον κτίσαντα, ως λέγει ο Παύλος περί των ειδωλολατρών Ελλήνων (Ρωμ. α'), δεν ελάτρευσαν την αίσθητήν και άψυχον εικόνα του Βασιλέως Ναβουχοδονόσορος, ουδέ έπροσκύνησαν αυτήν ως Θεόν, καθώς ελάτρευσαν και έπροσκύνησαν αυτήν όλοι οι λαοί, οι υπό την εξουσίαν ευρισκόμενοι του τυράννου· «Γνωστόν, έλεγον προς τον τύραννον, γνωστόν έστω σοι, ώ Βασιλεύ, ότι τοις Θεοίς σου ου λατρεύομεν και τη εικόνη, τη χρυσή ην έστησας, ου προσκυνούμεν» (Δαν. γ' 18). Όθεν επειδή οι τρισμακάριοι επροτίμησαν την λατρείαν και προσκύνησιν του Θεού από την λατρείαν και προσκύνησιν της άψύχου εικόνας· τούτου χάριν κατεπάτησαν ανδρείως τον φοβερισμόν της αναμμένης καμίνου. Όθεν βαλθέντες εις την κάμινον και μη βλαβέντες από αυτήν δια της συγκαταβάσεως του θείου Αγγέλου, έχαιρον, και από την χαράν των έψαλλον λέγοντες· σύ, υπερύμνητε Κύριε ο Θεός των Πατέρων ημών, είσαι ευλογητός εις τους αιώνας· από την χαράν γαρ φυσικώ τω τρόπω γεννάται το ψάλλειν όθεν είπεν ο θείος Ιάκωβος ο αδελφόθεος «Ευθυμεί τις; ψαλλέτω» (Ιάκ. ε' 13).

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Φως το άϋλον, μηνύων ύλη σώματος, ενωθησόμενον, δι ευσπλαγχνίαν πολλήν, φαιδρόν Ευαγγέλιον, θεία κηρύγματα, νυν κραυγάζεις μοι· ευλογημένος, Πάναγνε, ο καρπός της σης κοιλίας.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Χαροποιόν είναι και το Τροπάριον τούτο, με το οποίον η Παρθένος αποκρίνεται προς τον Άγγελον, λέγουσα· εσύ, ώ Γαβριήλ, μηνύεις εις

¹⁶⁷ Εν άλλοις δε γράφεται, «Χαίροντες έψαλλον», όπου ή Χαίροντες μετοχή πρέπει να ερμηνευθή ή αιτιολογικώς, ήγουν επειδή έχαιρον, δια τούτο έψαλλον, ή επιρρηματικώς, ήγουν μετά χαράς, ήτοι χαρμωσύνως έψαλλον, ό και καταλληλότερος είναι.

εμέ ότι το άυλον φως: ήτοι ο Θεός, ός τις κατά τον Θεολόγον Γρηγόριον είναι «Φως το ακρότατον και απρόσιτον και άρρητον, ούτε νώ καταληπτόν, ούτε λόγω ρητόν, πάσης φωτιστικόν λογικής φύσεως» (Λόγος εις το Βάπτισμα), εσύ, λέγω, ώ Άγγελε, μηνύεις ότι το άυλον αυτό φως ο Θεός μέλλει να ενωθή με ύλην σώματος δια την υπερβάλλουσαν αυτού ευσπλαγχνίαν και αγαθότητα, ίνα ελευθέρωση το γένος των ανθρώπων από την τυραννίαν του Διαβόλου. Όθεν με το μήνυμα αυτό κραυγάζεις εις εμέ ένα λαμπρόν ευαγγέλιον, το όποιον προξενεί χαράν πνευματικήν και αγαλλίασιν, και κηρύγματα θεϊκά και ουράνια· επειδή λέγεις προς εμέ· ώ Πάναγνε και υπέραγνε Θεοτόκε, ο καρπός της ιδικής σου κοιλίας είναι ευλογημένος. Τούτον δε τον λόγον είπε προς την Θεοτόκον, ουχί ο Αρχάγγελος, αλλά η Ελισάβετ, όταν επήγεν εις αυτήν η Παρθένος μετά τον Ευαγγελισμόν. Επειδή όμως και ο Άγγελος και η Ελισάβετ είπον προς την Θεοτόκον το «Ευλογημένη συ εν γυναιξί», διά τούτο και εις τον Γαβριήλ απέδωκεν ο Μελωδός το «Ευλογημένος ο καρπός της κοιλίας σου». Ερμηνεύει δε ο Θεοφύλακτος ότι επί του «Και ευλογημένος ο καρπός της κοιλίας σου» ο και Σύνδεσμος νοείται αντί του γαρ· ήγουν ευλογημένη είσαι συ ανάμεσα εις τας γυναίκας· διότι ο καρπός της κοιλίας σου είναι ευλογημένος· όθεν εξ εκείνου έλαβες και συ το να είσαι ευλογημένη.

Γλαφυρά δε είναι και εκείνα όπου λέγει ο Κωνσταντινουπόλεως άγιος Γερμανός· «Ευλογημένον τοίνυν δια τούτο το όνομά σου εις τους αιώνας· προ του Ηλίου το φως σου· υπερτέρα πάσης κτίσεως η τιμή σου· προ των Αγγέλων η υπεροχή σου· υψηλότερα συ του Ουρανού· αλλά και πλατυτέρα του Ουρανού των Ουρανών, και του γραφικώς παρά τίνος Αγίου αναφερομένου εβδόμου ογδοώτερε, και ει έστι τις έτερος και υπερέκεινα τούτου λέγειν, Ουρανέ· ευλογημένη συ εν γενεαίς γενεών αλλά και ευλογήθησαν εν σοί πάσαι αι φυλαί της γης· ουδέ γαρ έστι τόπος, ένθα συ μη δοξάζη· ουδέ φυλή, εξ ης ουκ εβλάστησαν δια σου καρποί τω Θεώ» (Λόγος εις την Κοίμησιν).

Τα αυτά με το Τροπάριον τούτο λέγει και ο θειος Σωφρόνιος Ιεροσολύμων πανηγυρίζων εις την εορτήν δεν χορταίνει, λέγει, να ανακυκλή και να πολλαπλασιάξη το όνομα των Ευαγγελίων, και το πάθος εξαγγέλλει, και ενθουσιά με ένα πνευματικόν ενθουσιασμόν αρχόμενος γάρ λέγει· «Ευαγγέλια, αδελφοί, ευαγγέλια, και πάλιν ερώ ευαγγέλια». Προβαίνων δε φησί· «Μεγαλοφώνως βοώ και διαρρήδην κηρύττω και φθέγγομαι, ευαγγέλια ευαγγέλια ευαγγέλια· του Σωτήρος ημών ευαγγέλια· του σαρκωθέντος Θεού δι' ημάς ευαγγέλια· της Θεού παρουσίας προς ημάς ευαγγέλια· ενανθρωπήσεως Θεού της εξ ημών ευαγγέλια ασπόρου συλλήψεως Θεού ευαγγέλια· κυοφορίας Θεού ευαγγέλια· ατρέπτου

συνδρομής Θεού προς σάρκα ευαγγέλια... Άρα μη ταπεινή των ημών ευαγγελίων η έκλαμψις; ου πάσαν υπερβαίνει λαμπρότητα, και πάσαν υπεραίρει φαιδρότητα, και πάσιν αποκρύπτει κομψότητα; διά τούτο βοώ προς τους κοινωνούς υμάς καί ομόφρονας· ευαγγέλια ευαγγέλια ευαγγέλια, και βοών ου κορέννυμαι».

Τι δε είναι το της σημερινής εορτής χαροποιόν ευαγγέλιον; Άκουσον πώς ορίζει αυτό ο Θεοφόρος Μάξιμος· «Τούτο έστι το του Θεού ευαγγέλιον, πρεσβεία Θεού και παράκλησις προς ανθρώπους δι' Υιού σαρκωθέντος, και της προς τον Πατέρα καταλλαγής μισθόν δωρουμένου τοις πειθομένοις αυτώ την αγέννητον θέωσιν. Αγέννητον δε λέγω θέωσιν, την κατ' είδος ενυπόστατον έλλαμψιν, ήτις ουκ έχει γένεσιν, αλλ' ανεπινόητον εν τοις αξίοις φανέρωσιν». Δια τι δε λέγεται Ευαγγελισμός η παρούσα πανήγυρις; εις τούτο αποκρίνεται Ιωσήφ ο Βρυέννιος λέγων «Αγαθά ημίν ευαγγέλια σήμερον ήκε παρά Θεού, και πράγματα γέγονε παρ' ημίν, των εν τη Εδέμ καθ' ημών γεγονότων αντίκρυς διορθωτικά. Εκεί κατά του ανθρωπίνου γένους τα φαύλα από γυναικός ήρξατο·ώδε υπέρ του αυτού γενέσθαι τα αγαθά από γυναικός έλαβε την αρχήν όθεν η κατάρα την αρχήν έσχεν αρχήθεν, εκείθεν η ευλογία την απαρχήν εκτήσατο ύστερον εκεί ο Παράδεισος, ώδε η εκκλησία· εκεί ο Αδάμ, ώδε ο Χριστός·εκεί η Εύα, ώδε η Μαριάμ·εκεί ο όφισ, ώδε ο Γαβριήλ·εκεί δράκοντος προς την Εύαν ψιθυρισμός, ώδε Αγγέλου προς την Μαριάμ χαιρετισμός¹⁶⁸. Εκεί το «Πληθύνων πληθύνω τας λύπας σου και τους στεναγμούς σου», ώδε το «Χαίρε κεχαριτωμένη Μαρία· ευλογημένη σύ εν γυναιξί» (Λόγος α' εις τον Ευαγγελισμόν).

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

*Χαίρε Δέσποινα, Παρθένε, Χαίρε πάναγνε, Χαίρε δοχείον Θεού·
Χαίρε λυχνία φωτός· Αδάμ η ανάκλησις· Εύας η λύτρωσις· όρος άγιον,
περιφανές αγίασμα, και νυμφών αθανασίας.*

Ε ρ μ η ν ε ί α

Επειδή εις το ανωτέρω Τροπάριον είπεν η Παρθένος εις τον Άγγελον ότι κραυγάζει προς αυτήν φαιδρόν ευαγγέλιον και θεία κηρύγματα· τούτου χάριν και ο Άγγελος εν τω παρόντι Τροπαρίω αυξάνει το ανωτέρω ευαγγέλιον της χαράς, και λέγει προς την Παρθένον Χαίρε ώ Δέσποινα

---

¹⁶⁸ Όθεν μερικοί γλαφυρώς ημήνευσαν το του Δαβίδ εκείνο ρητόν «Ημέρα τη ημέρα ερεύγεται ρήμα, (ήτοι ο Γαβριήλ ερεύγεται τα ρήματα του Ευαγγελισμού προς την ημέραν: ήτοι προς την Παρθένον) και νύξ νυκτί αναγγέλλει γνώσιν» (ήγουν η νύξ ο Όφισ και Διάβολος αναγγέλλει γνώσιν προς την Εύαν εν τω Παραδείσω, ίνα απατήση αυτήν).

παντός του Κόσμου. Χαίρε Παρθένε πάναγνε και υπέραγνε, η μη μόνον κατά το σώμα και τας αισθήσεις του σώματος Παρθένος ούσα, αλλά και κατά την ψυχήν και κατά

Εδώ πρέπει να το κοιτάξω

Ευαγγελισμόν τότε γαρ ελευθερώθη από αυτήν δια της επελεύσεως του Αγίου Πνεύματος, κατά την δόξαν της εκκλησίας· όθεν και ο Θεολόγος Γρηγόριος είπε· «Κυηθείς μεν εκ Παρθένου, και ψυχήν και σώμα προκαθαρθείσης τω Πνεύματι» (Λόγος εις την Χριστού Γέννησιν) και ο ίδιος ούτος Ιωάννης λέγει· «Μετά ουν την συγκατάθεσιν της αγίας Παρθένου, Πνεύμα Άγιον επήλθεν επ' αυτήν κατά τον του Κυρίου λόγον, όν ειπεν ο Άγγελος, καθαίρον αυτήν, και δύναμιν δεκτικήν της του Λόγου Θεότητος παρέχον, άμα δε και γεννητικήν και τότε επεσκίασεν επ' αυτήν η του Θεού του υψίστου ενυπόστατος σοφία και δύναμις, ο Υιός του Θεού, ο τω Πατρί ομοούσιος οιονεί θεός σπόρος» (βιβλίον γ' κεφάλαιον μθ').

Όρα δε, ότι μετά την συγκατάθεσιν της Παρθένου, ήγουν αφ' ου αυτή είπεν «Ιδού η δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου», τότε επήλθεν εις αυτήν το Πνεύμα το Άγιον, και η του υψίστου δύναμις επεσκίασεν αυτή, και ουχί προτύτερα· όθεν και ο Άγγελος τα λόγια όπου είπε προς την Παρθένον, εις χρόνον μέλλοντα τα ειπεν, ήγουν ότι επελεύσεται επί σε, και ότι επισκιάσει σοι, φανερώνων με τούτο ότι, όταν έλεγε ταύτα, δεν είχε έλθει εις αυτήν το Πνεύμα το Άγιον το του Μυστηρίου τελειωτικόν, ούτε η δύναμις του υψίστου ειχεν επισκιάσει αυτήν. Είρηται δε και εν τη εισαγωγική εκθέσει της Πίστεως υπό Βησσαρίωνος του Μακρή· «Ότε τω Αγγέλω απεκρίνατο η Μαρία «Ιδού η δούλη Κυρίου, γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου», τότε άνθρωπος ευθέως απηρτισμένος εν πάσι «τοις αυτού μέρεσιν, εγένετο τέλειος» (Σελίδα νε'). Όστε μετά την συγκατάθεσιν της Παρθένου και το Πνεύμα το Άγιον επήλθεν αυτή, και το βρέφος ευθύς εξεικονισμένον εγένετο· όθεν ακολούθως και η τούτο βαστάζουσα, Θεού Μήτηρ ήτον. Δια τούτο η Ελισάβετ ούτως αυτήν ανεκήρυξε λέγουσα· «Και πόθεν μοι τούτο, ίνα η Μήτηρ του Κυρίου μου έλθη προ με;» και μ' όλον ότι ακόμη δεν είχε γεννήσει τον Κύριον.

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

*Ως πολύφωτον, λαμπάδα και θεότευκτον, παστάδα βλέπω σε· νον
ως χρυσή Κιβωτός, του Νόμου τον πάροχον, δέχου Πανάμομε,
ευδοκήσαντα, την των ανθρώπων ρύσασθαι, δια σου φθαρτήν ουσίαν.*

Ερμηνεία

Δια του Τροπαρίου τούτου, το οποίον είναι τελευταίον του πρώτου αλφαβήτου, αποκρίνεται ο Άγγελος προς την Παρθένον και λέγει· ώ Θεόνυμφε Μαριάμ, εγώ σε βλέπω ως μίαν πολύφωτον λαμπάδα, ήτις φωτίζεις τους εσκοτισμένους από την πλάνην και αμαρτίαν· εγώ σε βλέπω ως ένα νυμφικόν θάλαμον θεοκατασκευάστον εις υποδοχήν Θεού. Λοιπόν επειδή τοιουτοτρόπως προητοιμάσθης νυμφικώς, ώ Παρθένε, δια τούτο, καθώς εκείνη η χρυσή Κιβωτός εδέχθη μέσα της τας πλάκας του Νόμου, ούτω και συ, Θεοτόκε, δέχου εις την άχραντον κοιλίαν σου, ουχί πλάκας ασύχους του Νόμου, αλλ' αυτόν τον δοτήρα του Νόμου Χριστόν τον Θεόν, ος τις ηθέλησε με προηγούμενόν του θέλημα να ελευθερώση δια της ιδικής σου μεσιτείας από την τυραννίαν του Διαβόλου, και από την φθοράν και τον άδην τήν ούσίαν και φύσιν των ανθρώπων, ήτις εφθάρη υπό της αμαρτίας.

Ωδή η'. Κατά 'Αλφάβητον σύντομον προβαίνουσα.

Άκουε Κόρη Παρθένε Αγνή· ειπάτω δή ο Γαβριήλ, Βουλήν υψίστου αρχαίαν αληθινήν. Γενού προς υποδοχήν ετοιμή Θεού δια σου γαρ ο αχώρητος, βροτοίς συναναστρέφεται· διό και χαίρων βοώ· Ευλογείτε, πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον.

Ερμηνεία

Αφ' ου ετελείωσε το μεγάλον Αλφάβητον ο χαριτώνυμος Μελωδός, έμειναν ακόμη δύο Ωδαί η ογδόη αύτη και η ακόλουθος εννάτη· όθεν εις την παρούσαν μεταχειρίζεται ένα άλλο αλφάβητον σύντομον, και κάμνει πάλιν άλλην αρχήν της υποθέσεως· μελουρηγήσας γαρ εξ Τροπάρια κατά την Ωδήν ταύτην, εν εκάστω Τροπαρίω περιέλαβε τέσσαρα στοιχεία του αλφαβήτου· αι συλλαβαί όμως του κάθε στοιχείου δεν είναι ίσαι, αλλά άνισοι, καθώς εδυνήθη ό Μελωδός να συναρμόση και τας λέξεις και το νόημα του κάθε στοιχείου. Φαίνεται δε ότι στιχουργικώς προβαίνουσι τα Τροπάρια ταύτα· οι στίχοι όμως αυτοί είναι άμετροι και ανισοσύλλαβοι. Ακολουθούσι δε τα Τροπάρια ταύτα κατά ανταπόκρισιν ως και τα άνωθεν. Λέγει λοιπόν ο Ασματογράφος· ας ειπή ο Αρχάγγελος Γαβριήλ· εις την Παρθένον τα λόγια εκείνα του Δαβίδ «Άκουσον Θύγατερ» (Ψαλ. μδ' Π). Άκουε Κόρη Παρθένε, η ψυχή και σώματι υπάρχουσα αγνή και πάναγνος, άκουε την αρχαίαν και αληθινήν βουλήν του υψίστου του ανωτάτου Πατρός, την οποίαν προ πάντων των αιώνων εβουλεύθη, το να αποστείλη δηλαδή τον Μονογενή του Υιόν να γένη άνθρωπος δια την σωτηρίαν των ανθρώπων ούτω γαρ και ο Θεολόγος Γρηγόριος προς τον Πατέρα απέδωκε την βουλήν ταύτην ειπών «Και καλείται το όνομα αυτού μεγάλης βουλής

της του Πατρός Ἄγγελος» (Λόγος εις την Χρίστου Γέννησιν). Ερανίσθη δε τούτο ο Μελωδός από τον Ησαΐαν λέγοντα· «Κύριε ο Θεός μου, δοξάσω σε, υμνήσω το όνομά σου, ότι εποίησας θαυμαστά πράγματα, βουλήν αρχαίαν αληθινήν, γένοιτο!» (Ησ. κε' Ι)¹⁶⁹. Ὅθεν επειδή τοιαύτη είναι η προαιώνιος βουλή του Πατρός, δια τούτο γενού έτοιμη, Παρθένε, να δεχθής εν τη κοιλία σου τον Μονογενή Υιόν του ανάρχου Πατρός ίνα εκ των πανάχραντων σου αιμάτων λάβη σάρκα, και γένη τέλειος άνθρωπος.

Επειδή δια της ιδικής σου μεσιτείας εκείνος όπου είναι αχώρητος τω παντί κατά την Θεότητα, μέλλει να συναναστραφή με τους ανθρώπους κατά την ανθρωπότητα. Ερανίσθη δε τούτο ο Μελωδός από τον Προφήτην Βαρούχ, ταυτόν ειπείν από τον Προφήτην Ιερεμίαν, καθότι ο Ιερεμίας εστάθη διδάσκαλος του Βαρούχ, και καθότι το βιβλίον του Βαρούχ εδέχθη από τους Πατέρας ως ένα μετά του βιβλίου του Ιερεμίου. Τί δε λέγει ο Βαρούχ; «Μετά δε τούτο, επί της γης ώφθη και τοις ανθρώποις συνανεστράφη» (Βαρ. γ' 38). Επιφέρει δε ακολούθως ο Μελωδός το «Ευλογείτε πάντα τα έργα», δια να δείξη ότι η Ωδή αύτη είναι ογδόη, της οποίας χαρακτηριστικόν είναι το ανωτέρω λόγιον.

Τα αυτά με το Τροπάριον τούτο λέγει και ο Σωφρόνιος Ιεροσολύμων εις την εορτήν ταύτην «Και βουλήν πληροί (ο Θεός) αρχαίαν τε και φιλόανθρωπον, ην φιλοανθρώπως αρχήθεν βεβούλευται ού γαρ έφερεν ως Πλάστης θεωρείν αυτού το πλάσμα φθειρόμενον και απολλύμενον. Και τις η βουλή, ην Θεός εβουλεύσατο προς ανθρώπων σωτηρίαν και λύτρωσιν; Ησαΐας βοάτω παρελθών ο θαυμάσιος, ο και την άσπορον Θεού προσφθεγξάμενος σύλληψιν, και την παρθενικήν αυτού προδιηγησάμενος γέννησιν ος επί τη πληρώσει της θείας βουλήσεως, Ωδήν άδων Θεώ χαριστήριον, Κύριε ο Θεός μου, δοξάσωσε, κέκραγεν υμνήσω το όνομα σου, ότι εποίησας θαυμαστά πράγματα, βουλήν αρχαίαν αληθινήν γένοιτο!» (Ησ. κε' 1) και Ανδρέας ο Κρήτης· «Εύγε της αφράστου οικονομίας! εύγε της χάριτος! υπέρευγε της υπερανάρχου βουλής και προγνώσεως! όντως Πνεύμα Άγιον ενώκησε τη Παρθένω, και δύναμις υψίστου επεσκίασεν αυτή, κατά την προωρισμένην βουλήν του Θεού τε και πρόγνωσιν».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Έννοια πάσα ηττάται βροτών, αντέφησεν η Παρθένος, ζητούσα άπερ μοι φθέγγη παράδοξα· Ήσθην σου τοις λόγοις, αλλά δέδοικα, θαμβηθείσα μη άπάτη με, ως Εύαν πόρρω πέμψης Θεού· αλλ' όμως ιδε

¹⁶⁹ Όρα περί της βουλής ταύτης εις την ερμηνείαν του Ειρμού της τετάρτης Ωδής του λέγοντος «Την ανεξιχνίαστον θείαν βουλήν», και του Ειρμού του λέγοντος «Θεός ων ειρήνης», κατά την πέμπτην Ωδήν του Κανόνος των Χριστού Γεννών.

βοάς¹⁷⁰· Ευλογείτε, πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον.

Ερμηνεία

Δια του Τροπαρίου τούτου αποκρίνεται η Παρθένος προς τον Άγγελον και λέγει αυτό· κάθε νους των ανθρώπων όπου ζητεί να μάθη τα παράδοξα Μυστήρια όπου λέγεις εις εμέ, ώ Άγγελε, νικάται και σκοτίζεται, επειδή να καταλάβη ταύτα δεν δύναται. Εγώ και χαίρω εις τους ιδικούς σου λόγους, και εις τα χαροποιά μηνύματα όπου μοι προσφέρεις· πλην φοβούμαι μήπως μέσα εις την χαράν εύρω λύπην. Όθεν θαμβούμαι και εις απορίαν ευρίσκομαι μήπως, καθώς ο όφισ έδιωξε την Προμήτορά μου Εύαν από τον Θεόν με την απατηλήν και γλυκείαν φαινομένην συμβουλήν του, ούτω και συ, ώ Γαβριήλ· διώξης εμέ από τον Θεόν με τα καλά σου ταύτα μηνύματα. Αλλ' όμως πάλιν αποβάλλω τον φόβον, και πεισθείσα ήδη βοώ· Ευλογείτε και τα εξής. Έάν δέ γραφή «Βοάς» ούτως ερμηνεύεται· διότι βλέπω ότι λέγεις εις τον Θεόν τον θεοπρεπή εκείνον ύμνον των τριών Παίδων, τον οποίον ο αντικείμενος εχθρός ποτέ δεν ήθελεν ειπή αφ' εαυτού του μη βιαζόμενος· επειδή κατά τον μέγαν Παύλον «Ουδείς δύναται ειπείν Κύριον Ιησούν ει μη εν Πνεύματι Αγίω» (α' Κορ. ιβ' 3).

Τροπάριον

Ίδε σοι το άπορον λέλυται, φησί προς ταύτα ο Γαβριήλ· Καλώς γαρ έφης το πράγμα δυστέκμαρτον. Λόγοις σών χειλέων πειθαρχούσα λοιπόν, μη αμφίβαλλε ως πλάσματι, ως πράγματι δε πίστευε· εγώ γαρ χαίρων βοώ· Ευλογείτε, πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον.

Ερμηνεία

Δια του παρόντος Τροπαρίου αποκρίνεται ο Γαβριήλ προς τα ανωτέρω λόγια της Παρθένου· επειδή γαρ η Θεοτόκος είπεν ότι κάθε νους των ανθρώπων νικάται και δεν εμπορεί να καταλάβη το Μυστήριον τούτο· δια τούτο και ο Άγγελος αυτόν τον ίδιον λόγον της Παρθένου δραξάμενος, ιδού, λέγει, ώ Παρθένε, από τα ίδια σου λόγια ελύθη η απορία σου· λέγουσα γαρ ότι ο νους των ανθρώπων νικάται από το Μυστήριον τούτο, με αυτό φανερώνεις ότι το πράγμα είναι δυσκολοσυμπέραστον τούτο γαρ δήλοι το δυστέκμαρτον, εκ του, Τεκμαίρομαι (ο δήλοι το, βεβαίως και αναγκαίως συμπεραίνω) και του, Δύς, συντιθέμενον, ταυτόν ειπείν είναι δυσκολοκατάληπτον. Πείθου λοιπόν, ώ Δέσποινα, εις τα ιδικά σου λόγια, και περισσότερο μη ζητής, μηδέ αμφιβάλης εις το παρ' εμού λεγόμενον, ως

---

¹⁷⁰ Παρά τω ανωνύμω ερμηνευτή γράφεται «Βοώ», προς την Θεοτόκον τούτου αποδιδομένου· εν δε τοις εκδεδομένοις γράφεται, Βοάς, προς τον Άγγελον τούτου αποδιδομένου.

να είναι ψεύδος και ανάπλασμα διανοίας, αλλά πίστευε εις αυτό, ως πράγμα ον αληθές και αψευδέστατον δια τούτο γαρ και εγώ τούτο το αληθέστατον Μυστήριον εννοών, χαίρω, και χαίρων βοώ· «Ευλογείτε πάντα τα έργα».

Τροπαρίον

Νόμος ούτος θεόθεν βροτοις, η άμεμπτος άθις φησί, Ξυνού εξ έρωτος τόκον προέρχεσθαι. Ουκ οίδα συζύγου παντελώς ήδονήν. Πώς ούν λέγεις ότι τέξομαι; Φοβούμαι μη απάτη λαλής· άλλ' όμως, ιδε, βοάς¹⁷¹. Ευλογείτε, πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον.

Ερμηνεία

Πάλιν δια του Τροπαρίου τούτου απορούσα η άμεμπτος Θεοτόκος εισάγεται και λέγουσα προς τον Άγγελον ούτος ο φυσικός νόμος εδόθη, ώ Άγγελε, εις τους ανθρώπους από τον Θεόν μετά την παράβασιν, το να προέρχεται δηλαδή τόκος: ήτοι το να γεννάται παιδίον από τον ξυνόν έρωτα, ταυτόν ειπείν από την κοινήν επιθυμίαν και μίξιν του ανδρός ομού και της γυναικός· εγώ όμως δεν ηξεύρω παντελώς ήδονήν ανδρός, ουδέ κατά διάνοιαν ψιλήν ενθύμησιν. Δια τούτο είπε το «Παντελώς» δια να φανερώση με την λέξιν αυτήν το νόημα τούτο, ότι και αυτής της των σαρκικών λογισμών προσβολής ανωτέρα υπάρχει. Πώς λοιπόν εσύ λέγεις ότι θέλω γεννήσει Υιόν; Εγώ φοβούμαι μήπως λαλής εις εμέ με καμμίαν απάτην και δολιότητα· αλλ' όμως πάλιν στοχαζομένη εις τα λόγια σου μίαν θεϊκήν δύναμιν, ιδού βοώ· «Ευλογείτε» και τα εξής.

Τροπαρίον

Ρήματα άπερ μοι φθέγγη Σεμνή, ο Άγγελος πάλιν βοά, συνήθους¹⁷² πέλει λοχείας ανθρώπων θνητών. Τον όντως Θεόν σοι επαγγέλλομαι, Υπέρ λόγον τε και έννοιαν, σαρκούμενον ως οίδεν έκ σου· διό και χαίρων βοώ· Ευλογείτε, πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον.

Ερμηνεία

Δια του Τροπαρίου τούτου αποκρίνεται ο Άγγελος προς τα ανωτέρω λόγια της Θεοτόκου και λέγει· ώ σεμνοτάτη και Αειπάρθενε Μαριάμ, τα λόγια όπου λαλείς προς εμέ, αυτά είναι ίδια και συνειθισμένα της φυσικής γεννήσεως των θνητών ανθρώπων, ήγουν το να σμίγη ο ανήρ μετά της γυναικός, και να γεννώσι παιδίον «Εσονται

¹⁷¹ Και εδώ «Βοώ» γράφει ο ανώνυμος.

¹⁷² Παρά τω ανωνύω «Συνήθη» γράφεται ορθότερον· εν δε τοις εκδεδομένοις «Συνήθους».

φησίν, οι δύο εις σάρκα μίαν», ήτοι εις ένα παιδίον ούτω γαρ ερμήνευσε το ρητόν ο θείος Χρυσόστομος (Γέν. β' 24)· καθότι το παιδίον σαρξ μία των γονέων εστίν. Εγώ όμως, ώ Δέσποινα, δεν σοι λαλώ περί φυσικής γεννήσεως ανθρώπων, αλλά επαγγέλλομαι σοι ότι θέλεις γεννήσει ως άνθρωπον τον όντως όντα Θεόν υπέρ φύσιν και λόγον και έννοιαν, καθώς μόνος ηξεύρει αυτός· διά τούτο και χαίρων βοώ· «Ευλογείτε πάντα» κτλ.

Τα αυτά λέγει και ο θείος Ιεροσολύμων Σωφρόνιος εις την εορτήν, από τον οποίον φαίνεται ότι ηρανίσθη το Τροπάριον τούτο ο Μελωδός. Τι ούν εκείνος φησί; «Εγώ σοι τά τούτων υπέρτερα φθέγγομαι, συ μοι λέγεις φυσικά και ανθρώπινα· ει των εμών εγνώκεις λόγων την δύναμιν, ουκ αν μοι γυναίων συνήθειας παρέφερεις· ουκ αν μοι λόγους ταπεινούς προσεκόμιζεις· ουκ αν μοι νόμους εκραύγαζεις φύσεως, ων εκτός ουδέποτε τίκτει τα θήλεα. Οίδα και αυτός την ανθρωπίνην συνήθειαν, καν άνθρωπος την φύσιν ου πέφυκα· οίδα καγώ ως ανδρός ομιλία και θήλεος γεννάν είωθε τον τικτόμενον άνθρωπον ουκ ειμί τούτων αγνώτης την είδησιν, ει και τούτων ειμί την ενέργειαν άπειρος. Άφες μοι τα χαμηλά και επίγεια, και βλέπε μοι τα υψηλά και ουράνια. Ου φυσικόν σοι τόκον ευαγγελίζομαι σήμερον, τον εκ θελήματος ανδρός και σαρκός προερχόμενον, αλλά τόκον σοι τον υπέρ φύσιν φημί και συνήθειαν. Οίδα ως ουδέ ποτε παρθένος, ώ Παρθένε, γεγέννηκεν, αλλά συ γεννήσεις, Παρθένος ορωμένη και μένουσα».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Φαίνη μοι αληθείας ρήτωρ, κατέθετο η Παρθένος· Χαράς γαρ κοινής ελήλυθας Άγγελος. Ψυχήν ουν καθήγγισμαι Πνεύματι ως το ρήμα στον γενέσθω μοι· σκηνούτω εν εμοί ο Θεός, προς ον βοώ μετά σου· Ευλογείτε, πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Των ανωτέρω λόγων του Αγγέλου η Παρθένος ακούσασα, εισάγεται υπό του Μελωδού ότι αποκρίνεται προς αυτόν δια του παρόντος Τροπαρίου. Λέγει λοιπόν ο Μελωδός ότι η Παρθένος συγκατετέθη εις τα λόγια του Αγγέλου και είπεν αυτό· συ, ώ Γαβριήλ, φαίνεσαι εις εμέ ότι είσαι ρήτωρ της αληθείας, και ότι αληθεύεις και ου ψεύδεσαι· διότι εσύ ήλθες από τον Ουρανόν ένας Άγγελος και μηνυτής χαράς κοινής όλου του Κόσμου. Επειδή λοιπόν εγώ εκαθαρίσθην από την προπατορικήν άμαρτίαν δια της

επελεύσεως και ενεργείας του Αγίου Πνεύματος, ας γένη εις εμέ κατά τον λόγον σου, και ας κατοικήση εις εμέ ο Θεός, εις τον όποιον Θεόν λέγω και εγώ με εσέ· ευλογείτε πάντα τα έργα Κυρίου τον Κύριον. Ταύτα δε τα λόγια ερανίσθη ο Μελωδός από το ιερόν Ευαγγέλιον, όπου η Παρθένος τελευταίον είπεν «Ίδού η δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου» (Λουκ. α' 38).

Ωσαύτως πανηγυρίζει και ο Ιεροσολύμων Σωφρόνιος εις την εορτήν λέγων «Πρός τον Άγγελον δε η Θεομήτωρ Παρθένος πιστεύσασα, και ως έσται πάντως τελείωσις τοις λελαλημένοις αύτη παρά Κυρίου θαρσήσασα, πρῶως ομού και ταπεινώς, ου μην αλλά και παρθενικώς αποκρίνεται· τον πραον γαρ και ταπεινόν τη καρδία Χριστόν γεννάν η πάναγνος έμελλε, και πλουτείν αυτήν έδει την αυτού ταπεινότητα και πραότητα· Ίδού ή δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου».

Και Ανδρέας ο Κρήτης· «Η δε Παρθένος χαροποιάν αφήκε φωνήν, Ίδού η δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου, εκείνο σαφώς λέγουσα, ιδού ετοιμή πρόκειμαι, και το κωλύον ουδέν η ψυχή πρόθυμος· η γαστήρ εύκαιρος· ανέπαφος γάρ μόνω τηρουμένη τω Πλάστη· ιδού η δούλη Κυρίου προς υπακοήν ευπειθής· προς δουλείαν ευτρεπής· προς υποδοχήν ετοιμή· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου». Και ο Νύσσης Γρηγόριος· «Ίδού η δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου· ως δούλη τω δεσποτικῶ πρόκειμαι νεύματι· ως πηλός υπόκειμαι ταις του κεραμέως χερσίν, ως θέλει μετ' εξουσίας εν εμοί πραττέτω το βούλημα· ως θέλει μετά φιλανθρωπίας εν εμοί θαυματουργείτω την παράδοξον κήησιν γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου· γένοιτο μοι τα ρήματα σου ταύτα και πράγματα».

Θαυμάζει δε και Ιωάννης ο Γεωμέτρης την υπερβολικήν ταπεινοφροσύνην της Παρθένου, πως κεχαριτωμένη ακούσασα και τόσα και τόσα παρά του Αγγέλου, δούλην ωνόμασεν εαυτήν. Ούτω γουν φησίν «Εμοί δε και το ύπος της ταπεινοφροσύνης της Παρθένου ουχ ήττον δοκεί θαυμαστόν, αλλ' είπερ τι και των άλλων εκπληκτικώτατον δι' ην τάχα και επί τοσοούτον υψώθη, και προς υπουργίαν αφιερώθη του ταπεινώσαντος εαυτόν μέχρι και σώματος και θανάτου, θανάτου δε Σταυρού· ούτω γάρ του Αρχαγγέλου και σχήματι και ρήματι τυχούσα, και κεχαριτωμένη και νύμφη ακούσασα του Θεού, και τοις λεγομένοις πιστεύσασα, δούλην εαυτήν όμως καλεί, και την επαγγελίαν δέχεται μεν και συγκατατίθεται· ως δε μη κατ' αυτήν, αλλά κρείττονα και προσδοκίας ούσαν επεύχεται· ιδού η δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατά το ρήμα σου. Ταύτη τοι κακείνος απήλθεν ευθύς απ' αυτής ο Άγγελος, εκπλαγείς της αρετής την υπερβολήν, και μηδέν επί πλέον βασανίσαι θελήσας του παρθενικού κάλλους την ωραιότητα».

Ωδή θ'. Κατά Αλφάβητον Αντίστροφον.

Ως εμπύχω Θεού Κιβωτώ, Ψαυέτω μηδαμώς χειρ αμύητων· Χείλη δε πιστών τη Θεοτόκω ασιγήτως, Φωνήν του Αγγέλου αναμέλλοντα, εν αγαλλιάσει βοάτω· Χαίρε Κεχαριτωμένη ο Κύριος μετά σου.

Ερμηνεία.

Η παρούσα εννάτη Ωδή προβαίνει κατά Αλφάβητον, αντίστροφον όμως: ήτοι αρχίζει μεν από το ω, τελειώνει δε εις το α· περιέχει δε έξ Τροπάρια, από τα οποία το καθέν περιέχει τέσσαρα στοιχεία του Αλφαβήτου· καθώς και η προλαβούσα ογδόη Ωδή. Ουκ εισί δε τα Τροπάρια κατά ανταπόκρισιν, αλλά πάντα λέγονται εκ μέρους του Μελωδού Ιωάννου. Εν τω παρόντι λοιπόν Τροπαρίω αναφέρει ο Ασματογράφος το πρόσταγμα του παλαιού Νόμου, το οποίον ήτον να μη αποτολμά τινάς άλλος να εγγίξη εις την Κιβωτόν του Θεού, πάρεξ οι Λευΐται και Ιερείς, ως καθαροί όντες και αφιερωμένοι τω Θεώ. Και δήλον τούτο εγένετο από την Ιστορίαν του Οζά, ος τις, επειδή ανάξιος ών¹⁷³ άπλωσε τας χείρας του και έπιασε την ιεράν μεν, άψυχον δε εκείνην Κιβωτόν, ευθύς εθανατώθη υπό Θεού, καθώς γέγραπταν «Και εθυμώθη οργή Κύριος τω Οζά, και έπαισεν αυτόν εκεί παρά την Κιβωτόν του Κυρίου ενώπιον του Θεού» (β' Βασιλ. ζ' 7).

Λέγει λοιπόν ούτως ο Μελωδός: το χέρι των απίστων εκείνων όπου δεν εμυήθησαν: ήτοι δεν έμαθον τα της ευσεβούς πίστεως δόγματα, η είναι εκ των αναξίων και ακαθάρτων, αυτών λέγω το χέρι ας μη εγγίξη με τελειότητα εις την έμψυχον και ζωντανήν Κιβωτόν του Θεού: ήτοι ας μη εξετάξη το της Θεοτόκου απόρρητον και ακατανόητον Μυστήριον με αυθάδη έρευναν του νοός, ίνα μη πάθη και αυτός εκείνο όπου έπαθεν ο Οζά, και εθανατώθη υπό του Κυρίου· μόνον δε τα χείλη των πιστών και ειδότων του Μυστηρίου την δύναμιν ας αναμέλπουσιν ασιγήτως εις την Θεοτόκον μετά ευλάβειας και πίστεως την φωνήν του Αρχαγγέλου Γαβριήλ, και ας φωνάζουν και αυτοί με αγαλλίασιν και πνευματικήν χαράν της καρδίας. Τί δε να φωνάζουν; Τον χαρμόσυνον ασπασμόν: ήτοι το «Χαίρε κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου».

Τροπάριον

Υπέρ έννοιαν συλλαβούσα Θεόν, Της φύσεως θεσμούς έλαθες Κόρη, Σν γάρ εν τω τίκτειν τα μητέρων διέδρας, Ρευστή φύσις περ καθεστηκεία όθεν επαξίως ακούεις· Χαίρε Κεχαριτωμένη, ο Κύριος μετά σου.

Ερμηνεία

Ω Κόρη, λέγει, Μαρία, συ συλλαβούσα Θεόν ασπόρως και υπέρ

¹⁷³ Όρα περί τούτου εις την ερμηνείαν του Τροπαρίου της Κοιμήσεως του λέγοντος· «Υπέφθασε χερσί τας υβριστικάς του αυθάδους»· ίνα μη τα αυτά και εδώ λέγοντες περιττολογώμεν.

έννοιαν, ελησμόνησες: ήτοι υπερέβης τους όρους και νόμους της φύσεως· διότι εσύ, όταν εγέννησας τον Θεόν Λόγον, διέφυγες τα ίδια των Μητέρων, και μ' όλον ότι είσαι φύσις ρευστή: ήτοι ανθρωπίνη και παθητή και φθαρτή· ίδιον γάρ των Μητέρων είναι, όταν γεννήσουν παιδίον, να μη μείνουν πλέον παρθένοι, αλλά να φθείρουν και να χάνουν την παρθενίαν. Δια τούτο συ ως υπέρ φύσιν γεννήσασα, επαξίως ακούεις τόσον παρά του Αγγέλου, όσον και παρά πάντων των πιστευόντων τω τόκω σου. Τί δε ακούεις; «Χαίρε, κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου».

Τα αυτά με τον Μελωδόν πανηγυρίζει και ο Ιεροσολύμων Σωφρόνιος· «Πάσαι μεν γαρ αι γυναίκες Μητέρες γινόμεναι, πρώτον ανδράσι συνέρχονται, και τότε Μητέρες προέρχονται (ήτοι γίνονται)· συ δε Παρθένος τηρουμένη και μένουσα, Μήτηρ εκ θείου γενήση θελήματος. Άλλην επί σοι Θεός καινουργήσει την σύλληψιν· άλλην επί σοι Θεός την ααπότεξιν δείξει· αδυνατεί γαρ αυτώ τό παράπαν ουδέν ων αν εθελήσει ποιείν αλλ' έργον ευθέως το θέλημα γίνεται, κτισμάτων αυτώ μηδενός αντιπίπτοντος, ων εργάτης εστί δυνατώτατος».

Τροπάριον

Πώς πηγάζεις γάλα Παρθένε αγνή; Ου φέρει εξειπείν γλώσσα βροτεία· Ξένον γάρ φύσεως επιδείκνυσαι πράγμα, Νομίμου γονείς όρους υπερβαίνον· όθεν επαξίως ακούεις· Χαίρε Κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου.

Ερμηνεία

Θαυμαστικώς προφέρει το Τροπάριον τούτο ο Μελωδός· λέγει γαρ προς την Θεοτόκον ώ Παρθένε αγνή και πάναγνε κατά το σώμα και κατά την ψυχήν, πώς Παρθένος ούσα και πείραν ανδρός μη γινώσκουσα, βυζάνεις γάλα τον Υιόν του Θεού; τούτο το θαύμα δεν δύναται να εκφράση γλώσσα ανθρωπού· διότι εσύ δείχνεις ένα πράγμα αλλότριον της ανθρωπίνης φύσεως· υπερβαίνεις γαρ τους Νόμους της νομίμου γονής των ανδρών επειδή νόμος της ανθρωπίνης φύσεως είναι το να γεννούν αι γυναίκες δια νομίμου γονής και σπέρματος ανδρός· συ δε, Παρθένε, διπλώς υπερέβης τους φυσικούς νόμους, και διότι ασπόρως συνέλαβες, και διότι συνέλαβες τον Υιόν και Λόγον του Θεού· και τα δύο γαρ ταύτα υπερφυή εισί και παράδοξα. Όθεν δι' αυτά αξιοπρεπώς ακούεις παρά πάντων τον χαρμόσουν ασπασμόν του Αγγέλου «Χαίρε, κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου».

Τροπάριον

Μυστικώς ταις ιεροτεύκτοις Γραφαίς, λαλείται περί σου, Μήτηρ Υψίστου Κλίμακα γαρ πάλαι Ιακώβ σε προτυπούσαν,, Ιδών έφη· Βάσις

Θεού αυτή· όθεν επαξίως ακούεις, Χαίρε Κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου.

Ερμηνεία

Ω Μήτηρ, λέγει, του υψίστου Θεού, δια λόγου σου λαλείται πνευματικώς και αιγιματωδώς από τας Ιεράς και θεοκατασκευάστους Γραφάς· θεοκατασκευάστοι γαρ είναι αι Γραφαί, καθότι και ο παλαιός Νόμος και τα βιβλία των Προφητών τα εν ταις Γραφαις περιεχόμενα υπό Θεού ενεπνεύσθησαν. ο Πατριάρχης λοιπόν Τακώβ κοιμηθείς εις τον τόπον Χαρράν, είδεν εις το όνειρόν του μίαν σκάλαν, η οποία έφθανεν από την γην έως του Ουρανού, και βλέπων αυτήν, την ώνόμασε βάσιν Θεού: ήτοι οίκον Θεού «Εξηγέρθη, φησίν, Ιακώβ εκ του ύπνου αυτού και είπεν ότι έστι Κύριος εν τω τόπω τούτω, εγώ δε ουκ ήδην και εφοβήθη και είπεν ως φοβερός ο τόπος ούτος·ουκ έστι τούτο αλλ' ή οίκος Θεού, και αυτή η πύλη του Ουρανού» (Γέν. κη' 16-17). Ή βάσιν Θεού ώνόμασε την σκάλαν διότι είδε τον Θεόν επιστηριζόμενον επάνω αυτής·«Κύριος, φησίν, επεστήρικτο επ' αυτής» (Γέν. κη' 13). Επροτύπωνε δε η σκάλα αυτή εσέ, Παρθένε· επειδή διά της ιδικής σου μεσιτείας εκατέβη μεν ο Θεός εις την γην, οι δε εν τη γη άνθρωποι ανέβηκαν εις τον Ουρανόν συ δε οίκος έμψυχος εφάνης του Θεού, ως τον Θεόν Λόγον εν τη κοιλία σου χωρήσασα. Αλλά και πύλη του Ουρανού συ αληθώς είσαι, Θεοτόκε· καθότι προτύτερα από εσέ ήτον κεκλεισμένος ό Ουρανός, και τινάς εις αυτόν δέν έδύνατο να έμβη· «Ουδείς, φησίν, αναβέβηκεν εις τον Ουρανόν ειμή ο εκ του Ουρανού καταβάς, ο Υιός του ανθρώπου ο ων εν τω Ουρανώ» (Ιω. γ' 13). Δια της μεσιτείας δε της ιδικής σου ανοίχθη ο Ουρανός, και τώρα εισέρχεται εις αυτόν όποιος πιστεύει εις τον Υιόν σου, και φυλάττει τας εντολάς του.

Δια τί δε ύψιστον ώνόμασεν ο Μελωδός τον Θεόν Λόγον και Μονογενή Υιόν της Παρθένου; Επειδή, κατά τον Νύσσης Γρηγόριον, όσον αν ο νους εκταθή και αναβή εις το υψηλότερον, ζητών την του αοράτου Θεού θεωρίαν, τόσο ο Θεός ευρίσκεται υψηλότερος της εκείνου αναβάσεως, μάλλον δε και υψηλότερος· καθότι και η πολλά υψηλοτάτη ανάβασις του νοός τόσο μακράν είναι του αληθινού ύψους του Θεού, ώστε εκείνη δεν είναι άλλο, πάρεξ ένα υποπόδιον των ποδών του Θεού· ούτω γάρ αυτός ερμηνεύων το ψαλμικόν εκείνο «Υψούτε Κύριον τον Θεόν ημών, και προσκυνείτε τω υποποδίω των ποδών αυτού», λέγει· «Όσον χωρεί υμών ο λογισμός, τοσούτον του Θεού την δόξαν υψώσατε, ειδότες ότι, όσον αν υπερταθή υμών η διάνοια, και πάσαν παρέλθη υψηλήν φαντασίαν εν ταις περί Θεού υπολήψεσι, τότε το παρ' υμών ευρισκόμενον και προσκυνούμενον, ουκ αυτή η μεγαλειότης τού ζητουμένου εστίν, αλλά το υποπόδιον των ποδών αυτού, το υποβεβηκός δια τούτου και κάτω κείμενον της διανοίας υμών, συγκρίσει της ανεφίκτου καταλήψεως διερμηνεύων» (Ερμην. εις τας επιγραφάς των ψαλμών κεφ. θ' Τόμος α'). Όθεν και αλλαχού ο Δαβίδ, «Συ δε ύψιστος,

είπεν, εις τον αιώνα» (Ψαλ. ψα' 9), δια να φανερώση ότι ο Θεός υπό πάντων των νόων, τόσον των Αγγέλων, όσον και των ανθρώπων νοούμενος υψηλότατος έχει να διαμένη πάσης της αυτών νοήσεως εις όλον εκείνον τον ατελεύτητον και απέραντον αιώνα.

Τροπάριον

Θαυμαστόν τω Ιεροφάντη Μωσει, η Βάτος και το πυρ έδειξε τέρας. Ζητών δε το πέρας εις διάβασιν χρόνου, εν Κόρη Αγνή, έφη, κατοπτεύσω· η ως Θεοτόκω λεχθείη· Χαίρε κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου.

Ερμηνεία

Από το τρίτον της Εξόδου ερανίσθη το Τροπάριον τούτο ο Μελωδός· γέγραπται γαρ εκεί ότι, αφ' ου ο Άγγελος Κυρίου, ος τις ήτον ο της μεγάλης βουλής Άγγελος: ήτοι ο Υιός του Θεού, εφάνη προς τον Μωϋσήν εν φλογί πυρός εκ της Βάτου, και η Βάτος εκαίετο μεν, ου κατακαίετο δε, τότε ο Μωϋσής ειπεν εις τον εαυτόν του τα ακόλουθα λόγια· «Παρελθών όψομαι το όραμα το μέγα τούτο, τι ότι ου κατακαίεται η Βάτος» (Εξ. γ' 3). Ταύτην λοιπόν την ιστορίαν μελουργών ο Μελωδός εν τω παρόντι Τροπαρίω, η Βάτος, λέγει, και το πυρ όπου έκαie μεν την Βάτον, ου κατέκαie δε αυτήν, αυτά έδειξαν το παλαιόν εις τον Μωϋσήν ένα τέρας (σημείον)¹⁷⁴ θαυμαστόν και παράδοξον, τους όρους υπερβαίνουν της φύσεως· διότι αυτός βλέπων την Βάτον να καίεται μεν, να μη χωνεύεται δε, εζήτησε να μάθη το τέλος και την έκβασιν του τοιούτου μεγάλου θαύματος μετά διάβασιν χρόνου· τούτο γαρ δήλοι το παρελθών: ήτοι αφ' ου διαβή πολύς καιρός, και εγώ περάσω από την ζωήν ταύτην, τότε θέλω ιδεί νοερώς δια των έργων πληρωθέν το μέγα τούτο θέαμα εις μίαν Κόρην Αγνήν και Παρθένον καθότι αυτή έχει μεν να δεχθή εις την άσπορον κοιλίαν της το πυρ της Θεότητος: ήτοι τον Υιόν του Θεού, ος τις είναι πυρ κατά το γεγραμμένον, «Κύριος ο Θεός σου πυρ καταναλίσκον εστί» (Δευτ. δ' 24)· δεν έχει δε να κατακαή από αυτό, ουδέ να λάβη καμμίαν βλάβην και φθοράν. Ακολούθως δε

---

¹⁷⁴ Σημειώσαι ότι ο Ιερός Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ερμηνεύων εκείνο το του Παύλου «Εν δυνάμει σημείων και τεράτων» (Ρωμ. ιε' 19), λέγει ότι διαφέρει το σημείον από το τέρας· καθότι σημείον λέγεται εκείνο όπου γίνεται μεν εις τα φυσικά πράγματα, καινοπρεπώς δε και θαυμαστώς· χάριν παραδείγματος, το να ιατρευθή παρευθύς η θερμαινομένη πενθερά του Πέτρου, τούτο κατά φύσιν μεν είναι, τότε όμως καινοπρεπώς και με τρόπον θαυμαστόν έγινε· διότι τόσον ογλίγωρα και με μόνον το πιάσμον της χειρός του Κυρίου αφήκεν αυτήν η θέρμη· τέρας δε λέγεται εκείνο όπου γίνεται εις τα μη κατά φύσιν όντα· παραδείγματος χάριν, κατά φυσικόν τρόπον όποιος γεννηθή τυφλός δεν είναι δυνατόν να ιατρευθή και να λάβη οφθαλμούς βλέποντας. ο Κύριος όμως το θαύμα τούτο εποίησε, τον εκ γενετής ομματώσας τυφλόν πλην τόσον το σημείον, όσον και το τέρας έξω από τους συνήθεις νόμους της φύσεως γίνονται. αλλά εις μεν το σημείον ολιγώτεροι νόμοι της φύσεως λύνονται, εις δε το τέρας, περισσότεροι. Όθεν και εις το εν τη Βάτω, τη καιομένη μεν, μη χωνευομένη δε, τέρας περισσότεροι νόμοι ελύθησαν.

επιφέρει ο Μελωδός ότι εις την Κόρην αυτήν έχει να ρηθή υπό των ανθρώπων και Αγγέλων ως εις Θεού Μητέρα το «Χαίρε κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου».

Ότι δε η Βάτος και το εν τη Βάτω πυρ προεικόνιζε την Παρθένον και την εν τη Παρθένω σύλληψιν του Θεού Λόγου, μάρτυς ο θείος Κύριλλος ο Αλεξανδρείας, λέγων «Η Βάτος ακανθώδες εστί φυτόν δηλοί δε ως της ακανθώδους και υπό την αμαρτίαν δια την παράβασιν γενομένης φύσεως κοινωνήσει το πατρικόν φως χωρίς αμαρτίας». Και πάλιν «Ὡσπερ ου φορητόν ακάνθαις το πυρ, ούτω και Θεότης ανθρωπότητι· πλην εν Χριστώ συνέβη και γέγονεν οιστή». Μάρτυς ο Θεοδώριτος λέγων «Οίμαι δε και τούτο παραδηλούσθαι δια της ακαταφλέκτου Βάτου, ως ο Μονογενής ενανθρωπήσας, και παρθενικήν οικήσας νηδύν, φυλάξει την παρθενίαν ακήρατον». Μάρτυς ο Σευήρος, «Ο του Θεού Υιός, φάσκων, ος και Άγγελος εκλήθη, ως την του Πατρός εξαγγέλλων βουλήν, εφάνη εν τη Βάτω εις τύπον της Παρθένου»¹⁷⁵, και πάλιν «Πού ποτέ εισίν οι λέγοντες, πως Θεός ηνώθη σαρκί; πώς το ασώματον συνέβαινε σώματι; τούτο σοι το θαύμα προζωγραφούν το Μυστήριον, γενέσθω πάσης αποδείξεως εναργέστερον».

Τ ρ ο π ά ρ ι ο ν

Δανιήλ σε όρος καλεί νοητόν Γεννήτριαν Θεού ο Ησαΐας· Βλέπει δε ως πόκον Γεδεών. Ο Δαβίδ δε, Αγίασμα φάσκει, Πύλην δε σε άλλος· ο δε Γαβριήλ σοι κραυγάζει· Χαίρε κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου.

Ε ρ μ η ν ε ί α

Εν τω Τροπαρίω τούτφ φέρει εις το μέσον διαφόρους Προφήτας ο Μελωδός, προεικονίζοντας την Παρθένον με διάφορα σύμβολα·όθεν και αποτεινών προς αυτήν τον λόγον, ούτω φησίν ώ Αειπάρθενε Μαριάμ, ο μεν Προφήτης Δανιήλ ονομάζει εσέ Όρος απελέκητον, από το οποίον εκόπη λίθος χωρίς χέρι ανθρώπου: ήτοι εγεννήθη ο ακρογωνιαίος λίθος Χριστός χωρίς σποράν ανδρός· «Ον τρόπον είδες ότι από όρους ετμήθη λίθος άνευ χειρών» (Δαν. β' 25)· ο δε Προφήτης Ησαΐας Γεννήτριαν του Θεού: ήτοι Μητέρα του Θεού και Θεοτόκον σε ονομάζει· «Ιδού, φησίν, η Παρθένος εν γαστρί έξει, και τέξεται Υιόν» (Ησ. ζ' 14)· ο Κριτής Γεδεών βλέπει εσέ, Παρθένε, ως απαλόν ποκάρι των μαλλίων, το οποίον εδέχθη την άνωθεν

---

¹⁷⁵ Σημαιούμεν ενταύθα ότι ο Ζωναράς Ιωάννης αρμυναίων το Τροπάριον του α' ήχου της Οκτωήχου το λέγον «Τύπον της αγνής λοχείας σου πυρπολουμένη Βάτος έδειξεν άφλεκτος»· αντιστρόφως διορθώνειούτω· «Τύπος της αγνής λοχείας σου πυρπολουμένην Βάτον εδειξεν αφλεκτον». Καιλέγεν «Ο τύπος της σης λοχείας έδειξε την Βάτον καιόμενην και μη κατακαιομένην, αλλά άφλεκτον μένουσαν διά το τυπούν γαρ σε η Βάτος φλεγόμενη ού καταφλέγετο, ίνα δείξη ότι και συ μέλλεις εν σεαυτή δέξασθαι το πυρ της Θεότητος και μη καταφλεγίνα». Και εν πολλοίς δε χειρογράφοις Οκτωήχοις ούτως εύρηται διορθωμένον. Ωστε πρωτότυπον μεν ήτον η Παρθένος της Βάτου, η δε Βάτος ήτον της Παρθένου τύπος και εικών.

καταβαίνουσαν βροχήν: ήτοι τον άνωθεν κατελθόντα Υιόν του Θεού, και συλληφθέντα εν τη κοιλία σου· «Ιδού εγώ τίθημι τον πόκον του ερίου εν τη άλωνι· εάν δρόσος γένηται επί τον πόκον μόνον και επί πάσαν την γην ξηρασία, γνώσομαι ότι σώσεις εν χειρί μου τον Ισραήλ καθώς ελάλησας» (Κριτ. ζ' 37)· ο δε Προφητάναξ Δαβίδ Αγίασμα σε ονομάζει λέγων «Αγιοσύνη και μεγαλοπρέπεια εν τω Αγιάσματι αυτού» (Ψαλ. ψε' 6)· Αγίασμα δε ονομάζει κατά μεν το γράμμα, τον εν Ιεροσολύμοις ναόν, κατά δε αλληγορίαν, εσέ καλεί την αληθώς ούσαν άγιον ναόν του Θεού· Πύλην δε κεκλεισμένην ονομάζει σε άλλος Προφήτης: ήτοι ο Ιεζεκιήλ λέγων «Η Πύλη αύτη κεκλεισμένη έσται, ουκ ανοιχθήσεται, και ουδείς ου μη διέλθη δι' αυτής» (Ιεζ. μδ' 2)· ο δε Αρχάγγελος Γαβριήλ πλέον υψηλότερα από όλους τους Προφήτας ονομάζει σε κεχαριτωμένην καθότι εσύ είσαι το απάνθισμα και η συνάθροισις όλων των θείων και ανθρωπίνων χαρίτων δια τούτο και φωνάζει εις εσέ τον χαρμόσουν ασπασμόν «Χαίρε κεχαριτωμένη· ο Κύριος μετά σου».

Άμποτε δε και ημείς οι ψάλλοντες και αναγινώσκοντες και ακούοντες τον παρόντα Κανόνα του θείου Ευαγγελισμού, άμποτε, λέγω, να ωφεληθώμεν από την εορτήν ταύτην και να συλλάβωμεν πνευματικώς εις την ψυχήν μας, και να κοιλοπονήσωμεν και να γεννήσωμεν. Πώς και με τί τρόπον; άκουσον μετά προσοχής και πίστεως· «Εάν γαρ, φησί, μη πιστεύσητε, ουδ' ου μη συνήτε». Ο Προφήτης Ησαΐας λέγει· «Δια τον φόβον σου, Κύριε, εν γαστρί ελάβομεν (ήτοι συνελάβομεν) και ωδινήσαμεν (ήτοι εκοιλοπονήσαμεν) και ετέκομεν πνεύμα σωτηρίας σου ο εποίησαμεν επί της γης» (Ησ. κς' 17-18). Όπερ ερμηνεύων ο της Αλεξανδρείας θεσπέσιος Κύριλλος, λέγει ότι ο νους του ανθρώπου και η καρδιά παρομοιάζει με την Μήτραν, ο δε Λόγος του Θεού παρομοιάζει με το σπέρμα. Σπειρόμενος λοιπόν ο λόγος του Θεού εις την καρδιαν δια της πίστεως, κάμνει αυτήν έγκυον πρώτον από τον φόβον του Θεού· ο δε του Θεού φόβος συλλαμβανόμενος εν τη ψυχή, κάμνει αυτήν να μισή μεν κάθε επιθυμίαν και αγάπην σαρκικήν, να ποθή δε κάθε αρετήν και αγαθοεργίαν. Χρονίζων δε ό φόβος ούτος εις την ψυχήν, και καθαρίζων αυτήν από τα πάθη, τέλος πάντων γίνεται πρόξενος εις το να συλλάβη και την του Θεού αγάπην, και ακολούθως να γεννήση πνεύμα σωτηρίας: ήτοι την ποθητήν και αιώνιον σωτηρίαν, φθάσασα εις άνδρα τέλειον και εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού, κατά τον Παύλον.

Δια τούτο και ο ανωτέρω Ησαΐας επιφέρει «Και ωδινήσαμεν και ετέκομεν πνεύμα σωτηρίας σου». Η τάξις γαρ η φυσική είναι πρώτον να δέχεται η γυνή το σπέρμα· δεύτερον, να συλλαμβάνη αυτό και να το μορφώνη εις βρέφος· τρίτον, να κοιλοπονή· και τέταρτον, να γεννά. Τοιουτοτρόπως ακολουθεί και εις την πνευματικήν γέννησιν πρώτον, ως είπομεν, δέχεται η ψυχή διά της πίστεως τον σπόρον του λόγου του

Θεού· δεύτερον, συλλαμβάνει τον φόβον του Θεού· τρίτον, κοιλοπονεί· και τέταρτον, γεννά το πνεύμα της σωτηρίας· το γάρ τέλος της πνευματικής γεννήσεως ταύτης και ο καρπός των πνευματικών ωδίνων είναι η σωτηρία κατά τον Θεοδώριτον. Όμοιον δε τούτο είναι με εκείνο όπου γράφει ό Παύλος προς τους Γαλάτας· «Τεκνία μου, ους πάλιν ωδίνω, άχρις ου μορφωθή Χριστός εν υμίν» (Γαλ. δ' 19)· επειδή γάρ οι Γαλάται παραιτήσαντες την εις Χριστόν πίστιν, εφύλαττον τα του Ιουδαϊσμού, τούτου χάριν ο Παύλος έλαβεν ανάγκην να αναγεννήση πάλιν αυτούς, και να σπουδάση να μορφώση τον Χριστόν διά της πίστεως εις τας καρδίας εκείνων.

Θέλεις, αγαπητέ αναγνώστα, να βεβαιωθής την πνευματικήν ταύτην σύλληψιν και κοιλοπόνησιν και γέννησιν; Άκουσον και άλλας μαρτυρίας αγίων, τας οποίας εσπουδάσαμεν να συνάξωμεν προς πληροφορίαν των απιστούντων τω τοιούτω Μυστηρίω. Γράφει ο θείος Νύσσης Γρηγόριος «Όπερ γαρ εν τη αμιάντω Μαρία γέγονε σωματικώς, του πληρώματος της Θεότητος εν τω Χριστώ δια της Παρθένου εκλάμψαντος, τούτο επί πάσης ψυχής κατά λόγον παρθενευούσης γίνεται, ουκέτι σωματικήν ποιούμενου του Κυρίου την παρουσίαν, αλλά πνευματικώς εισοικιζομένου, και τον Πατέρα εαυτού συνεισάγοντος» (Κεφ. β' περί Παρθενίας Τόμος γ'). Έφη δε και ο Θεοφόρος Μάξιμος· «Ο του Θεού Λόγος εφάπαξ κατά σάρκα γεννηθείς, αεί γεννάται θέλων κατά Πνεύμα δια φιλανθρωπίαν τοις θέλουσι, και γίνεται βρέφος, εαυτόν εν εκείνοις διαπλάττων ταις αρεταίς» (Κεφ. η' της γ' εκατοντάδος των Γνωστικών). Αλλά και ο Συμεών ο νέος Θεολόγος ούτω λέγει· «Καλότυχος είναι εκείνος όπου ιδή το φως του Κόσμου, ήγουν τον Χριστόν ότι εμορφώθη μέσα του· ότι αυτός θέλει νομισθή Μήτηρ Χριστού, έχων τον Χριστόν μέσα του ωσάν βρέφος, καθώς αυτός ο αψευδέστατος υπέσχετο· «Μήτηρ μου και αδελφοί μου και φίλοι μου ούτοι εισίν, οι ακούοντες τον λόγον του Θεού και ποιούντες αυτόν. Ωστε εκείνοι όπου δεν φυλάττουν τας εντολάς του, υστερούνται θεληματικώς από την τοιαύτην χάριν επειδή τούτο το πράγμα και ήτον, και είναι, και θέλει είναι δυνατόν και έγινε, και γίνεται, και θέλει γένη εις όλους εκείνους όπου κάμνουν τας εντολάς του» (Λόγ. νζ' σελ. 304). Και πάλιν «Εις ποιον δε τόπον και μέρος του σώματος νομίζεται ότι μορφούται ο Χριστός; εις το πρόσωπον ή εις το στήθος; όχι, αλλά μέσα εις την καρδίαν μας μορφώνεται· και όχι σωματικώς, αλλά ασωμάτως και καθώς πρέπει εις τον Θεόν» (αυτόθι).

Εις τούτο συντείνει και το εις την Χριστού Γέννησιν του Θεολόγου Γρηγορίου ρητόν το λέγον «Χριστός εκ Παρθένου· γυναίκες παρθενεύετε, ίνα Χριστού γένησθε Μητέρες». Όπερ ερμηνεύων ο σχολιαστής Νικήτας λέγει· «Πάσα ψυχή άρρενος ομού και θηλείας από πάσης εμπάθειας παρθενεύουσα, συλλαμβάνει τον λόγον της αρετής, και γεννά αυτόν». Λέγει δε και Ιωσήφ ο Βρυέννιος εν τω δευτέρω λόγω εις τον Ευαγγελισμόν «Γινώμεθα υπόθεσις εορτής, μάλλον δε έκαστος ημών καθ' εαυτόν εορτή,

και αποδώμεν άγε η σήμεραν πανήγυρις απαιτεί. Έσται δε τούτο πώς; ψυχή ήσθα στείρα και άκαρπος και μηδέν τέκνον γεννώσα ζωής άξιον και φωτός; απάρτι εν γαστρί ευθέως τον φόβον τον δεσποτικόν εγκολπώθητι, και πνεύμα σωτηρίας σεαυτώ απογέννησον, και θρέψον το τέκνον και αύξησον τη της θείας Τριάδος ορθοδοξία εν τε πράξει και θεωρία του πνεύματος, και τούτο απόδος τω Κυρίω ανάθημα». Πρέπει δε να ηξεύρης, ώ αναγνώστα, ότι αύτη η πνευματική σύλληψις και γέννησις αποκτάται μεν και δια της εργασίας των θεουργών εντολών του Κυρίου, κυρίως δε και εξαιρέτως αύτη αποκτάται δια της του νοός επιστροφής εις την καρδίαν, και δια της εν καρδία συνεχώς και αδιαλείπτως μελετωμένης θείας και μονολογίστου προσευχής της λεγούσης «Κύριε Ιησού Χριστέ Υιέ του Θεού ελέησόν με»· εν οικεί γαρ δια της προσευχής ταύτης εν τη καρδία καθ' έξιν, και συλλαμβάνεται η χάρις του Αγίου Πνεύματος· όθεν ειπεν ο μέγας Βασίλειος· «Τούτο έστι του Θεού ενοίκησις, το δια της μνήμης έχειν ενιδρυμένον εν εαυτώ τον Θεόν ούτω γινώμεθα ναός Θεού, όταν μη φροντίσει γήναις το συνεχές της μνήμης διακόπτηται, αλλά πάντα αποφυγών ο φιλόθεος επί τον Θεόν αναχωρή» (Επιστολή α').

Από πού δε εμπορεί να καταλάβη τινάς ότι συνέλαβε πνευματικώς εις την ψυχήν του και εγγαστρώθη; Από δύο σημάδια, ών το μεν πρώτον σημάδι αναφέρει ένας νηπτικός Πατήρ και Γέρων, λέγων καθώς σημείον της σωματικής συλλήψεως της γυναικός είναι η έλλειψις των καταμηνίων αιμάτων ούτω και της πνευματικής συλλήψεως της θείας χάριτος είναι σημείον η έλλειψις της ηδονικής ρεύσεως του σπέρματος· και καθώς, όταν η γυνή συλλάβη, αποβάλλει την επιθυμίαν του ανδρός· ούτω και όταν πνευματικώς η ψυχή συλλάβη, αποβάλλει και μισεί κάθε άλλην επιθυμίαν, ηδονών δηλαδή, πλούτου, δόξης και κάθε άλλου πρόσκαιρου καλού. Το δε δεύτερον σημάδι της κατά πνεύμα συλλήψεως αναφέρει ο μέγας Αθανάσιος και Συμεών ο νέος Θεολόγος· ο μεν γαρ Αθανάσιος λέγει· «Ωσπερ η εν γαστρί λαβούσα γυνή εκ των σκιρτημάτων του βρέφους του εν τη μήτρα αυτής επίσταται απευδώς ότι καρπόν έλαβεν ούτω και η ψυχή του αληθώς Χριστιανού, ου δια ρημάτων γονέων, αλλά δια πραγμάτων και σκιρτημάτων της καρδίας αυτού, και μάλιστα τω καιρώ των εορτών και των φωτισμάτων και της μεταλήψεως του αγίου σώματος και αίματος του Χριστού μανθάνει εκ της χαράς της ψυχής αυτού ότι το Πνεύμα το Άγιον έλαβε βαπτισθείς» (εν ταις ερωταποκρίσεσι). Ο δε Συμεών ούτω φησί· «Καθώς όταν είναι εγγαστρωμένη η γυνή το γνωρίζει φανερά, επειδή σκιρτά το βρέφος εις την κοιλίαν της, και δεν είναι δυνατόν να μη γνωρίζη ότι έχει μέσα της βρέφος· τοιουτοτρόπως και εκείνος όπου έχει τον Χριστόν μεμορφωμένον εις τον εαυτόν του γνωρίζει τα σκιρτήματα και κινήματα, ήγουν τας ελλάμψεις και

αστραπάς του, βλέπει μέσα του την μόρφωσιν του Χριστού» (Λόγος νζ' σελ. 304).

Αλλά τι φέρω μαρτυρίας από άλλους περί της κατά Πνεύμα ταύτης συλλήψεως και γεννήσεως της ψυχής; Αυτή η ίδια Παρθένος Μαρία η παρ' ημών σήμερον εορταζομένη, αυτή ας είναι διδάσκαλος εις ημάς και παράδειγμα του πνευματικού τούτου Μυστηρίου· διότι και αυτή προ του να συλλάβη ουσιωδώς και σωματικώς τον Υιόν και Λόγον του Θεού, συνέλαβεν αυτόν ασωματώς και πνευματικώς εν τη αυτής καρδία, και εκυοφόρησε και εγέννησε κατά τον μυστικόν τρόπον όπου είπομεν ανωτέρω. Ποιος τούτο βεβαιοί; Ο σοφός Ψελλός εν τω εις τον Ευαγγελισμόν εγκωμίω αυτού· ούτω γάρ φησί περί της Παρθένου· «Υπέρ τα Σεραφείμ και πριν συλλαβείν ορώσα Θεόν, και αρρήτως ταις θεωρίαις (ήτοι πνευματικώς και ασωματώς) συλλαμβάνουσα και κυοφορούσα και αποτίκτουσα, ώσπερ ύστερον ουσιωδώς ταύτη ταύτα κατείργαστο». Δια τούτο ο αυτός Ψελλός παρακινεί και ημάς εις την εργασίαν της μυστικής ταύτης και πνευματικής συλλήψεως και γεννήσεως, ούτω γράφων «Συ δε μοι δέξαι του καιρού το δώρον, και την σύλληψιν θαύμασον ομού και ενέργησον, και συλλαβών τον λόγον, άνευ ωδίνων απότεκε. Αλλά και την σύλληψιν διακρίβωσον, και δέξαι μετά φιλοσοφίας τα ευαγγέλια· αν μεν γαρ αληθεύη, υπόδεξαι· αν δε ψεύδηται, αποπήδησον και γυμνάσθητι τα αισθητήρια της ψυχής προς διάκρισιν του χείρονος και βελτίονος· ούτω γάρ καθαρώς συλλήψη Θεόν, και ωδινήσεις εν τω νοϊ, και αποτέξεις κατά καιρόν, και ουκ απατηθήση προς τα ευαγγέλια, αλλά μετά κρίσεως λογισμού εγκυμονήσεις τον λόγον, εν αυτώ τω Λόγω Χριστώ τω Θεώ ημών, ω η δόξα και το κράτος συν τω Πατρί και τω Αγίω Πνεύματι, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων». Αμήν.

«Από το Εορτοδρόμιον» Του Οσίου πατρός ημών Νικοδήμου του Αγιορείτου.»
Τόμος πρώτος: σελίδες 383 έως 458. Εκδόσεις: Ορθόδοξος Κυψέλη. Θεσσαλονίκη, 1987.